

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SOCIOLOĢIJAS NODAĻA

SOCIOLOGA PROFESIJAS IZVĒLE

BAKALaura DARBS

Autors: Terēza Kazimirjonoka
Stud. apl.: tk05006
Darba vadītājs: profesors Aivars Tabuns

RĪGA 2009

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba „Sociologa profesijas izvēle” galvenais mērķis bija izpētīt studentu izvēli iegūt sociālo zinātņu bakalaura grādu socioloģijā, kā arī noskaidrot vai autores iepriekš veiktā kvantitatīvā pētījuma „Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori” rezultāti apstiprināsies kvalitatīvi.

Lai sasniegtu darba mērķi tika veikts kvalitatīvs pētījums. Pētījuma empīriskie rezultāti tika iegūti, intervējot socioloģijas bakalaura programmas studentus no tādām Latvijas augstskolām kā Daugavpils Universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte.

No pētījuma datiem izriet galvenais secinājums, ka par lēmumu studēt socioloģiju bakalaura programmā ir jārunā kā par izglītības nevis profesijas izvēli.

Atslēgvārdi: socioloģija, lēmuma pieņemšana, izvēle, racionāla rīcība

ANNOTATION

The aim of the Bachelor thesis „The Choise of Profession of Sociologist” is to research into student’s choices to study first degree in sociology and to understand if results of the author’s previous quantitative research „The Choice of Sociologist Profession and the Factors Affecting It” could be verified using qualitative research methods.

To achieve the aim of the thesis a qualitative research was conducted. To obtain empirical data, author conducted interviews with sociology students from University of Daugavpils and Riga Stradina University.

Research results indicate that the decision to study a first degree in sociology is correlated with the choice of education as opposed to future profession.

Key words: sociology, desicion making, choise, rational action

SATURS

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. PROFESIJAS IZVĒLE	9
1.1. Izvēle kā racionāls lēmums.....	9
1.2. Pētījuma „Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori” galvenie rezultāti	15
2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA.....	18
3. IZVĒLE STUDĒT SOCIOLOĢIJU	25
3.1. Izvēles pamatojums	32
3.2. Apmierinātība ar pieņemto lēmumu un nākotnes plāni.....	38
3.3. Profesijas atpazīstamība sabiedrībā.....	43
3.4. „Pareizas” izvēles nosacījumi.....	46
SECINĀJUMI	51
PATEICĪBA	54
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	55
PIELIKUMI.....	57
1. pielikums. Apmierinātības un neapmierinātības iemesli ar izdarīto izvēli	
2. pielikums. Intervijas jautājumi	
3. pielikums. Intervija ar Agnesi (RSU)	
4. pielikums. Intervija ar Ritu (DU)	

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

att.	-	attēls
DU	-	Daugavpils Universitāte
LLU	-	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LR	-	Latvijas Republika
LU	-	Latvijas Universitāte
PK	-	Profesiju klasifikators
RSU	-	Rīgas Stradiņa universitāte
sk.	-	skaitis
skat.	-	skatīt
SZF	-	Sociālo zinātņu fakultāte
tab.	-	tabula
u.c.	-	un citi
utt.	-	un tā tālāk

IEVADS

Profesijas izvēle, vai, citiem vārdiem sakot, profesionālā pašnoteikšanās ir svarīgs posms katra jaunieša dzīvē, ko ietekmē dažādi apstākļi, taču jāpiekrīt, ka „pareizi izdarīt savu izvēli nozīmē atrast savu vietu dzīvē”.¹

No jebkura veida izvēles izriet noteikta veida sekas, gan pozitīvas un vēlamas, gan negatīvas, ko profesijas izvēles gadījumā varētu saistīt, piemēram, ar nodarbinātību neatbilstoši iegūtajai izglītībai, kas ir raksturīga Latvijā. Nopietnāku šo situāciju padara fakts, ka Latvijā starp Eiropas Savienības valstīm ir augstākais studentu īpatsvara rādītājs un izglītības izdevumi sastāda ievērojamu daļu no mājsaimniecību ienākumiem.²

Par iepriekšminēto situāciju var runāt arī socioloģijas kontekstā, ņemot vērā socioloģijas studentes, Kristīnes Liepiņas, pētījuma rezultātus, ka lielākoties socioloģijas studenti nevēlas savu nākotni saistīt ar izvēlēto studiju priekšmetu.³ Savukārt autores iepriekš veiktā pētījumā „Sociologa profesijas izvēle un tās ietekmējošie faktori”, kas veido šī bakalaura darba pamatu, tika secināts, ka „pirms galīga lēmuma pieņemšanas svarīgi apzināt nākotnes perspektīvas, ņemot vērā situāciju darba tirgū un tā sniegtās iespējas.”⁴

Līdz ar to, lai atvieglot profesionālo izvēli potenciālajiem socioloģijas studentiem un mazinātu risku neiekļauties darba tirgū, ir nepieciešams izpētīt socioloģijas studentu pieņemto lēmumu studēt socioloģiju.

Pirms turpināt, ir jāpamato bakalaura darba nosaukuma atbilstība pētāmās problēmas specifikai.

Profesija (*profession*) ir pastāvīgs un relatīvi plašs nodarbinātības veids, ienākuma avots, kas paredz noteiktu teorētisko zināšanu kopumu, praktiskās iemaņas un darba pieredzi, un nosaka darba sadali un tā funkcionālo saturu.⁵ Vienkāršāk sakot, profesija ir kvalificēta nodarbošanās vai nodarbošanās veids, kur nepieciešama noteikta izglītība, zināšanas, pieredze, prasmes un iemaņas.⁶ No vienas puses profesija tiek saprasta kā nodarbošanās, bet tai pašā laikā paredz noteikta veida zināšanas, kas ir priekšnosacījums pirmajam. Līdz ar to

¹ Фукуяма, С. *Теоретические основы профессиональной ориентации*. Е. Н. Жильцова, Н. Н. Нечаева [ред.]. [Москва] : издательство Московского университета, 1989. 5.-6. с.

² *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2006/2007. Clvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta?* Galv. red. A. Zobena. Rīga : LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2007. 41. lpp.

³ Liepiņa, K. *Socioloģijas bakalaura programmas studentu karjeras plānošana* : bakalaura darbs. LU SZF; 2006.

⁴ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 34. lр.

⁵ *Социология : энциклопедия*. Сост. А.А. Грицанов [и др.], ред. А.А. Грицанов [и др.]. Минск : Книжный Дом, 2003. 815. с.

⁶ Latvijas Republikas Labklājības ministrijas mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-03-18]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>

par profesijas izvēli, pirmkārt, ir jārunā izglītības kontekstā, tāpēc nav būtisku ierobežojumu pieņemto lēmumu studēt socioloģiju aplūkot kā profesijas izvēli.

Par to liecina arī Profesiju klasifikators (PK) - sistematizēts profesiju saraksts ar mērķi noteikt katras profesijas galvenos uzdevumus un kvalifikācijas prasības, nodrošinot starptautiskai praksei atbilstošu darbinieku uzskaiti un salīdzināšanu.⁷ To veido deviņas pamatgrupas kvalifikācijas līmeņa dīkstošā secībā, kas savukārt dalās mazākās vienībās – apakšgrupās, ko dažkārt veido arī mazākas grupas. Profesija „sociologs” ietilpst apakšgrupas „citi vecākie speciālisti”, precīzāk mazās grupas „vecākie sabiedrisko un humanitāro zinātņu speciālisti” sastāvā. Kopumā tā attiecas uz PK otro pamatgrupu „vecākie speciālisti”, ko raksturo augstākais jeb piektais kvalifikācijas līmenis un tā nepieciešamība.⁸ Tas norāda, ka par sociologa profesiju ir jārunā augstākās izglītības kontekstā.

Socioloģijas pamatzināšanas tiek apgūtas bakalaura programmas studiju laikā, tāpēc pētījuma objekts ir tieši bakalaura programmas studenti, kas studē socioloģiju tādās Latvijas augstskolās kā Daugavpils Universitāte (DU) un Rīgas Stradiņa universitāte (RSU). To noteica vairāki apstākļi - par Latvijas Universitātes (LU) socioloģijas studentiem un viņu izvēli studēt socioloģiju autorei jau bija iegūti dati, savukārt, Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) socioloģijas studenti uz aicinājumu piedalīties pētījumā neatsaucās. Zemāk ir kodolīgi norādīts pētījuma objekts, priekšmets, darba galvenie mērķi un uzdevumi.

Pētījuma objekts ir DU un RSU socioloģijas bakalaura programmas dienas nodaļas jeb pilna laika klātienē 1.-4. kursa studenti.

Pētījuma priekšmets ir studentu izvēle iegūt sociālo zinātņu bakalaura grādu socioloģijā.

Pētījuma galvenais mērķis ir padziļināti izpētīt studentu izvēli studēt socioloģiju, kas izriet no autores iepriekš veiktā pētījuma „Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori” iegūtiem datiem un secinājumiem. Līdz ar to, papildus plaši definētajam jeb galvenajam mērķim, tiek izvirzīts blakus mērķis – atsevišķu nozīmīgu rezultātu pārbaude kvalitatīvā ceļā. Blakus mērķa kontekstā tiek izvirzīti sekojoši pētījuma uzdevumi:

- uzzināt respondentu skaidrojumu tam, ka socioloģiju biežāk izvēlas studēt sievietes;
- izvēles (augstskolas un programmas) iemeslu identifikācija un salīdzināšana;
- studentu sociālo tīklu ietekmes izpēte un pārbaude;

⁷ Latvijas Republikas Labklājības ministrijas mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-03-18]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>

⁸ Profesiju klasifikators. [tiešsaiste]. [skatīts 2009-03-20]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>

- respondentu nākotnes plānu noskaidrošana;
- izmantojot studentu ieteikumus, identificēt iespējamās neapmierinātības cēloņus, tādējādi palīdzot potenciāliem socioloģijas studentiem veikt „pareizu” izvēli.

Bakalaura darbs sastāv no teorētiskās un empīriskās daļas. Teorētiskajā daļā tiks apzināti tādi jēdzieni kā lēmuma pieņemšana un izvēle, motivācija un racionāla rīcība. Paralēli tiks atspoguļoti galvenie autores iepriekš veiktā pētījuma rezultāti, kam bija būtiska nozīme arī intervijas jautājumu izstrādē.

Darba otrā puse ir veltīta pētījuma empīriskai daļai. Šeit tiks atspoguļota un pamatota pētījumā izmantotā metodoloģija, detalizēti aprakstīta interviju norise, lauka darba laikā radušās problēmas un datu apstrādes process. Tam sekos pētījuma laikā iegūto datu atspoguļojums un to analīze pa tematiskām grupām, arī secinājumi. Bakalaura darba beigās ir atrodams izmantoto informācijas avotu saraksts un pielikumos – LU studentu apmierinātības un neapmierinātības iemeslu kopsavilkums, interviju jautājumu saraksts un interviju transkripcijas ar katru no augstskolas pārstāvi.

1. PROFESIJAS IZVĒLE

Autore pamatoti uzskata, ka profesijas izvēle ir process, kas saistīts, pirmkārt, ar lēmuma pieņemšanu, kas ir pamatots jeb racionāls, otrkārt, motivāciju un motīviem, kas to ietekmē, un visbeidzot, noteikta veida rīcību, kas izriet no šī izvēles. Šo terminu skaidrojumi, kā arī galvenās teorētiskās nostādnes ir aplūkotas zemāk esošajā nodaļā.

1.1. Izvēle kā racionāls lēmums

Par izvēli ir jārūnā kā par noteikta veida lēmuma pieņemšanu, kura laikā notiek alternatīvu izvērtēšanas un atlasīšanas process. Sociālajās zinātnēs tas tiek aplūkots galvenokārt divu teoriju ietvaros. Runa ir par individuālām un kolektīvām lēmuma pieņemšanas teorijām.⁹ Tā kā profesijas izvēle ir jāveic katram patstāvīgi, tad ir nozīmīgi pievērst uzmanību tieši individuālām lēmuma pieņemšanas teorijām, starp kurām nozīmīgi pieminēt tādas kā:

- Normatīvā lēmuma pieņemšanas teorija (*Normative Decision Making Theory*) – akcentē izziņas procesu, kura laikā tiek izdarīta izvēle starp atsevišķām, racionāli atlasītām alternatīvām;
- Biheiviorālā lēmuma pieņemšanas teorija (*Behavioural Decision Making Theory*) – galveno uzmanību pievērš uzvedībai, kas atkarīga no indivīda emocijām lēmuma pieņemšanas brīdī.¹⁰

Abas pieejas ir attiecināmas uz dažāda veida lēmumiem, taču šaurāku un tai pašā laikā tuvāku ieskatu profesijas izvēles procesā atspoguļo sekojošas karjeras lēmuma pieņemšanas teorijas:

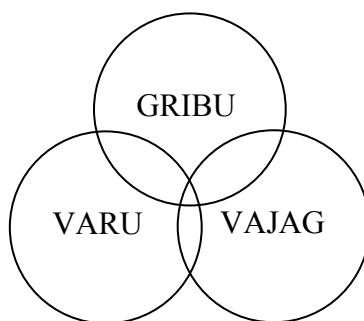
- Īpašību teorija (*Trait Theory*) – lēmuma pieņemšanu aplūko kā pieskaņošanas procesu, ņemot vērā kādā pakāpē jauniešiem pieder dotības, tas ir, rakstura īpašības, prasmes un intereses, kas nepieciešamas noteikta veida darbam;
- Attīstības teorija (*Developmental Theory*) – pieņem, ka lēmuma produktivitāti nosaka briedums, ko sasniedzis jauniešs, attīstot tam nepieciešamās prasmes. Tāpat kā Īpašību teorijā, uzmanība tiek pievērsta atsevišķam indivīdam, mazinot pārējo faktoru nozīmi;

⁹ Kuper, A., Kuper, J. (eds). *The Social Science Encyclopedia*. London : Routledge & Kegan Paul, 1985. 184. p.

¹⁰ Turpat, 183. p.

- Sociālās iemācīšanās teorija (*Social Learning Theory*) - lēmuma pieņemšanā uzsver kultūras un sociālo faktoru nozīmi, tādējādi uzskatot, ka lēmumu ietekmē ne tikai individuālie, bet arī ārējie faktori, piemēram, sociālā pieredze.¹¹

Iepriekšminētais atspoguļojas arī atpazīstamā profesijas izvēles formulā „Gribu – Vajag – Varu”, ko raksturojis Juris Tjuševs (*Юрий Вениаминович Тюшев*), izmantojot to par teorētisko pamatu mēģinājumam izstrādāt instrumentus jauniešu veiksmīgai profesijas izvēlei. Viņš norāda, ka „Gribu” attiecas uz indivīda vēlmēm, mērķiem, interesēm un centieniem. „Varu” ir jāsaprot kā indivīda prasmes, talanti, arī veselība stāvoklis, bet „Vajag” – kā darba tirgus pieprasījums šaurākā nozīmē, bet plašākā kā sociāli ekonomiskās problēmas reģionā un ekonomiskās attīstības tendences kopumā. Tjuševs norāda, ka optimāla jeb vislabākā izvēle veidojas šo komponentu krustpunktā (skat. 1.1.1. att.).¹²

1.1.1. att. Profesijas izvēles formula pēc J. Tjuševa

Šīs pašas pieejas princips profesijas izvēlē ir atrodams Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departamenta mājas lapā, kur iepriekšminētās formulas elementi raksturoti kā karjeras izvēles pamatnosacījumi. Izvēloties ir jāņem vērā, pirmkārt, lai profesijas būtu interesanta un saistoša, otrkārt, lai profesija atbilstu spējām un, treškārt, lai varētu atrast darbu šajā profesijā. Citiem vārdiem sakot, ir svarīgi saprast, ko gribam, varam un vajag sabiedrībā.¹³

Arī pieminētās Īpašību un Attīstības teorijas, orientējoties tieši uz individuāliem jeb subjektīvajiem, no indivīda atkarīgiem faktoriem, lielākā vai mazākā mērā ir saistītas ar „Gribu” un „Varu” formulas komponentiem, savukārt „Vajag” – var attiecināt uz Sociālo

¹¹ Hodkinson, P., Sparkes, A. C. Careerism: a sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education* [online]. Vol. 18, Nr. 1, Mar. 1997 [cited 2009-02-25], p. 31-32. Available: <http://web.ebscohost.com>

¹² Тюшев, Ю. *Выбор профессии* : тренинг для подростков. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 29. с.

¹³ Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departamenta mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-04-11]. Pieejams: <http://80.232.229.54/karjerasIzvelesPamatnosacijumi.aspx>

iemācīšanas teoriju, kur darba tirgus pieprasījums ir skatāms ārējo jeb objektīvo faktoru kontekstā.

Visus trīs formulas elementus var saskatīt arī saistībā ar Šigekazu Fukujama (*Shigekazu Fukuyama*) idejām viņa darbā „Profesionālās orientācijas teorētiskie pamati” (*Теоретические основы профессиональной ориентации*), kur viņš analizē profesijas izvēli ietekmējošos faktorus, izdalot subjektīvos un objektīvos. Pie pirmajiem pieskaitāmi sociālpsiholoģiskie (profesijas prestižs) un psiholoģiskie (profesionālās piemērotības pašvērtējums) faktori, bet objektīvos viņš iedala trīs grupās:

- sabiedrības ietekme uz profesijas izvēli caur vērtīborientācijām;
- personīgā rakstura faktori, piemēram, intereses, prasmes un psihofizioloģiskās īpašības;
- pieprasījums darba tirgū - vajadzība pēc noteiktu profesiju pārstāvjiem.¹⁴

Otrās grupas jeb personīgā rakstura faktori ir attiecināmi uz profesijas izvēles formulas „Gribu” un „Varu” sastāvdaļām, savukārt pieprasījums darba tirgū – pie „Vajag”. Atšķirībā no iepriekšminētām karjeras lēmuma pieņemšanas teorijām, šeit uz izvēles formulu attiecināmie komponenti pēc rakstura ir objektīvi, tādējādi padarot to par universāli pielietojamu un attiecināmu uz visiem profesijas izvēles gadījumiem.

Lai gan katra teorija lēmuma pieņemšanas procesu raksturo atšķirīgi, izejot no konkrētas pozīcijas, tomēr var runāt arī par kopīgām iezīmēm profesijas izvēlē. Pirmkārt, lēmums ir jāpieņem katram individuāli. Otrkārt, tādēļ, ka no pieņemtā lēmuma ir atkarīga jaunieša turpmākā dzīve, tad pieņemtajam lēmumam ir jābūt apzinātam, tas ir, indivīdam ir skaidri jāsaprot tā nozīme. Kontekstā var minēt A. Markovas (*A. K. Маркова*) piecus izdalītos pašnoteikšanās veidus – dzīves, profesionālā, personības, sociālā un ģimenes, kur pirmā ietver visas pārējās, taču profesionālā pašnoteikšanās veido lielāko daļu no dzīves un saistās ar sociālo un personības pašnoteikšanos. Par šo korelāciju norāda arī cita veida pašnoteikšanās veidi, kas sastopami zinātniskā literatūrā, piemēram, sociāli-personīgā, sociāli-profesionālā pašnoteikšanās u.c.¹⁵ Tas tikai vēlreiz pamato darba tēmas aktualitāti.

Tādējādi profesijas izvēle paredz mērķtiecīgu rīcību. To apliecina paša termina „rīcība” nozīme: *rīcība* (*action; act*) ir jebkura indivīda sociālās aktivitātes vienība vai rezultāts, kas ir tīšs vai mērķtiecīgs un ietver apzinātu piesardzību.¹⁶ Līdzīga, taču

¹⁴ Фукуяма, С. *Теоретические основы профессиональной ориентации*. Е. Н. Жильцова, Н. Н. Нечаева [ред.]. [Москва] : издательство Московского университета, 1989. 5.-6. с.

¹⁵ Тюшев, Ю. *Выбор профессии* : тренинг для подростков. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 10. с.

¹⁶ Jary, D., Jery, J. *Collins Dictionary of Sociology*. Harper Collins Publishers, 1991. 4. p.

vienkāršāka definīcija ir atrodamā Socioloģijas skaidrojošā vārdnīcā: rīcība ir apzināta izturēšanās, kurai ir jēga un nolūks.¹⁷

Tieši tāpēc, ka rīcība ietver mērķi, apziņu un objektivitāti, sociologi to skata atsevišķi no uzvedības (*behaviour*). Šo atšķirību sākotnēji ieviesa Makss Vēbers (*Max Weber*), definējot socioloģiju kā zinātņu, kas mēģina skaidrot rīcības nozīmi. Viņš izdalīja četrus rīcības veidus jeb, pareizāk sakot, ideāltipus – tradicionāla (*traditional*), affektīva (*affectual*), instrumentāla (*instrumental*) un vērtībās pamatota (*value rationality*) rīcība. Pirmais rīcības veids ir vienkāršs, jo ir pamatots pagātnē, bet otrais rīcības veids izriet no emocijām. Tomēr lielāku uzmanību Vēbers pievērsa pārējiem diviem rīcības veidiem, kas pēc savas dabas ir racionāli. Par instrumentālu rīcību var runāt gadījumā, ja indivīds ne tikai salīdzina mērķa atšķirīgas nozīmes, bet arī novērtē lietderību, ko sniegs šī nolūka realizēšana. Pēdējā gadījumā rīcība ir vērtībās pamatota un indivīds pieņem rīcību kā pašmērķi.¹⁸

Profesijas izvēle ir racionāla, jo rīkoties racionāli nozīmē rīkoties mērķtiecīgi un saskaņā ar savām interesēm kā to pieņem Racionālās teorijas (*Rational Choice Theory*) atbalstītāji, sociālos fenomenus skaidrojot ekonomiski. Tādējādi racionāla izvēle paredz no vienas puses apzinātu lēmuma pieņemšanu, bet no otras - izvēles produktivitāti.¹⁹ Arī Fukujama norāda, ka mēs rīkojamies racionāli gadījumā, ja apzināmies savas izvēles nozīmi. Viņš norāda, ka apzinātu profesiju veido tādi procesi kā:

- pašanalīze jeb sevis izpēte, veidojot skaidru priekšstatu par sevi, ko iespējams iegūt objektīvas pārbaudes jeb testēšanas ceļā;
- profesiju analīze – dažādu nodarbošanās veidu izpēte, noskaidrojot profesiju tehniskos un sociālekonomiskos faktorus;
- profesionālais pārbaudījums, tas ir, pieredzes iegūšana izvēlētajā profesijā, kas ļauj noskaidrot tās rakstura atbilstību personīgām interesēm.²⁰

Jāatzīmē, ka pirmos divus procesus var skatīt saistībā ar iepriekš minēto Īpašību teoriju, kas karjeras lēmuma pieņemšanu aplūko kā pieskaņošanas procesu.

Attiecībā uz izvēles produktivitāti - rīkoties racionāli nozīmē palielināt apmierinājumu ar izdarīto izvēli un tai pašā laikā samazināt potenciālos zaudējumus.²¹ Tādējādi pieņemtā lēmuma kontekstā ir jārunā arī par apmierinātību ar izdarīto izvēli, jo, lai gan racionāls

¹⁷ Zepa, B., Zobena, A. (zin. red.). *Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca* : skolām un pašmācībai. Rīga : LU Socioloģijas katedra, 1997. 23. lpp.

¹⁸ Abercrombie, N., Hill, S., Turner, B.S. *The Penguin Dictionary of Sociology*. Penguin Books, 2006. p. 2-3.

¹⁹ Hagen, R. Rational Choice. In: *Classical and Modern Social Theory*. H. Andersen, L. B. Kaspersen, [ed.]. Malden : Blackwell Publishers, 2000. 198. p.

²⁰ Фукуяма, С. *Теоретические основы профессиональной ориентации*. Е. Н. Жильцова, Н. Н. Нечаева [ред.]. [Москва] : издательство Московского университета, 1989. 21.-23. с.

²¹ Baert, P. *Social Theory in the Twentieth Century*. Cambridge : Polity Press, [2000]. 156. p.

indivīds starp vērā ņemamām alternatīvām izvēlēties vismaz to, kas viņu apmierina, pastāv risks kļūdīties alternatīvas novērtējumā un vēlāk ir iespējamas tādas nevēlamas blakusparādības kā neapmierinātība, nožēla par savulaik pieņemto lēmumu. Tas norāda uz to, ka arī racionāli lēmumi var veidoties uz kļūdīgiem priekšstatiem, tāpēc ir svarīgi priekšstatus pamatot, izmantojot pilnīgu vai vismaz pietiekamu informāciju.²² Tātad, „jo vairāk informācijas mums ir, jo lielākas izredzes, ka pieņemtais lēmums būs objektīvs.”²³

Lai izprastu indivīda rīcību, ir jāņem vērā iemesli un faktori, kas to ietekmē. Tādējādi plašākā nozīmē ir jārunā par motivāciju un šaurākā - par motīvu, kaut gan bieži vien šie termini tiek lietoti kā sinonīmi,²⁴ ko apstiprina šo terminu skaidrojumi dažādos literatūras avotos. Autore uzskata, ka nav nepieciešamības detalizēti pievērst uzmanību neskaitāmajiem šo terminu skaidrojumiem un to analīzei, turklāt gadījumā, kad to savulaik ir veikuši citi, piemēram, Dace Vaivode, izstrādājot savu maģistra darbu par līdzīgu tēmu. Ir jāpiekrīt, ka visus motivācijas skaidrojumus nosacīti var iedalīt divās grupās, kur, no vienas puses, motivācija tiek atspoguļota kā dinamisks process, kas izraisa noteikta veida darbību, bet no otras – tas ir faktoru un motīvu kopums, kas nosaka cilvēka uzvedību.²⁵ Tādējādi par motivāciju ir jārunā daudzskaitlī, kā par motīvu kopumu, kas no vienas puses ietekmē, bet no otras – pamato vai attaisno darbību, uz ko ir veikta šī ietekme, jo motivācija ir iekšējie dzinuli, kas izraisa cilvēka aktivitāti un virza viņa rīcību, bet motīvs - dzenulis, kas rosina, mudina uz kādu darbību vai ietekmē rīcību. Tas ir rīcības vai nostājas pamatojošs iemesls.²⁶ Runājot tieši par profesijas izvēli, jāatzīmē, ka to ietekmē dažādi faktori²⁷ jeb to kopums, ko pētnieks noskaidro tikai pētījuma gaitā, tāpēc sākotnēji ir jārunā tieši par motivāciju. Līdz ar to ir lietderīgi aplūkot ar šo terminu saistītās teorētiskās nostādnes.

Pastāv daudz un dažādas motivācijas teorijas²⁸, taču to galvenā atšķirība ir saistīta ar dažāda veida motīviem, caur kuriem tiek meklēta iemeslu-seku cēloņsakarības un noturīgākās ir tās, kas cilvēka uzvedību vai rīcību skata kā viņa mentālā procesa rezultātu, kā rezultātu tam, kas notika viņa galvā. Šo pieeju var saukt par tradicionālā racionālisma (*traditional rationalism*) doktrīnu un tā galvenā īpatnība saistīta ar pieņēmumu, ka mēs rīkojamies, jo mums tam ir iemesls. No vienas puses mēs esam brīvi savās izvēlēs, taču no otras puses – esam personīgi atbildīgi par savu rīcību kā tās autori. Tāpēc sabiedrība sagaida, ka indivīds

²² Baert, P. *Social Theory in the Twentieth Century*. Cambridge : Polity Press, [2000]. 156. p.

²³ Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departamenta mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-04-11]. Pieejams: <http://80.232.229.54/lemumaPieņemšana.aspx>

²⁴ Ильин, Е.П. *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 17. с.

²⁵ Vaivode, D. *Pedagogu profesionālās karjeras izvēles motivācija* : maģistra darbs. LU PPF; 2006. 8. lp.

²⁶ *Svešvārdu vārdnīca*. Sast. J. Balduņčiks, K. Pokrotiece, red. J. Balduņčiks. [Rīga] : Jumava, 1999. 501. lpp.

²⁷ Kazimīrjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 34. lp.

²⁸ Ильин, Е.П. *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 18. с.

savu rīcību spēs pamatot, tādu terminu ietvaros kā nodoms, mērķtiecība un apziņa. Līdz ar to viens no rīcības skaidrojuma veidiem ir attaisnojums.²⁹

Visas pērējās motivācijas teorijas, kā apgalvo Roberts Bolles (*Robert C. Bolles*), radās kā reakcija iepriekšminētajai. Mehānisms (*mechanism*) jeb fizikālisms (*physicalism*) ir viena no vecākajām un pavisam pretējām alternatīvām pieejām. Šī virziena pamatā ir uzskats, ka visiem notikumiem ir fiziski cēloņi un citu zinātņu, piemēram, fizikas un bioloģijas, likumus var pielietot arī organisma darbības skaidrošanai. Tādējādi šo pieeju raksturo determinisms un tās piekritēji apgalvo, ka cilvēks ir līdzīgs mašīnai, faktiski ir mehānisms, kura darbības principus ir iespējas ne tikai saprast, bet arī paredzēt. Visas pārējās alternatīvās teorijas veidojās kā šo divu pieeju kompromiss.³⁰

Citas teorijas un to pamatnostādnes netiks aplūkotas, jo autore uzskata, ka profesijas izvēle ir aplūkojama tradicionālās pieejas ietvaros. To pamato, pirmkārt, tas, ka indivīdi ir brīvi savās izvēlēs, ko nosaka arī LR Satversmes 106. pants, ka „ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darba vietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai”.³¹ Otrkārt, mēs rīkosimies racionāli, tas ir, pamatoti, jo no tā ir atkarīga turpmākā dzīve kopumā, un tāpēc par sekām esam atbildīgi tikai mēs paši.

Katru autoru, kas pievērsās uzvedības skaidrošanai, raksturo ticība, ka jebkuras uzvedības pamatā ir spēks (instinkti, dziņas), kas to noteica un tādējādi motivācija ir uzvedības hipotētisks cēlonis.³² Taču iepriekš tika atzīmēts, ka sociologi uzvedību un rīcību tomēr nošķir, tāpēc runājot par profesijas izvēli kā rīcību, jāņem vērā, ka tai būtu jābūt mērķtiecīgai un pamatotai no indivīda puses. Turpmāk autore nerunās par motīviem jeb cēloņiem to tradicionālā izpratnē, tas ir, kā par uzvedību psiholoģiski determinējošiem spēkiem, kam īpašu uzmanību pievērsa, piemēram, Zigmunds Freids (*Sigmund Freud*).

Pētījuma laikā uzmanība tiks pievērsta iemesliem, arī faktoriem jeb apstākļiem, ko atzīmēs vai uz ko norādīs paši studenti, pamatojot vai attaisnojot savu lēmumu studēt socioloģiju. Taču arī faktori un iemesli atbilst motīva konceptam un tāpēc, plašākā nozīmē var teikt, ka paralēli citiem darba mērķiem (skat. ievadu), pētījuma galvenais mērķis ir saistīts ar studentu motivācijas izpēti.

²⁹ Bolles, R.C. *Theory of Motivation*. New York; Evanston; London : Harper & Row Publishers, 1967. p. 2-3.

³⁰ Turpat, p. 5-6., 142-143.

³¹ *Latvijas Republikas Satversme*. [Rīga] : Zvaigzne ABC. 15. lpp.

³² Bolles, R.C. Preface. In: *Theory of Motivation*. Robert C. Bolles. New York; Evanston; London : Harper & Row Publishers, 1967.

1.2. Pētījuma „Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori” galvenie rezultāti

Līdzās darba teorētiskam pamatojumam, kas tika aplūkots iepriekšējā apakšnodaļā, bakalaura darbu bāzi veido autore pētījums „Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori”, kas tika veikts kursa darba „Socioloģija profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū” ietvaros. Pētījuma mērķis bija izpētīt LU SZF studentu izvēli studēt socioloģiju un to ietekmējošos faktoros, kā arī izpētīt apmierinātību ar izdarīto izvēli, noskaidrot studentu nākotnes plānus un identificēt iespējamās kļūdas cēloņus. Zemāk ir atzīmēti tie secinājumi, kam izrādījās būtiska nozīme bakalaura darba izstrādē, veidojot pētījuma sekundāro mērķi un no tā izrietošos uzdevumus (skat. ievadu).

Pētījums apstiprināja acīmredzamu tendenci, ka socioloģiju kā mācību priekšmetu biežāk izvēlas studēt sievietes. Taču tas nav saistīts ar dzimumstereotipiem kā to atzīmēja paši studenti, lielākoties izvirzīto apgalvojumu noraidot.³³ Līdz ar to, viens no bakalaura darba uzdevumiem bija noskaidrot respondentu viedokli attiecībā uz iepriekšminēto tendenci.

Kursa darba laikā tika noskaidroti faktori, kas ietekmēja studentu izvēli mācīties tieši LU, novērtējot autore piedāvāto un no savas puses nosaukto faktoru nozīmi (skat. 1.2.1. tab.)

1.2.1. tab. Augstskolas izvēli ietekmējošie faktori, sk.

Faktori	Ļoti nozīmīgs	Nozīmīgs	Nedz nozīmīgs, nedz nenozīmīgs	Nenozīmīgs	Pilnīgi nenozīmīgs
Sniegto zināšanu kvalitāte	31	29	3		
Universitātes prestižs	25	35	3		
Atrašanās vieta	7	15	23	18	
Cits variants	8	5	1		

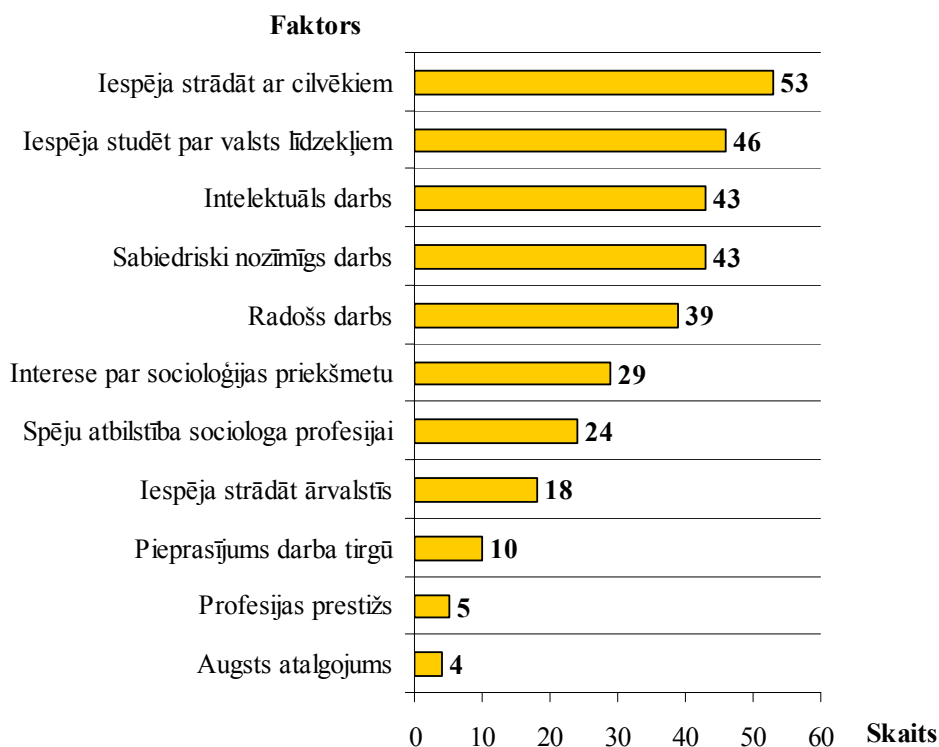
Avots: Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 29. lp.

Kopumā kā nozīmīgākie faktori izrādījās „sniegto zināšanu kvalitāte” un „universitātes prestižs”, kur pirmajam studentu vidū tomēr bija lielāka nozīme. „Atrašanās vieta” lielākoties tika novērtēts kā „nedz nozīmīgs, nedz nenozīmīgs” faktors, bet līdzīgam skaitam tas bija kā „nozīmīgs” un „nenozīmīgs”. Paralēli šiem faktoriem studenti norādīja arī uz citiem, kas tabulā tiek atspoguļots kā „cits variants” un tāpēc būtu lietderīgi tos nosaukt.

³³ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 24. lp.

Kā „ļoti nozīmīgi” tika nosaukti tādi faktori kā „budžeta vietas”, „piedāvātās programmas”, „mācību maksa u.c., savukārt, kā „nozīmīgi” – „studiju vide”, „atpazīstamība”, „nostāsti par to, atsauksmes”, „budžeta vietas konkrētā kursā” un „cena”.

Runājot par programmas izvēli ietekmējošiem apstākļiem, jāatzīmē, ka starp 11 piedāvātajiem profesijas izvēli ietekmējošiem faktoriem, kas tika identificēti citos pētījumos, būtiska nozīme izrādījās tādiem faktoriem kā „iespēja strādāt ar cilvēkiem” un „iespēja studēt par valsts līdzekļiem” (skat. 1.2.2. att.).

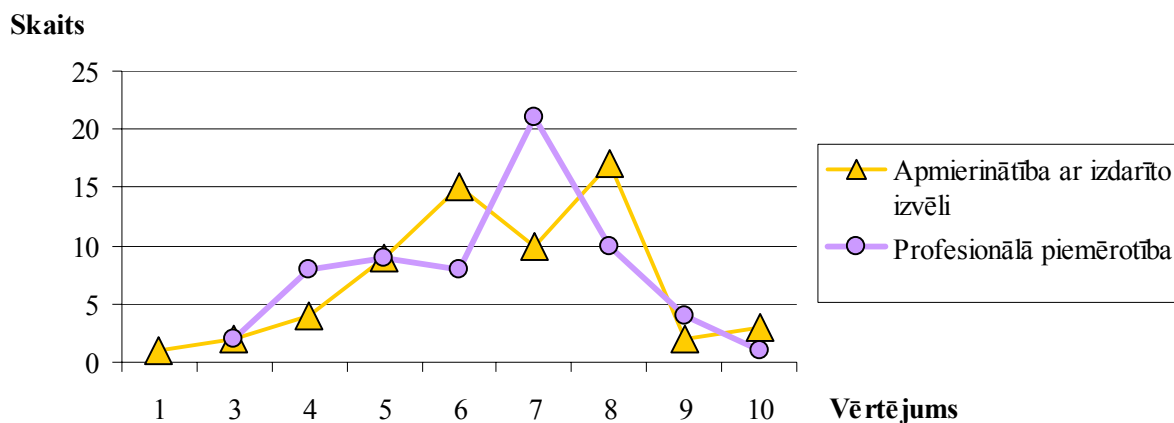
1.2.2. att. Faktoru nozīme profesijas izvēlē, sk.

Avots: Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 28. lp.

Kā vienlīdz nozīmīgi faktori programmas izvēlē studentiem bija tas, ka ar socioloģiju saistīts darbs ir sabiedriski nozīmīgs, intelektuāls un radošs. Mazāka nozīme attiecas uz interesi („interese par socioloģijas priekšmetu”) un spējām („spēju atbilstība sociologa profesijai”). Vēl mazāka loma izrādījās tādiem faktoriem kā „iespēja strādāt ārvalstīs” un „pieprasījums darba tirgū”. Kā nebūtiski faktori, pieņemot lēmumu studēt socioloģiju, ir „profesijas prestižs” un „augsts atalgojums”. Tas, ka studenti bieži vien savu nākotni nevēlas saistīt ar izvēlēto studiju priekšmetu, varētu būt saistīts ar iepriekšminēto faktoru nozīmes nepietiekamu apzināšanos. No iepriekšminētā izriet nepieciešamība pievērst uzmanību vai šī

iespējamā cēloņsakarība pastāv. Citiem vārdiem sakot, ir jānoskaidro studentu izvēles pamatojums – iemesli studēt socioloģiju, atsevišķu uzmanību pievēršot darba tirgus kā faktora nozīmei lēmuma pieņemšanā.

Būtiska nozīme ir apmierinātībai ar izdarīto izvēli. Kvantitatīva pētījuma laikā tika mēģināts noskaidrot studentu apmierinātību ar pieņemto lēmumu studēt socioloģiju (skat. 1.2.3. att.).

1.2.3. att. Studentu izvēles apmierinātības un profesionālās piemērotības novērtējums

Avots: Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008.

Kopumā, studenti novērtēja savu apmierinātības līmeni visai pozitīvi. Lai gan studentiem tika lūgts pamatot savu apmierinātību vai neapmierinātību atvērtā jautājumā (kopsavilkumu skat. 1. pielikumā), tās nesniedz pietiekami argumentētu viedokli. Tieši tāpēc bija nozīmīgi to noskaidrot kvalitatīvā ceļā, to pārrunājot klātienē.

Vēl viens nozīmīgs secinājums attiecas uz sociālo tīklu ietekmi, par ko liecināja gan vecāku atbalsts, gan tas, ka trešdaļai pirms studijām bija paziņas socioloģijas studentu vidū. To, protams, nevarēja attiecināt uz visiem studentiem, tāpēc radīja nepieciešamību pēc papildus izpēti, kas tika realizētas interviju laikā, ar respondentiem apspriežot viņu vecāku, draugu un paziņu reakciju un nozīmi lēmuma pieņemšanas brīdī.

2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Pētījuma metode un tās pamatojums

Bakalaura darba ietvaros tika veikts kvalitatīvs pētījums. Šīs pieejas izmantošanu noteica vairāki iemesli. Pirmkārt, tas attiecas uz darba tēmas un interesējošo jautājumu raksturu, jo „kvalitatīvos pētījumos ir svarīgi pētīt jautājumus, kas izzina cilvēka nodomus un mērķus”³⁴ un, otrkārt, veicot līdzīgu pētījumu par šo tēmu un izmantojot kvantitatīvo pieeju, pēc attiecīgo datu analīzes radās nepieciešamība rezultātus pārbaudīt arī kvalitatīvā ceļā.

Empīrisko datu iegūšanai tika izmantota viena no kvalitatīvā pētījuma metodēm – daļēji strukturētās intervijas, kas notika klātienē jeb „aci pret aci” ar respondentu.

Viena no daļēji strukturēto pētījumu iezīmēm ir tāda, ka „pētniekam jau ir kādas zināšanas par galvenajiem jautājumiem un gaidas par to, kas varētu rasties,”³⁵ kas autore gadījumā izriet no iepriekš veiktā pētījuma un nepieciešamības iegūtos rezultātus pārbaudīt kvalitatīvi. Tādējādi pirms intervijām, balstoties jau esošajās zināšanās par attiecīgo tēmu un ņemot vērā iepriekš veiktā pētījuma anketu un rezultātus, tika izveidots jautājumu saraksts (skat. 2. pielikumu). Tika sagatavoti gan pamatjautājumi, kas tika uzdoti visiem respondentiem, gan papildus jautājumi, kam intervijas gaitā bija tikai sekundāra loma. Jautājumu uzdošanas secība, kā arī pašu jautājumu formulējums tika pielāgots respondentu stāstījumam ar mērķi interviju tuvināt nepiespiestai sarunai starp diviem cilvēkiem. Respondentiem jautājumi tika uzdoti pēc iespējas vienkāršākā un viegli uztveramā veidā. Atkarībā no situācijas intervijas laikā tika uzdoti arī papildus un kontroljautājumi, lai pārliicinātos par sniegto ziņu pareizu interpretāciju, izbēgtu pretrunas un galu galā atvieglotu iegūtās informācijas analīzi.

Interviju saturs

Lai sasniegtu pētījuma mērķus un uzdevumus, pirms intervijām tika izveidots jautājumu saraksts (skat. 2. pielikumu), ko veidoja astoņi pamatjautājumi un tiem pakārtoti blakus jautājumi. Blakus jeb sekundārie jautājumi tikai veidoti, ņemot par pamatu autore iepriekš veiktā pētījuma anketas jautājumus, nodrošinot abu pētījumu iegūto datu salīdzināšanu. Tādēļ tie pēc savas dabas ir kvantitatīvi, bet pēc struktūras - slēgtie, paredzot dihotomu atbildi, kā to var redzēt pielikumā. Taču blakus jautājumi tika uzdoti atkarībā no konkrētās situācijas un respondenta stāstījuma, kas bieži vien jau saturēja norādes uz autori interesējošiem jautājumiem.

³⁴ Kroplis, A., Raščevska, M. *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga : RaKa, 2004. 40. lpp.

³⁵ Turpat, 98. lpp.

Intervijas sākumā tika lūgts pastāstīt mazliet par sevi un savām studiju gaitām, kas kalpoja par sarunas tēmas ievirzošo jautājumu. Šeit bija svarīgi atzīmēt tādu informāciju kā respondenta vecums, kurss, kurā pašlaik studē, studiju finansēšanas avotu un to, vai pašlaik strādā. Bieži vien šo informācija sniedza pats respondents, speciāli nejautājot vai arī tas tika jautāts intervijas laikā, tam piemērotākajā brīdī. Kopumā interviju laikā uzdoto jautājumu secība ir atšķirīga, jo tā tika pakārtota respondenta stāstījumam, ko pieļauj izmantotais intervijas veids.³⁶

Sarunas laikā katram respondentam tika palūgts atcerēties un aprakstīt, kā viņš izdomāja studēt socioloģiju. Atbildes parasti saturēja atšķirīgus iemeslus, kas kalpoja par respondentu rīcības pamatojumu. Tādēļ identificējot konkrētus izvēli ietekmējošos faktorus, uzmanība tika pievērta tiem, kas netika pieminēti. Sociālo tīklu ietekmes noskaidrošanai autore izmantoja jautājumus, kuru rezultātā respondenti atklāja savu vecāku, draugu reakciju, citu lomu lēmuma pieņemšanas ietekmē.

Svarīgi bija noskaidrot respondentu apmierinātību ar izdarīto izvēli studēt socioloģiju. Jautājums par to, vai veiktu izvēli atkārtoti par labu socioloģijai gadījumā, ja būtu iespējams laiku atgriezt atpakaļ, kalpoja par kontroljautājumu tam, ko atklāja un kādu iespaidu radīja respondenta stāstījums. Bija nozīmīgi noskaidrot apmierinātības vai neapmierinātības iemeslus ar savulaik pieņemto lēmumu studēt socioloģiju.

Vairāki jautājumi attiecās uz studentu viedokļa noskaidrošanu par to, kāpēc studēt socioloģiju biežāk izvēlas sievietes. Nozīmīgi bija noskaidrot, vai respondenti domā līdzīgi kā LU SZF socioloģijas studenti, proti, ka šī parādība nav saistīta ar dzimumstereotipiem.³⁷

Daļa jautājumu attiecās uz studentu nākotnes plāniem, precīzāk, plāniem attiecībā uz studijām un nodarbinātību. Atbildes tika lūgts arī pamatot.

Intervijas nobeigumā tika noskaidroti tie apstākļi, kam pēc respondentu domām būtu jāpievērš uzmanība potenciālajam socioloģijas studentam, lai vēlāk nenožēlotu savu izdarīto izvēli. Interviju norises laikā radās ideja respondentiem pajautāt, vai viņiem pašiem ir kaut kas sakāms par pētījuma tēmu, kam, viņuprāt, būtu jāpievērš uzmanība.

³⁶ Готлиб, А.С. *Введение в социологическое исследование : качественный и количественный подходы : методология, исследовательские практики : учебное пособие*. Москва : Флинта : Московский психолого-социальный институт, 2005. 289. с.

³⁷ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 24. lp.

Respondentu atlase

Respondentu plānotās atlases pamatu veidoja DU, LLU un RSU socioloģijas bakalaura programmas dienas nodaļas jeb pilna laika klātienē 1.-4. kursa studenti. Vispirms tika izveidoti kontakti ar katras augstskolas socioloģijas nodaļas (katedras) atbildīgo amatpersonu studiju lietās ar mērķi iegūt informāciju un pieeju potenciāliem respondentiem. Šī komunikācija tika iesākta ar interneta starpniecību, tas ir, izmantojot e-pastu. Atbildes nesaņemšanas gadījumā, galvenais bija būt neatlaidīgam un meklēt citus saziņas variantus, piemēram, piezvanīt vai ierasties klātienē. Jāatzīmē, ka pēdējais variants izrādījās visefektīvākā pieeja interesējošās informācijas un jautājumu noskaidrošanā.

Tika noskaidrotas kursa kopīgās, ko praktizē RSU studenti, un kursa vecāko (LLU) e-pasta adreses, uz kurām vēlāk tika nosūtīta vēstule ar aicinājumu piedalīties pētījumā un atbildes gadījumā lūgums norādīt savu kontaktinformāciju – e-pastu (gadījumā, ja atbilde tiek nosūtīta no kopīgās e-pasta adreses) vai telefona numuru, kā arī norādīt augstskolu un kursu, kurā pašlaik studē. DU gadījumā situācija bija sarežģītāka, bet tika atrisināta sadarbībā ar studiju metodiķi, kas aicinājumu intervijai pārsūtīja katram studentam uz viņa e-pastu atsevišķi.

Ideālā gadījumā būtu sasniegt respondenti no katras augstskolas, kas pārstāvētu katru kursu, taču šī atlase netika realizēta vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, uz interviju neatsaucās neviens LLU students. Otrkārt, to studenti skaits, kas piekrita piedalīties pētījumā, ir vērtējams kā salīdzinoši neliels un nepietiekošs, lai veidotu šādu atlasī. Treškārt, studenti, kas piekrita būt par pētījuma informantiem, nepārstāvēja katru no kursiem, piemēram, neviens no augstskolu respondentiem nepārstāvēja otro kursu, savukārt RSU gadījumā neviens nav atsaucies no pēdējā, pareizāk sakot, no ceturtā kursa.

Gala rezultātā tika aptaujāti gandrīz visi respondenti, kas atsaucās piedalīties pētījumā un sniegt interviju. Dažādu iemeslu dēļ sākotnēji sarunātās intervijas nenotika ar trim respondentiem – diviem no DU un vienu no RSU. Viens no iemesliem ir laika trūkums no respondenta puses, otrs - atteikums, kura pamatā nevēlēšanās apgrūtināt (DU studente bija kategoriski pret autores braucienu uz Daugavpili vienas intervijas dēļ). Vēl viena intervija nenotika tādēļ, ka studente laika posmā, kad notika intervēšana, nebija sasniedzama klātienē (atradās ārpus Latvijas). Tika meklētas arī citi saziņas iespējas, bet uz piedāvājumu sniegt interviju, izmantojot skype programmu vai atbildēt uz jautājumiem pa e-pastu, piekrišana netika saņemta.

Lielākā daļa respondentu vēlējās palikt anonīmi, tāpēc pēc autores priekšlikuma sava īstā vārda vietā norādīja vēlamo pseidonīmu. Intervijas ar katru no respondentiem notika sekojošā secībā:

2.1. tab. Respondentu saraksts

Vārds	Vecums	Dzimums	Augstskola	Kurss	Finansējums
Jeļena	32 gadi	sieviete	DU	trešais	valsts līdzekļi
Rita	26 gadi	sieviete	DU	trešais	valsts līdzekļi
Kristīne	20 gadi	sieviete	DU	pirmais	valsts līdzekļi
Viktorija	19 gadi	sieviete	DU	pirmais	valsts līdzekļi
Liene	21 gads	sieviete	DU	ceturtais	valsts līdzekļi
Agnese	21 gads	sieviete	RSU	trešais	personīgie līdzekļi
Ieva	22 gadi	sieviete	RSU	trešais	personīgie līdzekļi
Helēna	21 gads	sieviete	DU	trešais	valsts līdzekļi
Stasis	24 gadi	vīrietis	RSU	trešais	personīgie līdzekļi
Arta	25 gadi	sieviete	RSU	pirmais	personīgie līdzekļi
Alīna	19 gadi	sieviete	RSU	pirmais	personīgie līdzekļi

Kopā tika nointervēti 11 DU un RSU studenti vecumā no 19 līdz 32 gadiem. Jāatzīmē, ka trešo kursu pārstāv seši respondenti pa trim no DU un RSU un pirmo – četri pa diviem no katras augstskolas. Vēl viena respondents pārstāv DU ceturto kursu. Gandrīz visi respondenti ir sievietes, kas sakrīt ar jau pieminēto tendenci, ka socioloģiju kā mācību priekšmetu biežāk izvēlas studēt sievietes.

Interviju norises analīze

Lielākā daļa interviju norisinājās laika posmā no 06.04. līdz 10.04., tas ir, laikā, kad lielākai daļai studentu bija pavasara brīvlaiks. Jāatzīmē, kas šim apstāklim izrādījās būtiska nozīme respondentu sasniedzamībai, piemēram, gandrīz visus DU studentus sanāca aptaujāt vienā piegājienā, tas ir, uz Daugavpili aizbraucot tikai vienu reizi, kas ietaupīja iespējamus ceļa izdevumus. Taču pēdējās divas intervijas notika ar salīdzinoši lielāku pārtraukumu, kas vērtējams pozitīvi, jo lielāks laiks iepriekš iegūto datu apstrādei sniedz iespēju pievērst uzmanību nepieciešamajām intervijas jautājumu analīzei un pieļauj to korekcijas vai papildinājumus.

Iespējamais intervijas laiks un vieta tika sarunāta ar respondentu pa e-pastu, taču vienmēr precizēta, izmantojot mobilo sakaru pakalpojumus – zvanot vai sūtot sms. Lai gan e-pasta tādas sniegtās priekšrocības kā ērtums un naudas resursu ekonomija ir augstu vērtējamas, taču jāatzīmē arī to mīnus – nekad nevar zināt, vai nosūtītā ziņa sasniegs

respondentu ierobežotā laika intervālā. Tieši tāpēc un arī neprognozējamu apstākļu dēļ bija nozīmīgi zināt respondenta telefona numuru.

Visas intervijas notika neitrālā vidē, tādās sabiedriskās vietās kā kafejnīca, mācību iestādes telpas vai brīvā dabā, piemēram, parkā. Bieži vien intervijai izvēlētā vieta un laiks bija respondenta iniciatīva. Izņēmums attiecas uz braucienu aptaujāt DU studentus.

Intervijas notika gan latviešu, gan krievu valodā, tas ir, valodā, kādā respondentiem bija vieglāk izteikties un paust savu viedokli. Jautājumi tika formulēti vienkāršā un respondentiem saprotamā veidā vienskaitļa otrajā personā, proti, uz „tu”, jo, pirmkārt, nepastāvēja vecuma barjeras un, otrkārt, tas radīja draudzīgu attieksmi. Intervijas paredzamais ilgums bija apmēram 40 minūtes, bet tās svārstījās no 20 līdz 60 minūtēm. Lai gan visas intervijas notika draudzīgā atmosfērā, savukārt respondenti bija atklāti un pozitīvi noskaņoti, interviju ilguma svārstības var skaidrot ar respondentu nelielām atkāpēm no sarunas tēmas, kas netika pārtrauktas, neradot izteikšanās barjeru.

Intervija ar respondenta piekrišanu tika ierakstīta diktфонā. Katras nākamās intervijas tika koriģēta, ietvēra kādu jautājumu par aspektu, ko atklāja pats respondents, bet autore sākotnēji nebija ņēmusi vērā. Vairāki intervējamie izteica vēlēšanos iepazīties ar pētījuma rezultātiem, kā arī iegūt intervijas ieraksta kopiju. Daži pēc intervijas norises savas atbildes papildināja vai precizēja rakstiski, tās atsūtot uz e-pastu. Kopumā respondenti bija atsaucīgi, saprotoši (attiecībā uz ieraksta nepieciešamību) un atklāti, ko iespējams skaidrot ar pētījuma objekta specifiku, kad respondenti – socioloģijas studenti, saprot intervijas nozīmi, būtību un procedūru. Tas, ka autore atradās ciešā, ar respondentiem saistītā sociālā kontekstā, tas ir, autore savulaik arī veica izvēli studēt socioloģiju un pētījuma laikā atradās socioloģijas studentes statusā, paredz, no vienas puses, lielāku sapratni, bet no otras – pastāv risks, ka pētnieks nespēj iegūtos datus skatīt vispārināti.³⁸

Interviju gaitā radušās problēmas

Lai arī kopumā intervijas notika veiksmīgi, tomēr svarīgi atzīmēt tās problēmas un šķēršus, ko paredz kvalitatīvas socioloģijas metodoloģija³⁹ un kam izrādījās ne visai pozitīva ietekme uz intervijas gaitu un respondenta atbildēm.

Neapstrīdami nozīmīgi „pareizi” izvēlēties intervijas vietu, ņemot vērā visas iespējamās apstākļus, kas jebkādi varētu ietekmēt intervijas procesu. Lauka darba laikā galvenais uzsvars bija likts uz pašu respondenta piedāvājumu attiecībā gan uz vietas, gan laika

³⁸ Готлиб, А.С. *Введение в социологическое исследование : качественный и количественный подходы : методология, исследовательские практики : учебное пособие*. Москва : Флинта : Московский психолого-социальный институт, 2005. 124. с.

³⁹ Turpat, 145. с.

izvēli. Tomēr jāatzīst, ka jebkura vieta paredz specifiskus apstākļus, ko pētniekam būtu jāņem vērā un jāreķinās ar to. Piemēram, dažās kafejnīcās tā bija fona mūzika un citi trokšņi, ko radīja apmeklētāji. Tas apgrūtināja ne tikai sarunu, bet arī vēlāk intervijas transkribēšanu, tas ir, intervijas atspoguļošanu tekstā. Vienā no tādām intervijas vietām diskomforta sajūtu radīja viesmīļa klātbūtne, jo, pildot savus darba pienākumus, iejaušanās un līdz ar to sarunas pārtraukšana varēja un notika jebkurā intervijas brīdī. Tas pārtrauca respondenta domu gājienu un sarunu nācās ievirzīt atkārtoti.

Par interviju traucējošu izrādījās arī tādi ārējie faktori kā laika apstākļi, kad intervijas ar diviem no respondentiem notika brīvā dabā, Rīgas centra parkos. Par spīti šķietami saulainam un siltam laikam abu interviju laikā vēja un citu pilsētas trokšņu klātbūtne bija neizbēgama. Tas apgrūtināja ne vien jau pieminēto datu apstrādes procesu, bet jo īpaši respondenta atbildes un uzvedību – vēsums traucēja koncentrēties un kopumā radīja vēlēšanos ātrāk beigt sarunu.

Lai arī kopumā respondenti kā socioloģijas studenti sarunas ierakstīšanas nepieciešamību uztvēra kā pašsaprotamu, tomēr dažiem intervijas sākumā diktoфона klātbūtne radīja nelielu barjeru atbildēs. Tā ietekme atspoguļojās tādējādi, ka sākotnēji respondenti pārdomāja, ko teikt - disciplinēja savus izteikumus, acīmredzami bija saspringti un nedaudz nervozi, taču intervijas laikā šī ietekme mazinājās vai arī pazuda pavisam. Iespējams to var skaidrot ar to, ka jautājumi netika nolasīti no iepriekš sagatavota saraksta, jo tas novērsa respondentu uzmanību, tāpēc to uzdošanas forma un veids maksimāli tika pieskaņots respondentam un līdzinājās vairāk ikdienišķai sarunai par interesējošo tēmu. No vienas puses bija nepieciešams sasniegt respondenta atklātumu, izturoties draudzīgi, saprotoši un patiesi ieinteresēti, bet no otras puses palikt neitrālam, neietekmējot informanta atbildes. Stāstījuma laikā bija svarīgi kontrolēt gan verbālo, gan neverbālo uzvedību. Jāatzīst, ka ir interviju laikā ir pielaistas kļūdas – bieži vien tika izteikti piekrītoši vārdi, piemēram, „labi” vai stāstījumam piekrītoši žesti. No vienas puses tas uzdrošināja respondentu izteikt savu viedokli, bet no otras – pastāvēja risks, ka pamatotas tika tās atbildes, kam autore izteica savu piekrišanu. Jebkurā gadījumā jāreķinās ar to, ka veicot kvalitatīvu pētījumu, ir jābūt spējīgam ātri adaptēties pat pilnīgi neparedzamām situācijām.⁴⁰

⁴⁰ Rubin, H.J., Rubin, I.S. *Qualitative Interviewing : The Art of Hearing Data*. Thousand Oaks; London; New Delhi : Sage Publications, 2005. 12. p.

Datu analīzes procedūra

Sākotnēji diktofonā ierakstītās intervijas tika ielādētas datorā un saglabātas nekompresētā audioieraksta wav formātā. Katra intervija tika atkārtoti noklausīta un tad transkribēta pēc iespējas tuvāk oriģinālam, ievērojot pauzes, izpaustās emocijas, lietoto žargonu un tā tālāk. Otrā piegājienā transkripcijas tika koriģētas, novēršot stilistiskās un gramatikas kļūdas, bet tai pašā laikā nemainot izteikumu būtību. Tika izlaistas tās sarunas daļas vai izteikumi, kas neattiecas uz pētījumu tēmu vai autori interesējošiem jautājumiem. Transkripcijā tas tika atzīmēts ar diviem punktiem iekavās „(..)”, tāda pati metode tika pielietota pētījuma rezultātu analīzes daļā, atsaucoties uz respondenta teikto, kas atspoguļots kā tiešā runa, respektīvi, liekot pēdiņās un beigās norādot respondenta vārdu.

Vēlāk intervijas tika noklausītas atkārtoti ar mērķi skaidrāk atcerēties intervijas norisi un saprast respondenta teiktā būtību. Pārlasot katru interviju un identificējot teiktā nozīmi, atsevišķi respondenta izteikumi tika grupēti pamatjautājumu un pašu respondentu aizskarto tēmu kontekstā, nepieciešamības gadījumā arī sīkāk. Kopumā tas tika darīts pēc principa līdzīgs pie līdzīga. Datu analīze, kas patiesībā aizsākās jau interviju laikā, notika arī iegūto rezultātu atspoguļošanas procesā, kad skaidrāk parādījās noteikta veida tendences, ko bija iespējams salīdzināt ar autores iepriekš veiktā un citu pētījuma rezultātiem.

3. IZVĒLE STUDĒT SOCIOLOĢIJU

Lielākoties izvēle studēt socioloģiju nebija respondentu prioritāte. Iesniedzot dokumentus, tā visbiežāk tika norādīta kā otrā alternatīva un netika apsvērta nopietni.

„Nu, vispār es sākumā negribēju studēt socioloģiju, es gribēju studēt ekonomiku, bet tā iznāca, ka ekonomikā es netiku uzņemta budžeta vietā.. Kā otra prioritāte man bija socioloģija..” (Kristīne)

„Я выбрала экономику, социологию... и что-то еще... (..) И на первое место поставила экономику, вторая была социология..” (Viktorija)

„Sākumā man ļoti interesēja Austrumu kultūra un visas tādas lietas un es biju pieteikusies Latvijas Universitātē uz japāņu valodu. Tur es tiku budžeta vietā, bet tad es sāku domāt ...” (Agnese)

„Вообще я хотела с начала поступать на терапевта! Но во-первых, я завалила экзамен по биологии, плохо здала, бесполезно было в Риге поступать в Страдина, поэтому решила в Даугавпилсе, идти туда, но не поступила на бюджет, пролетела, когда подавала документы на физиотерапию надо было как второй предмет тоже выбрать.” (Helēna)

Tomēr dažiem tā bija prioritāte un citas iespējas nemaz netika apsvērtas.

„Šoreiz es gāju tieši uz socioloģiju.” (Jeļena)

Tas sasauca ar iepriekš veiktā pētījuma rezultātiem, kur 25 no LU studenti atzīmēja, ka socioloģija bija viņu „pirmā izvēle”, bet 39 kā prioritāti norādīja citu mācību programmu.⁴¹

Līdzīga situācija ir attiecībā uz studentu priekšstatu par socioloģiju, kur vairums respondentu norādīja, ka pirms studijām gandrīz neko nezināja, novērtējot savas zināšanas kā trūcīgas vai pat ļoti trūcīgas.

„Vispār, kad es iestājos tajās studijās, es gandrīz neko nezināju vispār, nedz socioloģiju, nedz profesiju. Zināju tikai apmēram kādi būs priekšmeti, tāpēc to dēļ arī aizgāju. Es biju atvērto durvju dienā, tur pastāstīja tieši par to, ko mācīs nevis to, ko mēs darīsim pēc tam..” (Ieva)

„...я себе мало представляла, что это такое.. примерно, представляла очень смутно, что это такое.” (Viktorija)

„Никто мне не рассказывал вообще, что это такое..” (Rita)

„Nu, es internetā šo to paskatījos, ko sociologi dara, kas tas ir. Vienkārši palasīju, google pameklēju, bet salīdzinoši ar to, ko es zināju agrāk un tagad, tas daudz atšķiras.” (Kristīne)

⁴¹ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 26. lp.

„Man tā zinātne kaut kāda nezināma bija!” (Alīna)

„Вообще никаких! Абсолютно! Я пришла с нуля!” (Helēna)

„Neko nezināju! Pilnīgi neko! Mums lielākajai daļai kursa tā bija, cik es esmu runājusi, nezināja neviens tā īsti, domāja, ka interesanti, varētu iestāties, pamēģināt, kas tas ir ... varbūt iepatīkas. ..es izlasīju tajā lapā, izdomāju, kas tur varētu būt! Teicu, ka pēc tam redzēs, kad mācīšos, tad pateikšu!” (Liene)

Arī citi norādīja uz līdzīgu situāciju, kad kursa biedri īsti nezināja, ko atnāca studēt.

„Tas, ko es redzu savā kursā, ka ļoti maz cilvēkiem pirms tam bija vispār kaut kāds priekšstats par to, kas tas vispār ir!” (Arta)

„Первый курс как бы мы ещё не понимали, что это такое, и я сама не понимала, куда пошла, вот. Всё очень так ярко вспоминается, когда мы пришли в первые дни, нас все спрашивали: „А вот почему вы выбрали социологию?” Никто не знал, что ответить и это было смешно, мы до сих пор вспоминаем! Что бы каждый там сидел, что-нибудь придумывал: там друзья посоветовали, ой, такая интересная профессия и всё в таком духе!” (Helēna)

„...и когда мы пришли в первые дни, нас спрашивали, зачем мы пришли, никто ответить на это не может! Видимо так случайно пришли. „Ай, да, наука об обществе, ай, ну давай посмотрим, что это такое!”, тем более, если ты попадаешь бесплатно.” (Rita)

Tikai dažiem bija skaidrs priekšstats par to, kas ir socioloģija.

„Nu, bija tā, ka... nebija tā kā daudziem cilvēkiem, kuri gāja uz socioloģiju, nezināja nemaz, kas tas ir nemaz, kas tas par putnu vai kā to saka! Es zināju, kas ir socioloģija!” (Stasis)

„Nu, bet jā, es zināju, ka tā ir zinātne par sabiedrību, nu, daudz plašāka... teiksim pretstats psiholoģijai un es zināju uz ko es nāku, jā! Es arī apzinājos, ka būs matemātika, kas mani tā kā nedaudz biedēja, jo man nepatīk matemātika, bet viss ļoti izdevās un viss bija labi!” (Agnese)

„Tad es vairāk sāku interesēties, kas ir socioloģija! „Izoņāju” visu internetu, kas tur ir nu un izdomāju, ka varētu stāties! (..) Tajā laikā, kad izdomāju, ka mācīšos, es ļoti daudz lasīju visādus bukletus, visas augstskolas, kas piedāvā, es visu lasīju!” (Jeļena)

Tas sasaucas ar pētījuma „Socioloģijas bakalaura programmas studentu karjeras plānošana” datiem, kad visbiežāk studenti savas zināšanas par socioloģijas specifiku novērtēja kā vājas un pat ļoti vājas. Savukārt skaidrs priekšstats bija tikai četriem respondentiem, kas savas zināšanas novērtēja kā plašas.⁴²

Līdzīgu situācija atspoguļoja arī autores iepriekš veiktais pētījuma dati attiecībā uz studentu informētības līmeni par profesijas specifiku (skat. 3.1. tab.).

⁴² Liepiņa, K. *Socioloģijas bakalaura programmas studentu karjeras plānošana* : bakalaura darbs. LU SZF; 2006. 21. lpp.

3.1. tab. Studentu informētības līmenis par sociologa profesijas specifiku, sk.

Zināšanas par profesijas specifiku	Studentu skaits
Neko daudz nezināju	41
Biju interesējies/-ies	12
Man bija skaidrs priekšstats	6
Cits variants	4

Avots: Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 26. lp.

Lielākoties jeb 41 students atzīmēja atbilžu variantu „neko daudz nezināja”, 12 – „biju interesējies/-ies, bet tikai seši studenti piekrita, ka viņiem bija skaidrs priekšstats. Pārējie, sniedzot citu atbildi, atzina, ka rīkojās visai nepamatoti.

Ņemot vērā iepriekšminēto, var teikt, ka lielākoties izvēle ir bijusi neapdomīga, pat spontāna, kam piekrita arī paši respondenti, raksturojot savu izvēli studēt socioloģiju sekojoši:

„Jā, es principā vispār kā ar galvu pret sienu nācu!” (Ieva)

„Diezgan, diezgan spontāna!” (Stasis)

„Kad man prasīja uz kādām programmām vēl, nevis uz ekonomiku uz citām tu gribi, pateicu uz socioloģiju, bet pēc tam domāju, ko es pateicu! Vienkārši tā neplānoju, ka otrā būs socioloģija ... atcerējos kādas bija piedāvātas un pateicu socioloģija.” (Kristīne)

„Я долго очень шла к этой студенческой жизни, не собиралась учиться в университете никогда! Я как-то к этому не стремилась!” (Rīta)

„Tas sanāca gandrīz kā izlozes kārtā!” (Liene)

„...tad es kaut kā nejauši uzdūros, neviens man neieteica par šo studiju universitāti un man neviens šeit nebija mācījies, studējis pazīstams, uzdūros kaut kā RSU mājas lapā uz tādu socioloģijas programmu.. es domāju, ka tas bija kaut kāds tāds, nu, teiksim, iekšēja nojausma, ka man vajadzētu studēt socioloģiju un tad tas dabiski viss notika, ka es iestājos universitātē!” (Agnese)

Tikai dažiem studijas ir bijušas savlaicīga un mērķtiecīgi pieņemta lēmuma sekas.

„Par to socioloģiju un tiem Stradiņiem es izlēmu, kad man bija 18 gadi, kad es vēl nebiju skolu beigusi! Tad jau zināju, ka, ja es studēšu, tad tieši tur un tieši sociologos un nekur citur! ..man tas mērķis bija jau tad un tad es izlēmu, ka ir tas brīdis, kad es to beidzot varu izdarīt!” (Arta)

„Jā, jā, noteikti mērķtiecīgs! Jo vienkārši arī tie gadi! Es iestājos man bija 29 gadi. Es jau droši lēmu, kas mani interesē, ko es gribētu darīt!” (Jeļena)

Daudzi norādīja, ka lēmumu studēt socioloģiju pieņēma patstāvīgi, ņemot vērā, taču nerēķinoties ar vecāku vai citu radnieku viedokli.

„Никто меня не отговаривал и не уговаривал! Это был чисто мой выбор и всё что я делаю, я советуюсь только с мужем! (..) Ну, родители конечно были очень довольны, что я учиться пошла, но особо не вникали! (..) Мы так договорились с родителями, что это моя жизнь уже и я сама всё решаю!” (Rita)

„Viņi gribēja, lai es ietu par skolotāju, bet es pateicu: „Nē, nē, nē”! Nekādā gadījumā negribējās! (..) Nezinu, es vispār vecāku viedoklī pārāk neieklausos nekad! Viņi saka vienu, es piekrītu, bet izdaru pa savam!” (Kristīne)

„Viņa, protams, gribēja, lai es tomēr esmu psihologs, bet nu teica, ka jā, to varēsi kā hobiju!” (Alīna)

„Ā, nu teica, vienīgi teica, es arī biju domājusi par to, ka varbūt vajadzētu studēt jurisprudenci, un tad viņi teica, ka man varbūt vajadzētu padomāt, bet es kaut kā biju nobijusies no tās latīņu valodas ...” (Agnese)

„Мама долго думала, мама не хотела, конечно, что бы я уезжала из Риги, в плане того, что именно из дома. Жить я ехала к сестре, маме это, конечно, не очень нравилось, вообще, что вырвалась, уехала в другой город. Ну, смирилась за три года уже.” (Helēna)

„...tā kā es esmu apmierināta, tad viņam ir vienalga. Bet citi radnieki viņi diezgan tā ne visai pozitīvi atsaucās, viņiem liekas, ka tas vispār nav nekas nopietns, ka neatradīsi darbu.. nu, ne visai labi pirmo laiku!” (Ieva)

Lai arī studenti savu lēmumu pieņēma neatkarīgi un pretēji vecāku ieteikumiem, vairākuma gadījumos viņi atbalstīja savu bērnu pieņemto lēmumu studēt socioloģiju.

„Vecāki teica, ja netiksi budžetā, maksāsim tev par studijām. Pilnīgi mani atbalstīja! (..) Principā mans draugu, paziņu loks un ģimene visu laiku mani atbalsta. Ja pat ar kājām gaisā mēģinātu staigāt, viņi vienalga mani atbalstītu!” (Jeļena)

„Nu, teiksim, ģimenes locekļi, kas ir vistuvākie, vecāki teica, ka tā ir tā kā laba izvēle..” (Agnese)

„Vecāki vairāk pozitīvi attiecās, atbalstīja nekā negatīvi! Varbūt neitrāli nedaudz, nu, labi, dēļs tika augstskolā, malacis un tagad studēs to, kas viņam patīk un tā, tāpēc arī viņi sponsorēja man pirmo gadu!” (Stasis)

„Nu jā, viņa (mamma) teica, ka man tiešām piestāv pēc apraksta!” (Alīna)

Tomēr iepriekšminētais norāda uz vecāku ietekmes klātesamību, kas no vienas puses ir tikai loģiski, jo katram, kas mīl savu bērnu, rūp viņa nākotne. Taču daudzu respondentu stāstījumā ir atsauces, kas norāda arī uz citu cilvēku ietekmi. Dažiem šo ietekmi raksturo stiprās, bet daudziem arī vājās saites.

„Iesniedzu arī uz vides zinātni, matemātiku... man māsa atrunāja no matemātikas! Socioloģiju es izvēlējos vienkārši.. mātai pajautāju, kas būtu labāk, kādus eksāmenus likt, kādi tur ir vajadzīgi! Tad es arī izvēlējos socioloģiju!” (Liene)

„...мне муж сестры подсказал – иди на социологию, типо везде сможешь, ну и говорят: „Во всех сферах сможешь, социология общая, со всем связана”!” (Helēna)

„Principā viss ar to socioloģiju sākās tā – man paziņa strādā saistībā ar socioloģiju, viņa taisa fokusgrupas un viņai vajadzēja sataisīt transkriptus. (..)Viņa ekonomists, bet viņa Daugavpils socioloģijas institūtā strādā pie mums. Ar viņu parunāju un padomāju, kāpēc nē?!” (Jeļena)

„Ну не совсем у меня, у моей знакомой была знакомая, которая училась на социолога, вот, и она рассказывала чуть-чуть как там, она тоже учится в ДУ, только она сейчас на втором курсе по-моему... То есть она старше, она год проучилась. Она говорила, что ей нравится, что не жалеет, что выбрала эту профессию.” (Viktorija)

„Nu, sākumā mums vēstures skolotāja tā kā oponente iet uz sociologiem, viņa stāstīja, ko viņi dara un ka tā ir laba profesija. Mani, piemēram, interesēja vēsture, politika un viņa pateica, ka varbūt šī te joma tev derētu mācīties.” (Kristīne)

„It kā stāstīja, ka man tas ļoti piestāvēs! (..) Skolotāja! Viņa teica, ka es esmu tāda sabiedriskā.” (Alīna)

„...знакомых, конечно, не было, ну кроме как преподавателей и декана, который как бы мне посоветовал сюда пойти.” (Rita)

Par sociālo tīklu ietekmi liecina arī tas, ka vairāki respondenti aizgāja studēt vai arī iesniedza dokumentus kopā ar kādu pazīstamu cilvēku – draugu, draudzeni vai vienu vai vairākiem klasesbiedriem.

„Viena mana draudzene arī taisīja transkriptus kopā ar mani, mēs tā spēlējamies, var teikt, ar tām transkripcijām un viņa gribēja no sākuma iet uz datora dizainu, bet pēc tam tā padomāja, ka ies kopā ar mani. Tagad mācās kopā ar mani.” (Jeļena)

„...pie tam arī labs draugs tur gāja, kurš diemžēl nomācījās tur pāris mēnešus tikai ... man gribējās, lai es iestājos skolā ar kādu pazīstamo cilvēku, nu, kopā tomēr jaunajā vidē būtu vieglāk sākt!” (Stasis)

„...когда я поступала в университет, мы подали документы вместе с другом..” (Viktorija)

„Nē, viņi (klasesbiedri) bija iesnieguši dokumentus, bet viņi citur aizgāja! Daži bija uz socioloģiju arī.” (Kristīne)

Abu pētījumi rezultāti liecina par neapstrīdamu faktu, ka socioloģiju izvēlas studēt pārsvarā sievietes. Tam viennozīmīgi piekrīt arī paši respondenti, taču šo tendenci mēģināja skaidrot atšķirīgi. Daudzi norādīja uz interesēm un spējām, kad sievietes ir tendētas izvēlēties humanitārās zinātnes, bet vīrieši – eksaktās.

„Domāju, ka sievietes iet, kur viņām vairāk interesē vai grib vieglāk, neiet taču uz inženierzinātnēm! Varbūt sievietes vēlas vairāk kaut ko tādu... vieglāku darbu, kas būt gan

labi apmaksāts, gan neprasītu kaut kādas īpašas spējas, spēku, loģisko un matemātisko domāšanu.” (Kristīne)

„Man liekas, tas ir būtiski arī tādēļ... mums sievietes visbiežāk izvēlas, man liekas, tieši humanitārās zinātnes un mazāk ie tuz IT sfēru vai kaut kā tā! ..meitenes vairāk domā par, viņas mērķē kaut kā uz tām humanitārām zinātnēm un mazāk mācās matemātiku, jo varbūt domā, ka tik un tā nebūs vajadzīga un tāpēc arī nevar iekļauties kaut kādās citās programmās.” (Ieva)

„...es neesmu pārliecināts, bet man liekas, ka zēni vairāk tendēti uz eksaktajām zināšanām! Un tāpēc, pieņemsim, RTU fakultātēs vairāk puišu jau, jo tomēr viņiem kaut kur ir jāstudē, jo ir puiši izglītoti... Latvijā!” (Stasis)

„А потому, что мне кажется, что парни они идут всё-таки на такие точные науки, это РТУ и техникумы, большинство идёт! А девушки, они больше выбирают педагогические профессии, такое, что не связано именно с точными науками (..) Им, мне кажется подходят именно математические науки, а девушкам все-таки такие разносторонни!” (Helēna)

RSU studenti to saistīja ar cita veida parādību, apgalvojot, ka vīrieši vispār mazāk studē. Šie uzskati ir līdzīgi, jo izrietēja no viena avota – kursa biedrenes pētījuma rezultātiem par šo tēmu.

„...vīrieši vispār mazāk studē Latvijā.” (Ieva)

„Nu, pirmkārt, es gribētu teikt, ka vispār studē vairāk meitenes! (..) Man liekas tas tieši, tieši iespējam saistās tieši ar to tendenci, ka meitenes vairāk studē vispār kopumā..” (Stasis)

„Tā, pirmkārt, ir jārunā par to, ka sievietes, meitenes tā kā vispār vairāk studē jebkurā universitātē, faktiski jebkurā arī programmā. Mūsdienās arī pat uz matemātiskām zinātnēm vairāk aiziet meitenes.” (Agnese)

Divas vecāka gada gājuma respondentes norādīja uz vīrieša kā „naudas pelnītāja” sociālo lomu sabiedrībā. Jāatzīmē, ka abas šī viedokļu studentes ir precētas un praktizē šo dzīvesveidu.

„Я бы сказала бы точно 100 %, что мужчине здесь делать нечего! (..) Ну просто мужчина должен работать, он должен зарабатывать, а не после школы идёт ещё три – четыре года сидеть в университете ради теории, у нас же никакой практики нет. Да, может быть если у него есть родители, которые могут оплачивать.. Единственное что тоже – у меня муж работает, зарабатывает деньги и у меня дети! (..) Но если я была бы одинокая и мне надо было бы содержать себя, я бы никогда бы три года здесь не сидела бы...” (Rīta)

„Tāda interesanta parādība! Es nezinu, vīrieši laikam mazāk par to domā, par to augstāko izglītību. Ātrāk iegūt kādu izglītību un ātrāk sākt pelnīt naudu! (..) Ja vīrieši stājas bakalaurus, tad tas ir darba vajadzībās un viņi studē nevis klātienē, bet neklātienē, vakara nodarbībās, jo pārsvarā viņiem visiem jau amats vai nu ģimene. Viņi nevar tā pa dienu studēt!” (Jeļena)

Vairākums noliedza autores izvirzīto pieņēmumu, ka tas varētu būt saistīts ar dzimumstereotipiem.

„Nē! Katram pašam sava tāda izvēle! Ir arī meitenes, kas, piemēram, mehāniku mācās, puīši, kas kaut kādas valodas mācās, humanitārās... Daudz tādu!” (Liene)

„Tā ir taisnība! Bet es nedomāju, ka tas ir saistīts ar dzimumstereotipiem! (..) Tā nav tāda profesija kā bērnu dārza audzinātāja vai policists, nav tāda ikdienišķa, kad katru dienu ar to saskartos, tāpēc, es nedomāju, ka te būtu kaut kādi stereotipi izveidojušies.” (Arta)

„Нет, я не думаю! Мне кажется вообще сейчас мало профессий о которых можно говорить про стереотипы.” (Helēna)

„Nē, vienkārši viņiem tas ir garlaicīgi varbūt, viņiem vajag, lai notiek kaut kas!” (Alīna)

Arī vairākums aptaujāto LU studentu apgalvojumu, ka „sabiedrībā pastāv dzimumstereotipi attiecībā uz sociologa profesiju” noraidīja.⁴³

Tikai daži tam lielākā vai mazākā mērā piekrita.

„...tā tāda sieviešu profesija.” (Alīna)

„Un runājot par dzimuma kaut kādiem stereotipiem, nē, es domāju... patiesībā tas noteikti darbojas, jā, bet tas ir vairāk attiecināms nevis uz dzimumu, bet tas atkal saistās ar to aspektu, ko es iepriekš minēju par to, ka tiek jaukts sociālais darbs ar socioloģiju ..kaut kādā mērā iespējams tas ir saistīts ar to stereotipu, bet tikai tad, ja tie jēdzieni tiek sajaukti, kad tiek jaukti.” (Arta)

Uz jautājumu, kam vairāk piemērota sociologa profesija, vairākums iestājās pret profesiju iedalīšanu dzimuma lomās, uzskatot, ka par labu sociologu var būt kā sieviete, tā vīrietis un otrādi.

„Es vispār iestājos pret kaut kādu profesiju iedalīšanu dzimuma lomās un uzskatu, ka katrs cilvēks ir tiesīgs iemācīties un darīt to, ko viņš grib!” (Stasis)

„Viennozīmīgi es tā nedalu, jo tā būtu kaut kāda dzimuma diskriminācija. Es tā nespēju sadalīt! ..neuzskatu, ka vīrietis sociologs ir kaut kādā mērā sliktāks vai labāks par sievieti un otrādāk, bet es uzskatu nav atšķirības no dzimuma ir būtiskāks, ja pats cilvēks, sociologs kā pētnieks, ja viņam interesē tā sava joma un ja viņš spēj kaut ko saprast un darīt savā jomā, tad jebkurš var būt labs, gan sievietes, gan vīrieši.” (Agnese)

„Man liekas, īstenībā abiem, jo mums tagad parādījās viens vīrietis, kursa biedrs, kas pirms tam ņēma akadēmisko un nu, lai gan viņam tā mazliet galvā vējš pūš, jo viņš ir gadu izlaidis, bet īstenībā viņam tīri labi sanāk! Tā salīdzinot, vienādi laikam!” (Ieva)

„Нет, мне кажется, нельзя сказать что именно женщинам или мужчинам, потому что, мне кажется, нашему парню эта профессия очень подходит!” (Helēna)

⁴³ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 24. lp.

Jānorāda, ka tāpat domāja gandrīz visi LU SZF aptaujātie studenti, atzīmējot atbildes variantu „nepastāv būtiskas atšķirības”.⁴⁴

Vairāki tomēr mēģināja skatīties dalīti, ņemot par pamatu īpašības, kas būtu jāpiemīt sociologa profesijas pārstāvim. Rezultātā divi respondenti izšķīrās par labu vīriešiem kā piemērotākiem kandidātiem.

„Es domāju, ka vīriešiem! (..) Tāpēc, ka tur ir ļoti vajadzīga loģiska domāšana un analītisks prāts un, es domāju, ka, lai arī ko teiktu sievietes, vīriešiem tā ir stiprā puse nekā sievietēm!” (Arta)

„Es nezinu, vairāk, protams, sieviešu ir, mums kursā tikai viens puisis mācās, bet es domāju, ka arī vīriešiem tas tomēr labāk, jo skatoties kādi profesori mums tieši socioloģiju pasniedz un tas mūsu vienīgais puisis viņš arī, viņš labāk par meitenēm mācās, tāpēc, es domāju, ka varbūt tomēr vīriešiem labāk!” (Kristīne)

Viena studente nosvērās par labu sievietēm.

„Mums ir stāstīts, ka pētnieces ir pārsvarā sievietes..” (Alīna)

Vadoties pēc šī paša principa, dažiem izšķīrties par labu tikai viena dzimuma pārstāvjiem sagādāja grūtības.

„Nezinu! Saka, ka vīrieši esot... ja viņi kaut kam pieskaroties, tad viņi arī to izdarot, bet sievietes tā... kādreiz kaut ko izdara, kaut ko neizdara, nu tā pa virsu, bet vīrieši izdomā, ka viņi to grib, tad viņi arī to dara! Tad varbūt arī sociologa darbā tas varētu būt, ka vīrieši... kaut gan, ja sievietes interesē, viņas arī tāpat var... būt piemērotas! Tāpēc arī, ka sievietēm patīk vairāk parunāt! Tad varbūt arī sievietes! Grūti pateikt!” (Liene)

„Я даже не знаю. Я как та никогда не думала над тем, с чем это связано, когда я поступала в университет, мы подали документы вместе с другом.. У него был выбор, что он может учиться на социологии на бюджете, или на другую профессию, но на платном. Он выбрал платное.” (Viktorija)

3.1. Izvēles pamatojums

Intervijas laikā respondentiem tika lūgts pamatot, kāpēc viņi izvēlējās tieši to augstskolu, kurā pašlaik studē. Salīdzinot ar iepriekš veiktā pētījuma rezultātiem, kur augstskolas izvēles faktors „atrašanās vieta” lielākoties tika novērtēts neitrāli, precīzāk, kā „nedz nozīmīgs, nedz nenozīmīgs” (skat. 1.2.1. tab.), intervijas laikā iegūtie dati liecina par citu tendenci, proti, kad līdzās citiem respondentu nosauktajiem iemesliem, visbiežāk augstskolas izvēli noteica tieši tās atrašanās vieta.

„...socioloģiju es izvēlējos Daugavpils Universitātē, pirmkārt, Daugavpils, tāpēc, ka tuvāk mājām..!” (Liene)

⁴⁴Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 24. lp.

„Es izvēlējos vairāk pēc tā, lai tuvu ir, pēc principa, lai vieglāk tiktu uz to skolu (..) Nu, un par cik, Stradiņa universitāte ir vistuvāk manām mājām, nu tad es pēc ģeogrāfiskā principa izvēlējos, ka es iešu tur..” (Stasis)

„Un arī viens no apsvērumiem tas, ka diezgan tuvu pie mājām nekā salīdzinot, piemēram, Latvijas Universitātes fakultāti!” (Agnese)

„Man, protams, Daugavpils bija tuvāk, pareizi, jā! Tuvāk mājām, tuvāk ģimenei, nevajag atrauties!” (Jeļena)

„...ну я решила сразу, что я пойду учиться в ДУ, потому что, во-первых, я считаю это хороший университет, во-вторых, он близко к дому. (..) Я думала в начале про Ригу... но это далеко, я понимала как бы, что смогу очень редко приезжать в Краславу, в мой родной город, поэтому выбрала Даугавпилс.” (Viktorija)

Vairāki RSU studentiem atklāja, ka viens no būtiskiem iemesliem bija nevēlēšanās studēt Latvijas Universitātē, kas tika pamatots ar negatīvu priekšstatu par mācību procesu un sniegtajām zināšanām šajā mācību iestādē.

„Viens no apstākļiem noteikti bija tas, ka es negribēju studēt Latvijas Universitātē.. cik man bija visi cilvēki pazīstamie studējuši, stāstījuši, ka tur iet tā kā pēc konveijera! Nu, ļoti daudz cilvēku, ļoti lielas masas un tā! Šeit man likās arī kaut kāda... mājīgāka nedaudz tā universitāte, jo viņa mazāka!” (Agnese)

„...bija priekšstats, ka tur.. ir tā kā lielāki kursi un mācības nenotiek nevis nopietni, bet .. nu, mums tā kā mazi tie kursiņi un viss notiek gandrīz tādā privātā atmosfērā! Bija tāds priekšstats, ka LU var nākt, var nenākt, tikai noliec eksāmenus un viss kārtībā! Mums tur bija gan kopsavilkumi jāraksta, man likās nopietnāk!” (Ieva)

„Man liekas, ka jāiet mācīties socioloģiju tieši Stradiņos, vismaz to sākumu, nu, es tā sapratu! Jo, manuprāt, LU nav disciplīnas, man neviens neliktu mācīties un es neiemācītos to visu! Te vienkārši liek, piespiež un tu to iemācies!” (Alīna)

Daži orientējās pēc ekonomiskiem apsvērumiem, ņemot vērā ar studijām saistītos izdevumus un meklējot izdevīgākos variantus. Līdzīga situācija ir vērojama arī attiecībā uz LU studentiem, kad „cena” tika atzīmēta kā nozīmīgs faktors augstskolas izvēlē.⁴⁵

„Liepājā es pati negribēju, Daugavpils bija pārāk tālu, Jelgava mani neinteresēja un tad man palika Rīgā vai nu Latvijas Universitāte vai Stradiņi! (..) Varbūt es arī tiktu (budžetā), bet īstas pārlicības nebija un tā mācību maksa Stradiņos ir lētāka nekā Latvijas Universitātē, mazāk jāmaksā!” (Arta)

„Tāpēc, ka ir tuvāk mājām, ekonomiski izdevīgāk un tā tālāk! Rīgā iznāk pārāk dārgi mācīties, tāpēc uz Daugavpili izdomāju.” (Kristīne)

Citiem sagādāja grūtības pamatot savu rīcību studēt konkrētā izglītības institūcijā, atsaucoties uz likteni, ka notika tā, kā tam bija jānotiek.

⁴⁵ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 29. lp.

„Можно сказать так сложилась судьба, наверное, потому что я сама рижанка, из Риги! Ну так получилось, когда закончила 12 класс и у сестры родился ребёнок, надо было наверное помогать, ну и как-то так получилось, в Даугавпилс подала (документы), ну и там и осталась!” (Helēna)

„...es domāju, tas bija kaut kāds tāds, nu, teiksim, iekšēja nojausma, ka man vajadzētu studēt socioloģiju un tad tas dabiski viss notika, ka es iestājos universitātē!” (Agnese)

Viena studente norādīja uz pasniedzēju nozīmi augstskolas izvēlē.

„Un vēl viens no apsvērumiem noteikti bija, ka es arī biju palasījusi kādi pasniedzēji šeit pasniedz un arī tas man likās tā diezgan saistoši!” (Agnese)

Visvairāk socioloģijas programma izvēle studentu vidū ir pamatota ar interesi gan attiecībā uz profesijas specifiku, gan pašu mācība procesu.

„Man tas viss interesē, tāpēc! Tas īstenībā mani vienmēr ir interesējis, es neko tādu nemācījos! Es mācījos grāmatvedību! Es pat nepabeidzu vidusskolu, es pabeidzu tehnikumu, mācījos grāmatvedību – pavisam kaut ko citu! Bet nu, tas mani vienmēr ir interesējis un tā gribējās! (..) Galvenais bija, lai mani interesē, jo es visu laiku darīju to, kas man neinteresē.” (Arta)

„...man visu laiku interesēja kā darbojās šī te sabiedrība un kāpēc cilvēki dara to, ko viņi dara!” (Stasis)

„...man vienmēr ir interesējušas tādas, nu, fundamentālas pamatlietas, kā notiek sabiedrība un kādi vispār procesi sabiedrībā notiek un tā..” (Agnese)

„...interese tieši pēc tiem priekšmetiem..., pēc tā mācību procesa! Man principā patika gandrīz visi tie moduļi, kas jums saucās, tie priekšmeti. Nu tieši... nezinu, mani piesaistīja mācību process.” (Ieva)

„Es paskatījos, ka man tas būtu interesanti!” (Jeļena)

„На тот момент я хотела что-то узнать новое, мне казалось, что это будет что-то такое новое, интересное., я думала, что это будет реально интересно!” (Rita)

„Vairāk nosvēros par labu socioloģijai, jo domāju, ka interesanti būs! (..) Domāju interesanti būs, tā arī mācos tagad!” (Liene)

„А потом, да, начала читать, потом... интересоваться, сама искать в Интернете., мне показалось это интересным.” (Viktorija)

Daudzi savu rīcību (arī attiecībā uz studiju un nodarbinātības nākotnes plāniem) attaisnoja, norādot, ka socioloģija ir labs pamats, kas sniedz universālas zināšanas, uz kuru pamata vēlāk paveras dažādas studiju iespējas, kā arī iespējas iegūtās zināšanas pielietot praksē.

„Tas ir tāds, nu, visaptverošs un kā pamats jebkam, ko tu gribi darīt sociālajās zinātnēs pēc tam! (..) Es to vairāk uzskatu kā tādu pamatu, ka es pēc tam noteikti mācīšos vēl kaut ko klāt, bet tas būs kā tāds pamats.” (Arta)

„Man likās diezgan interesanti, jo es domāju bakalaura grāds ir vairāk tā, ka tu iegūsti pamatiņu, tev nevajag iet uz kaut ko vienu konkrētu ļoti, un tad es izdomāju, ka tā ir ļoti laba sākumam (..) es darba tirgū varu vairāk iegūt pēc tam un vairāk iespēju, ko studēt, jo man ir bakalaura grāds sociālajās zinātnēs un pēc tam paveras plašs spektrs, kur maģistros studēt.” (Agnese)

„...izdomāju, ka pirmā izglītība tik un tā var būt jebkāda, es zinu, ka es mācīšos vēl un tāpēc, lai iet!” (Ieva)

„Man patīk, ka tur ir baigi daudz sabāzts iekšā! Baigi daudz jāzina! (..) Tajā pamatā es tagad varu izvēlēties vairākas novirzes, es varu novirzīties uz kuru pusi es gribu. Mazlietiņ piestudēt un es varu studēt tālāk! (..) principā, ja man pa trim gadiem neveicas, es varu stāties gan psihologos, gan jurisprudencē, ekonomistos arī, vienalga kur es varu mēģināt, jo man ir visas pamatzināšanas.” (Jeļena)

„...es domāju, ka tas man jebkurā profesijā noderēs, lai kur arī strādātu!” (Alīna)

„Es domāju, ka tās zināšanas ir tādas universālas, ka tu varēsi jebkurā darbā pielietot un tu naudu nopelnīsi!” (Agnese)

Uz iepriekšminētiem iemesliem (interese un tas, ka socioloģija ir labs pamats) norādīja arī daļa LU studentu sniegtās atbildes atvērtā jautājumā, pamatojot savu apmierinātību ar izdarīto izvēli studēt socioloģiju, kas vēlāk tika kodētas kā „apmierina studiju priekšmets/iegūtās zināšanas” (skat. 1. pielikumu).

Daži par iemeslu norādīja velmi studēt kaut ko saistītu ar cilvēkiem.

„Tas, ka ir saistīts ar cilvēkiem, biju domājusi, ka tas tā varētu būt!” (Liene)

„Jo man ļoti gribējās studēt kaut ko saistībā ar cilvēkiem, ar sabiedrību..” (Stasis)

To var pielīdzināt faktoram „iespēja strādāt ar cilvēkiem”, kam kā liecina kvantitatīvie dati izrādījās visbūtiskākā nozīme LU aptaujāto studentu vidū (skat. 1.2.2. att.).

Vairāki savu izvēli pamatoja ar velmi izvairīties no eksaktām zinātnēm, kas daudziem sagādātu grūtības.

„Nu varbūt, ka man tas likās vienkāršāk nekā studēt kaut ko citu, pieņemsim, ķīmiju, fiziku, bioloģiju un tamlīdzīgi! Tas tuvāk man bija kaut kā! Man patīk visādas tādas lietas, kur cilvēkus izzināt un tamlīdzīgi. Nu, visu laiku tā interesanti un viegli priekš manis!” (Kristīne)

„...neko eksakto man negribējās.” (Stasis)

„Tā atbilde par to, kāpēc tu izvēlējies šeit, izskanēja tāda, ka šeit nav matemātikas!” (Arta)

Citi iemesli ir saistīti pragmatiskiem apsvērumiem – iespēja iegūt augstāko izglītību par valsts līdzekļiem vai iespēju izglītoties un pilnveidot sevi.

„Kaut gan mums kursā ļoti... es teiktu 60% aizgājuši tādēļ, ka tas ir bezmaksas un tādēļ, ka bija vajadzīga kaut kāda augstākā izglītība!” (Jeļena)

„Jā, es zināju, ka tas man kaut kādām personiskām īpašībām...” (Alīna)

Autores iepriekš veiktajā pētījumā faktors „iespēja studēt par valsts līdzekļiem” parādījās kā viens no izvēli būtiski ietekmējošiem apstākļiem (skat. 1.2.2. att.). Līdzīga situācija ir vērojama starp DU respondentiem, kuru mācības tiek apmaksātas no valsts budžeta līdzekļiem.

„Un pēc tam es tiku uz budžetu, kas bija liels pamatojums, jo tomēr naudiņa jāmaksā tāda normāla!” (Jeļena)

„...finansiālie apstākļi bija tādi, ka par maksu es mācīties nevarēju..., tur es tiku uzņemta budžeta grupā, tāpēc principā es aizgāju..., man tika piešķirta stipendija un tāpēc, tāpēc es neko citu nemeklēju, negribēju!” (Kristīne)

„Ну, оплачивать я б реально не потянула!” (Helēna)

„Я бы не пошла бы сюда учиться, если бы я не попала на бюджет, я бы не платила бы и не пошла бы учиться, я бы тогда лучше что-то другое делала бы..., что-нибудь да я бы придумала бы конечно. (...) В принципе со всеми с кем мы разговаривали, с моими однокурсниками, ну я не знаю сколько человек, может несколько человек и остались бы, остальные, я думаю, если бы было бы платное, то ушли!” (Rīta)

„Vispār nestudētu, ja nebūtu tikusi budžetā, mēģinātu kaut kur citur!” (Liene)

Gluži pretēja situācija ir ar RSU studentiem, kas maksā par savām studijām paši, tas ir, studijas apmaksā vecāki, paši respondenti vai ir paņemts studējošo kredīts, jo bezmaksas izglītības iegūšanas iespējai nebija izšķirošā loma lēmuma pieņemšanas brīdī.

„Šeit tā kā nav budžeta vietu, bet tad es izdomāju, ka es labāk... nu, it kā zaudēju kaut ko, ka man pašai ir jāmaksā, bet no otras puses es uzskatu, ka nu, ja paskatās atpakaļ, tad es esmu daudz, daudz vairāk ieguvusi pa šiem trim gadiem nekā man...” (Agnese)

„...es tiku filoloģijā, budžetā tiku gan krievu, gan latviešu! Nu jā, es tiku budžetā, bet es sapratu, ka nē, ka tas nav tas, ko es vēlos un sāku meklēt, kur vēl ir socioloģija.” (Alīna)

„Tā arī bija tā iespēja, kad viņš pateica: „Nu, es apmaksāšu tavas studijas, vari izvēlēties jebko!”, un tāpēc tāda diezgan neapdomīga izvēle, jo man principā skolā bija diezgan labas atzīmes. Es varētu arī uz LU aiziet, uz budžetu pamēģināt, bet tā kā es zināju, ka viņš tik un tā apmaksās, tad es „nestresoju” baigi..” (Ieva)

Balstoties uz respondentu atbildēm uz jautājumu, vai lēmuma pieņemšanas brīdī studēt socioloģiju viņi ņēma vērā darba tirgus situāciju, var apgalvot, ka vairums gadījumos tas netika darīts! Kā norāda paši respondenti, tam ir dažādi iemesli.

„Tajā brīdī īsti nebija nozīmes par ko es mācīšos, galvenais bija, ka es mācīšos! Un ko es pēc tam darīšu, man kaut kā tā nebija īpaši lielas nozīmes!” (Liene)

„Нет, я вообще не знала, поэтому я даже не смотрела на востребованность.” (Helēna)

„Nē, nebija tāds apsvērums, ka es pirms izvēlējos studēt socioloģiju, būtu domājusi, kur es pēc tam atradīšu darbu, cik es varēšu nopelnīt, jo es nācu uz socioloģiju tieši, lai iegūtu zināšanas. (..) Nebija tā, ka es domāju, cik tagad sociologs pelna!” (Agnese)

„...но не было у меня такого, что я закончу социолога и буду получать тысячи. Я даже не думала об этом”. (Rīta)

„Nu... minimāli! (..) Bet, nu, tas nebija svarīgākais! Vienkārši gribējās studēt un es jau pirmajā kursā sapratu, ka es studēju tikai priekš sevis, lai paliktu gudrāks un tā!” (Stasis)

„Es par to nedomāju, kad es izvēlējos! (..) Jā, tas bija vairāk tāda emocionāla, ka gribējās kaut ko tādu, kas man pašai interesēja nevis vairāk tieši tā praktiski, bet tā, ka priekš sevis!” (Arta)

Tikai viens no respondentiem pirms lēmuma pieņemšanas ir izrādījis interesi attiecībā uz darba perspektīvām šajā jomā.

„Es tā palasīju, ka, ja tu esi labs sociologs, tad var arī nopelnīt naudu.” (Alīna)

Tas sakrīt ar kvantitatīva pētījuma rezultātiem, kur faktoriem „pieprasījums darba tirgū” un „augsts atalgojums” izrādījās vismazākā nozīme (skat. 1.2.2. att.).

Kopumā, atsaucoties uz veiksmīgas profesijas izvēles formulu „Gribu-varu-vajag”, kas tika aplūkota bakalaura darba sākumā, var teikt, ka studenti – gan LU, gan DU un RSU, pieņemot lēmumu studēt socioloģiju, balstījās savās interesēs, arī spējās un iespējās (valsts finansēto studiju vietu nozīme), tādējādi ņemot vērā formulas pirmos divus komponentus, taču ignorējot trešo – „vajag”, kas ir saistīts ar darba tirgu. Tātad izvēle nav notikusi šo triju elementu krustpunktā, tāpēc pamatoti būtu domāt, ka daudzi studenti varētu būt neapmierināti ar savu izdarīto izvēli. Taču, aplūkojot studentu apmierinātību ar pieņemto lēmumu studēt socioloģiju, būs jāsecina pretējais.

3.2. Apmierinātība ar pieņemto lēmumu un nākotnes plāni

Apmierinātībai ir izšķirošā loma tālākās rīcības veikšanā. Novērtējot savu pieņemto lēmumu studēt socioloģiju, pārsvarā visi bija apmierināti ar izdarīto izvēli, ko atspoguļo arī intervija ar Agnesi (skat. 3. pielikumu).

„Ļoti daudzi draugi mācās matemātiku un inženierzinātnes un visi stāsta, ka viņiem ir garlaicīgi, es stāstu, ka man ir interesanti, man tas patīk! ..man ļoti patīk! Laikam tāpēc, ka es izvēlējos to, ko gribēju!” (Alīna)

„Nu, tagad esmu apmierināta, tagad vairāk saprotams un iepatikās! Patīk lasīt literatūru, dažreiz ne vienkārši obligāto, bet pati izvēlos kaut ko un lasu. Esmu apmierināta!” (Kristīne)

„Ну во-первых, мне нравится профессия, которую я выбрала, во-вторых, так примерно представляю чем мне придется заниматься и меня тоже это устраивает, в-третьих, количество предметов, которые мне предлагают изучать на этом курсе... вот! В-четвёртых, коллектив и профессора.” (Viktorija)

„Bija, man liekas, pēdējā iesniegšanas diena, kad dokumentus šeit varēja iesniegt un es kaut kā atnācu, iesniedzu un nekad neesmu nožēlojusi pa šiem trīs gadiem! (..) Es esmu ļoti priecīga, ka es studēju socioloģiju, jo arī visa tā dzīves uztvere ir mainījusies vispār par lietām! Daudz plašāks redzējums ir!” (Agnese)

„Nē, es nenožēloju! Es esmu apmierināta, jā! ..man nešķiet, ka es velti tērēju savu laiku.” (Arta)

„Я не думала, что мне так понравится, ну не знаю, за три года вправду, тем более под конец! ..у меня отличный коллектив.. ну долго думала оставаться ли в Даугавпилсе или ехать в Ригу обратно домой. Ну, приняла решения, наверное, ни разу за три года не пожалела.” (Helēna)

„Pilnībā! (..) Varbūt es mēģinātu agrāk stāties sociologos!” (Jeļena)

Arī LU studenti savu apmierinātību lielākoties novērtēja pozitīvi (skat. 1.2.3. att.).

Par neapmierinātību var runāt divos gadījumos, attiecinot to uz DU respondentiem, kur viena studente to izteica tieši, savukārt, otra – pastarpināti.

„Знала бы, не пошла бы, честно говоря!” (Rita)

„...man vienkārši laikam dabas zinātnes ir tuvākas, humanitārās nekad nav īpaši patikušas, tāpēc! Nē, nu, socioloģija, kad mācies, tad ir neko, bet tā... Pirmajā kursā vai otrajā, tad ar kursa biedriem arī bija tāda doma, ka varbūt vajadzēja kaut ko citu...?!” (Liene)

Interviju laikā respondenti izteica arī cita veida neapmierinātību. Tā ir saistīta ar pašu mācību procesu, kur sevišķu kritiku izpelnījās DU pasniedzēji (skat. 4. pielikumu).

„...mācoties Daugavpils Universitātē, man ir tāda sajūta, ka nav sakārtotas visas lietas līdz galam. (..) Nekādas skaidrības nav par kaut kādām lietām. (..) Arī pasniedzējiem savā starpā un tas viss, kas aiziet līdz studentiem, nav īsti sakārtots!” (Liene)

„То есть у всех преподавателей нет какого-то общего мнения по этому поводу! По каким-то вопросам элементарно, что такое объекты и предметы, когда мы пишем эти курсовые работы, я иду к одному, он мне говорит одно, я иду ко второму, он говорит другое.. Потому что я разочаровалась в социологии! И вообще в нашем преподавании в нашем университете! Я не довольна! (..) Мне сам процесс учёбы не нравится! Сами все темы очень даже интересны! Если их нормально преподаватели будут подходить к этой учёбе именно по людски, а не как звери относятся к студентам..” (Rita)

„Man bija tādi brīži, kad es domāju, ka jāiet projām, ka tas nav mans, jā! Tas arī laikam ar pasniedzējiem bija saistīts, kā tās lekcijas notiek. Salīdzinot ar citām programmām, man šķita, ka mēs nemācāties, bet vienkārši atpūšamies!” (Kristīne)

„Nožēlot nē, bet ... man bija tā, ka man apnīka studijas.. dažreiz likās, ka, nu, tas, ko man māca ir pašsaprotami, to nav jāmācās un dažreiz pat, ka nevis man pasniedzēji var kaut ko iemācīt, bet es pasniedzējam varu kaut ko iemācīt un izstāstīt to.., jaunāko kaut kādu!” (Stasis)

Arī citu augstskolu studenti norādīja uz mācību procesu nozīmi saistībā ar apmierinātību un pasniedzēju lomu tās veidošanā. Piemēram, daudzi LU studenti, pamatoja savu apmierinātību vai neapmierinātību ar iemesliem, kas tika kodēti kā patīk/nepatīk studiju process (skat. 1. pielikumu). Pasniedzēju nozīmi un studentu gaidas un vajadzības kodolīgi atspoguļo intervija ar RSU studenti (skat. 3. pielikumu).

RSU studenti, atceroties pirmos studiju gadus, norādīja uz grūtībām, ar ko nācās saskarēties un ko paredz augstskolas studiju procesa specifika. Dažiem tas radīja vēlēšanos pamest studijas, taču gala rezultātā respondenti ar to veiksmīgi tika galā.

„Grūti bija kādu brīdi, bet nē, es nenožēloju!” (Agnese)

„Ā, viņa (drauga) aiziešanas iemesls bija tāds... Viņam patīka arī socioloģija, viņam patīka lekcijas, viņš nāca uz visām lekcijām, bet mūsu skolā ir pieņems par katru lekciju vēl lasīt literatūru un taisīt kopsavilkumus! (..) Nu, tas ir tas, kas studentiem visvairāk nepatīk! Man arī ne īpaši patīka, bet pēc tam pieradu! (..) Viņš tieši vairāk dēļ tā, ka tādi darbi ir jādara, viņš izdomāja, ka ies prom un es padomāju, ka es nesekošu šoreiz viņam, ka es centīšos tālāk! (..) Man pēc pāris mēnešiem arī, mēnesi bija grūti pēc tam jau normāli palīka, tad es izdomāju, ka es turpināšu mācības, tomēr es arī iepazīnos ar vēl cilvēkiem, kas saistīta vairāk vai mazāk. Tā es nomācoties divus gadus sapratu, ka nu atpakaļ ceļa jau nav, nemetīšu nost!” (Stasis)

„Ja tu kaut ko mācies vai kā, grūtības ir normālas, ja tu kaut ko jaunu apgūsti!” (Arta)

Kopumā neviens no respondentiem nenožēlo savu izvēli, uzskatot, ka jebkurā gadījumā studiju laikā iegūtās zināšanas un pieredze ir vērtīgas.

„Jebkāda pieredze ir vērtīga! Es dzīvoju ar domu, ka jebkāda pieredze ir vērtīga, ir jāmāk tikai pielietot! Pielietot un viss!” (Jeļena)

„Tik un tā kaut ko es no viņiem guvu, tā kā par sliktu negāja! Bija tīri labi!” (Ieva)

„Конечно дало, много дало, но я бы никогда бы эти годы и не хотела бы вычёркивать из жизни.. что-то я для себя получила. (..) Я получила много нового, интересного, с многими людьми познакомилась, с тала более открытой, больше общаюсь, как то без проблем, пойдёшь интервью возьмёшь, с человеком поговоришь.” (Rita)

Par spīti tam, ka respondenti, izvētoties studēt socioloģiju, nav rīkojušies pēc veiksmīgas profesijas izvēles formulas principiem, tomēr savulaik pieņemto lēmumu nenozēlo. Iespējams to varētu skaidrot ar socioloģijas specifiku, tomēr jāatzīst, ka, aplūkojot lēmumu studēt socioloģiju, ir jārunā nevis par profesijas izvēli, kam sākotnēji nebija būtisku ierobežojumu (skat. ievadu), bet gan kā par velmi iegūt noteikta veida zināšanas. Par to liecina arī respondentu nākotnes plāni, kad vairākums respondentu izteica domu studijas turpināt starp kuriem lielākā daļa vēlētos iegūt maģistra grādu tieši socioloģijā. DU studenti izteica bažas par to, ka pašu augstskola šo iespēju nepiedāvās, taču viņi ir noskaņoti mērķtiecīgi un apsver iespēju dokumentus iesniegt arī citās augstskolās.

„...я думаю насчёт магистратуры, но в моем университете ещё не известно смогу ли я учиться дальше на магистра или нет, если.. только в том случае если в этом году наберётся определённое количество людей..” (Viktorija)

„...я думаю сейчас насчет магистратуры, думала в Латвийский тоже подавать документы, в Ригу возвращаться..” (Helēna)

„Ja, piemēram, Daugavpils Universitāte nepiedāvās maģistrantūru, tad laikam Rīgā iesniegšu dokumentus. ..es gribētu tieši, lai man ir izglītība – gan bakalaura, gan maģistra, vienā profesijā! Man liekas, ka tas būtu labāk, piemēram, darba tirgū! Varbūt es nepareizi domāju, bet man liekas, ka tas tiek labāk vērtēts!” (Kristīne)

Divi no studentiem izteica vēlēšanos tikt pie doktora grāda socioloģijā.

„Es tagad domāju studēt maģistrantūrā. (..) Kad es iestājos sociologos mans mērķis, plāns bija tikt līdz doktora grādam! Jā, tā domāju! Tagad es redzu kādas tur grūtības, zemūdens akmeņus kā saka, nu, cerēsim, ka tikšu! (..) Protams, gribētos tikt pie doktora grāda! Nu, tas ir tālākais sapnis!” (Jeļena)

„...ja es maģistrantūru pabeigšu, tad es arī noteikti doktorantūrā iešu!” (Stasis)

Daudzi tomēr vēlētos studēt kaut ko citu, skaidrojot to atšķirīgi.

„Kaut ko citu gribēšu noteikti pamēģināt! Būs par ilgu piecus gadus socioloģiju, gribēsies kaut kādas pārmaiņas!” (Arta)

„...es nejūtu, ka man būtu pietiekoši daudz zināšanu un tādēļ es apsveru domu studēt maģistrantūrā, bet ne Latvijā.. jo ārzemēs ir tik daudz interesantu programmu, tu teiksim

neizvēlies tieši socioloģiju, bet tur ir socioloģija kā pamats un tu izvēlies vienu kaut kādu novirzienu..” (Agnese)

„Jā, es gribētu! Es gribētu kaut kādu savādāku mazliet novirzienu!” (Alīna)

„Tieši socioloģijas diez vai!” (Liene)

Bija arī tādi, kas uz jautājumu par to, vai studēs tālāk, atbildēja noraidoši, taču tai pašā laikā nenoliedza iespēju iegūt maģistra grādu socioloģijā.

„Tas arī ir manis paša jautājums! Pagaidām uz viņa atbildes ir nē, bet es nenoliedzu, ka es nākotnē varētu turpināt studēt..” (Stasis)

„Честно говоря не хочу. (...) Я настолько разочаровалась в этом, что тратить ещё два – три года на то чтобы я сидела и просто училась, мне не хочется вообще. (...) Стимула нету! Я хочу работать, просто нормальной работу. Конечно же если мне это было бы надо, допустим мне сказали бы: „Мы тебя возьмём в исследовательский институт, но тебе надо закончить магистратуру, но мы тебе дадим конкретную работу.” То конечно же я училась, бесспорно!” (Rita)

Jāatzīmē, ka līdzīga situācija iezīmējās, veicot kvantitatīvu pētījumu, kad viena puses LU studentu vēlējās iegūt maģistra grādu socioloģijā un otra – citā programmā.⁴⁶

Savukārt attiecībā uz nodarbinātību situācija ir pretēja. Daudzi uz autores jautājumu par to, vai apsver iespēju nākotnē strādāt pēc izvēlētās profesijas, atbildēja noliedzoši. Tam par pamatu ir atšķirīgi iemesli.

„Nē! (...) Nu, man personīgi nesaista tas! Man socioloģijas saista tīri teorētiskajā līmenī..” (Stasis)

„Latvijā es noteikti nevēlētos strādāt par sociologu! Ne jau tikai dēļ tā atalgojuma, bet teiksim sabiedrības attieksmes ziņā, jo Latvijā cilvēki ir ļoti... tādi stereotipiski un tas traucē absolūti jebkāдай attīstībai..” (Agnese)

„Es arī īsti neredzu sevi, ka es varētu strādāt tādā jomā! (...) Šobrīd es saku, ka nē, bet var vēl jau mainīties!” (Arta)

„Man tie mārketinga pētījumi piesaistīja tādā ziņā, ka tur visu laiku klienti jauni, nodarbojies, bet tieši socioloģijas zinātnes sfērā diez vai, man liekas! ..tā kā nav īpašas intereses tajā visā iekļauties. Man liekas, tajā zinātnes sfērā pārāk grūti man būtu... mani nepiesaista vispār sabiedrības sfēra tādā ziņā, kur vajag visu laiku tur būt, sekot aktuālām.. lai taisītu kaut kādu zinātnisko analīzi tieši mūsu sabiedrībā, kur visu laiku viss kaut kas mainās, man liekās, jābūt, jāseko tam visam līdz!” (Ieva)

Daļa izrādīja vēlmi un apsvēra iespēju nākotnē kādu laiku strādāt pēc izvēlētās profesijas, tomēr neizrādīja sevišķu entuziasmu, paļaujoties vairāk uz gadījumu vai iespējām.

⁴⁶ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 32. lp.

Tas tikai vēlreiz pierāda, ka par lēmumu studēt socioloģiju ir jārunā nevis profesijas, bet vairāk zināšanu, precīzāk, izglītības kontekstā.

„Nu, es nezinu, kā Daugavpilī saistībā ar socioloģiju kaut ko var atrast! Nu, būtu labi, ja būtu, piemēram, universitātē daži studenti, Sociālo pētījumu institūts, mums tur daži piestrādā, ja būtu brīva vieta, es gan tad pieteiktos! (..) Ja ir tāda iespēja un ja ir labi apmaksāts tas darbs, ko es pildīšu, tad jā, es gribētu!” (Kristīne)

„И я бы хотела конечно же поработать по профессии, ну если моё государство будет предлагать такую возможность... то... Я бы хотела её использовать.. Я бы тоже очень хотела, хотя бы на время!” (Viktorija)

„Es esmu par to domājusi, ka man tas vajadzīgs, es domāju, ka tas man vairāk palīdzētu arī mācībās, bet šobrīd nē! Varbūt otrajā kursā.” (Arta)

„Es biju domājusi iet uz kaut kādu sociālo pētījumu firmu un tad varbūt arī strādātu tālāk... Nu, paskatīties, patīk vai nē, ja nepatīk, tad jau neko, ja patīk, tad strādāt! Un ja vēl pieņemtu!” (Liene)

„Да, я бы хотела, что бы это было связано, допустим с интервью, организацией каких-то там проектов исследовательских, это всё, это мне нравится! (..) Конечно я не хочу этим заниматься вот так вот всю жизнь!” (Rīta)

„Varbūt kādu gadu, divus gribētu, jo interesants darbs..” (Alīna)

Lai arī darba perspektīvas saistībā ar izvēlēto profesiju tika novērtētas daudzveidīgi, taču iespējas strādāt saistībā ar socioloģiju ir klātesošas par spīti dažādiem studentu nosauktajiem apstākļiem.

„Tās noteikti ir! (..) Principā šeit attīstība arī ir! Nenoliedzami lēnāk nekā galvaspilsētā, tas varbūt arī normāli ir, ka notiek tāda lieta. (..)Es domāju, ka arī tomēr nākotnes darbs, jo nākotnē tomēr vajadzēs sociologus! (..) Tagad es skatos arī vairākas augstskolas mēģina akreditēt to programmu.” (Jeļena)

„...vispār, man liekas, ka ir iespējams dažādās sfērās, tie paši mārketinga pētījumi, tur visu laiku, man liekas, ir vajadzīgi cilvēki, ir iespēja izpausties jauniem uzņēmumiem. Tā kā iespējas ir, bet pagaidām laikam krīzes laikā, krīzes gados diez vai!” (Ieva)

„Две студентки у нас работают, вроде работа есть, как бы можно найти. Ну, сейчас, конечно тяжело будет после бакалаврской, конечно кризис и всё остальное. Ну, может посложнее, потом может, будет легче всё-таки. Всё равно все исследования будут проводить, так или иначе.” (Helēna)

Lai kā, lielākas perspektīvas un iespējas ir galvaspilsētā vai ārzemēs.

„А какие перспективы? У нас один институт. В Ригу? Ну, ты знаешь, в Ригу, я думаю, мало кто сейчас поедет. (..) Ну я то работаю в этих рижских фирмах, я то с ними договарюсь, все в порядке, но всё равно я остаюсь в Даугавпилсе, да!” (Rīta)

„Я думаю, как бы больше вариантов в Риге работать, ехать сюда и работать в Риге.” (Helēna)

„...(ārzemēs) ļoti daudz un komplicētas darba iespējas ir!” (Agnese)

Dažiem to novērtēt sagādāja grūtības.

„Man liekas, ka ir, bet es īsti neesmu kompetents šajā te lietā..” (Stasis)

„He знаю, мне сейчас сложно сказать, потому что я не сталкивалась с этим.”
(Viktorija)

3.3. Profesijas atpazīstamība sabiedrībā

Lai gan pētījuma uzdevums nebija pierādīt iepriekš izteikto, bet pamatoti kritizēto autores pieņēmumu, ka Latvijas iedzīvotāju vidū trūkst izpratnes par socioloģijas specifiku un tās nozīmi⁴⁷, vairums respondentu to apstiprināja. Lielākoties šī neziņa bija aktuāla respondenta tuvāko cilvēku lokā.

„Aizbraucu, iestājos un stāstu, kur iestājos! Socioloģija! „Kas tas tāds?! Tev būs ko darīt pēc tam”, ja pabeigšu un „ko tur māca?” un tā tālāk!” (Liene)

„Мамма arī, nu, es viņai pastāstīju par programmu, jo viņa vispār nav dzirdējusi par kaut ko tādu, tā ir tāda jauna programma.” (Alīna)

„А друзья?! Они многие вообще спрашивали. Спрашивали что это такое! Что такое социология!” (Viktorija)

„Prasa: „Kas tas tāds?”, visu laiku prasa, aizmirst parasti, kur es mācos! „Kur tu mācies, par ko, kas tas tāds, ar ko nodarbojas?” Gadās, ka manā vietā atbild, jo cik reizes jau stāstīts!” (Liene)

„Ar draugiem bija tā interesanti, jo pārsvarā visi prasīja, kas tā tāda socioloģija ir!”
(Arta)

„Draugi prasīja, kas tāds ir sociologs, ko viņš dara! Pirmos divus mēnešus tikai tādi jautājumi un bija! (..) Vienmēr, kad es saku, ka es būšu sociologs, vienmēr, vienmēr ir tāds jautājums: „Kas viņš ir un ko viņš dara?”.” (Kristīne)

„Visi domāja, kas tas tāds ir! Visu laiku: „Vai ar to var nopelnīt, nu tā, nākotnē?! Kaut kāds murgs!”. (Alīna)

„Половина не понимала и до сих пор не понимает, кто такие социологи!” (Rita)

Daži norādīja, ka tas attiecas arī uz pārējiem sabiedrības locekļiem.

„Principā tajos laikos tas bija saistīts ar statistiku, bet tomēr cilvēki nepazina, kas tas ir par darbu! Nu, var teikt, tā, ka tagad joprojām, cik man mamma stāstīja un cik es tagad pati redzu, cilvēki ne īpaši saprot, kas tas ir socioloģija. Viņiem saki: „Es esmu sociologs!”, bet viņi atbild: „Nu un? Kas tas ir?”. Nu, mums Daugavpilī, bet, man liekas, tas pats arī

⁴⁷ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 6. lpp.

Rīgā, cik man bieži tur gadās būt! (..) Nu, cilvēki ne īpaši saprot un tāpēc, var teikt, ir ne īpaši atsaucīgi, jo kad ņem intervijas, ir diezgan grūti." (Jeļena)

„Daudzi cilvēki nesaprata, kas ir vispār socioloģija!” (Stasis)

„Mēs arī universitātē esam veikuši pētījumu par to jēdzienu, vai zina, ko nozīmē un to nekad neviens nav sapratis īsti līdz galam..” (Agnese)

Respondenti šo neziņu uztver un skaidro atšķirīgi.

„Nu tas, ka var nezināt! Cilvēki vienkārši nevar zināt! Es arī nezinu varbūt par daudzām lietām, profesijām! Man draugi arī mācās un es pat neatceros tos nosaukumus profesijām, ko viņi dara! Aptuveni iedomājos un viss!” (Liene)

„Хотя я понимаю, что я сама некоторое время назад об этом не очень представляла себе, что это значит и поэтому просто пыталась объяснить вкратце чем мы занимаемся.” (Viktorija)

„Vienkārši mums cilvēki tagad ne īpaši saprot vēl joprojām, nu, cik jau gadus izlaidumi, bet cilvēki neiet strādāt pēc savas profesijas. Tādēļ sabiedrībā nav tādas normālas izpratnes, kas tāds sociologs ir! Tas varbūt vēl paaudžu maiņa, vēl, kamēr mana paaudz izies, jau uz desmit gadiem jaunāki cilvēki labāk saprot, par 20 gadiem jaunāki - viņi vēl labāk sapratīs, kas ir sociologs un pieaugs profesijas popularitāte!” (Jeļena)

„Latvijā kā tādā nav socioloģija kā zinātne attīstījusies tādā mērā salīdzinot, piemēram, ar Skandināviju vai Franciju, kur tas ir pamatu un tad līdz ar to arī jauc tās lietas!” (Arta)

Arī citi atzīmēja, ka sabiedrībā pastāv maldīgs priekšstats. Pēc respondentu domām, visbiežāk socioloģija tiek jaukta ar sociālo darbu.

„Как я не объясняю мне всегда все говорят – социальный работник, социальный работник!” (Rīta)

„Tas, ko es esmu pamanījusi, ka man prasa, vai tas ir tas pats, kas sociālais darbinieks?! Tas tā vairāk ar aprūpi cilvēkiem saistās.” (Arta)

„Viņi socioloģiju saistīja ar sociāliem strādniekiem!” (Ieva)

„Citi nebija izpratuši, kas ir socioloģija, jauca to ar sociālo darbu (..) mani vienaudži teica, nu, jauc to socioloģiju ar sociālo darbu un tad domāja, ka tas ir saistīts ar nelabvēlīgām ģimenēm vai kaut ko tādu!” (Agnese)

Daži norādīja, ka socioloģija tiek jaukta ar statistiku un saistīta ar pētījumiem, kas sabiedrībā rada dažāda veida stereotipus.

„Многие путают со статистикой ещѐ!” (Viktorija)

„Pirmais ar ko saistās, tas ir statistika, ar tiem pētījumiem.” (Jeļena)

„Bija arī citi, kas nu, zināja, kad uzreiz tāds stereotips rodas, ka socioloģija uzreiz kaut kādas lētās aptaujas, komerciālās un tā, nu, kas patiesībā tā arī ir, bet sociologs, kas ir

izglītots, neskraida ar tām anketām! Viņš izstrādā to pētījumu un tā! Skraida tie, kam nav tā grāda un kas grib nedaudz piepelnīties! Tā, lūk!” (Stasis)

Viens no respondentiem minēja cita veida skaidrojumu, proti, ka atpazīstamības problēmas iemesls ir saistīts ar informācijas trūkumu masu mēdijos.

„Par to vispār maz informācijas masu mēdijos parādās, ja parādās vispār par sociologiem.. Varbūt tie sociologu darbi, prognozes un pētījumi netiek popularizēti un atspoguļoti arī presē un vēl kaut kur, tāpēc īsti sabiedrība ar to nesatiekas un arī nezina neko.” (Ieva)

Taču diviem respondentiem bija pretējs uzskats, proti, ka pateicoties plašsaziņas līdzekļiem sociologa profesija kļūst aizvien atpazīstamāka.

„Kļūst atpazīstamāka... man tā šķiet, jā! Kaut kā tagad sāk biežāk rādīt, es esmu ievērojusi vai arī iepriekš nepamanīju vienkārši! Agrāk bija vairāk politologi un tagad sociologi, politologi, viss kaut kas kopā biežāk parādās! Tās aptaujas arī!” (Liene)

„Tagad pēdējā laikā pa televizoru biežāk parādās, ka sociologs, sociologs, nav vairs politologs!” (Alīna)

Līdzās tam, tika aizskarts arī jautājums par socioloģijas kā zinātne nozīmi un profesionālās darbības nepieciešamību sabiedrībā. Daži esošo situāciju novērtēja visai negatīvi.

„Man šķiet, ka pēdējā laikā sociālās zinātnes kā tādas netiek novērtētas!” (Arta)

„Vajadzētu, lai zinātu, ka ir sociologi, viņi pēta, tas ir nozīmīgs darbs! Varbūt tas vairāk ir vajadzīgs, lai sabiedrība sapratu, ka sociologs nav ienaidnieks!” (Jeļena)

„Tas, ka teiksim Latvijā to nenovērtē.. ja runā par ārzemēm, tā ir liela atšķirība, kur sociologiem ir ļoti, ļoti nozīmīga loma, jo viņi strādā pilnīgi visur - valsts iestādēs, privātajās struktūrās, mēdijos, nu, visur, jo viņi ir tiešā sasaistē starp to institūciju un cilvēkiem, viņi spēj izskaidrot, kas ir vajadzīgs sabiedrībai!” (Agnese)

Citi uz jautājumu, vai, viņuprāt, socioloģija ir sabiedriski nozīmīga, atbildēja apstiprinoši, pamatojot to sekojoši:

„Tāpēc, ka sociologs atklāj un izpēta to, kas varbūt visai sabiedrībai nav uzreiz pamanāms, ko viņa pati par sevi nezina un neizprot, piedāvā kaut ko jaunu, liek cilvēkiem domāt varbūt savādāk...” (Kristīne)

„Да, я думаю, что значимая, потому что (..) для этого вообще существуют социологи, зная тенденции во всём...” (Helēna)

„...sabiedrības pētījumi tik un tā ir vajadzīgi, jo mums ir daudz nabadzības, alkoholisma un visa kā, tāpēc tas ir vajadzīgs, noteikti!” (Ieva)

„Jā, ļoti! Mēs tā kā informējam cilvēkus.. pētījumu, aptauju rezultāti liek aizdomāties augstākstāvošām amatpersonām par sabiedrību!” (Alīna)

„Es arī sociologus salīdzināju tā kā sabiedrības dakterus, sabiedrības psihologus! Tā kā indivīdam ir psihologs, sabiedrībai ir sociologs! Un viņš, izdarot savu pētījumu, iesaka savam pacientam, tas ir, šai sabiedrībai, kā viņam ir jārīkojas, lai uzlabotu savu situāciju un tāpēc, man liekas tas ir nozīmīgi tajā ziņā, nu, ja parādās kaut kāda problēma sabiedrībā, kad, pieņemsim, valdība var vērsties pie kaut kāda socioloģijas kantora, kas izstrādās pētījumu un parādīs rezultātus, un iespējams atradīs, kur tā problēma un piedāvās iespējamus risinājumus.” (Stasis)

Iepriekšminētais sakrīt ar apgalvojumu, ka socioloģija sabiedrībā pilda divas galvenās funkcijas – izziņas un praktisko. Vienā gadījumā socioloģija skatāma kā sabiedrības pašizziņas instruments un otrā gadījumā ir praktisks līdzeklis sociālo problēmu risināšanā.⁴⁸

Dažu interviju laikā tika aizskarts jautājums par profesijas prestižu. Vairāki respondenti atzīmēja, ka pašlaik sociologa profesija nav visai prestiža.

„Es domāju, ka nav! ..tie nav ne juristi, ne ekonomisti, ne psihologi, kas tagad vēl joprojām ir populāri!” (Arta)

„Es domāju, ka nevarētu pateikt, ka viņa ir noteikti prestiža, bet līdz kaut kādam līmenim varētu būt, jo tas tomēr ir saistīts ar zinātņi, nu, vismaz manā vīzijā. Man liekas, ka tie paši sociologi viņi vairāk prestiži nekā, piemēram, žurnālists, lai gan tie ir vairāk sabiedrībā atzīti.” (Ieva)

Citi respondenti to skaidroja ar atpazīstamības trūkumu, no vienas puses, un socioloģijas specifiku, no otras puses.

„Nu, varbūt ir noteiktās aprindās, bet vispār sabiedrībā... Ir tāds uzskats, ka daži pat nezina, kas tāds ir, ko viņš dara!” (Kristīne)

„Es domāju, ka nevar runāt, jo tā nav īsti atpazīstama! (..) Nezinu, vai būs ļoti prestiža turpmāk, es nezinu, cik gadiem jāpaiet, jo parasti sociologi ir tāda ēna, sabiedrības ēna. Viņi pēta iekšieni, bet viņi neizrādās uz āru!” (Jeļena)

3.4. „Pareizas” izvēles nosacījumi

Intervijas laikā respondenti norādīja uz tām dažādām rakstura īpašībām un iemaņām, kas, viņuprāt, būtu jāpiemīt sociologam. Lielākā daļa respondentu norādīja, ka socioloģijas specifika saistās ar spēju būt daudzpusīgam un objektīvam.

„Ļoti daudzpusīgam jābūt sociologam! Sociologs nevar pabeigt mācīties! Viņš visu laiku mācās, no savām kļūdām, no sava darba mācās, kaut kādu pieredzi iegūst! (..) Tas grūts darbs, patiešām grūts darbs! Vajag visas šīs iemaņas uzreiz apvienot!” (Jeļena)

„Pārāk daudz! Nu, es nezinu, analīzes spējas, sabiedrības vērtēšanas spēja un zināšanas, teorija un vispār par sabiedrības attīstības tendencēm un iespējām kaut ko izlabot,

⁴⁸ Комаров, М.С. *Социология : учебное пособие*. Москва : Аспект Пресс, 2003. 25.-28. с.

nu, lai taisītu ne tikai prognozes, bet arī ieteikumus dot. Ļoti daudz, man liekas, jābūt, jāseko līdzi.” (Ieva)

„Nu, tas ir tas, ko es visu laiku jūtu, ka ir jābūt, nevar būt tikai un vienīgi tas eksaktais vai humanitārais, ka tev ir jābūt pa vidu! Man šķiet, ka tas ļoti raksturīgi, ka tu nevari būt tikai no tās vienas puses, tev jābūt tādām universālam cilvēkam un ir jābūt arī cilvēkam ar plašu redzesloku!” (Arta)

„Sociologs nevar būt cilvēks, kurš ir ieņēmis vienu kaut kādu domu galvā vai vienu virzienu... nu, tā kā latviešu teiciens – kā zirgam klapis uz acīm, jo sociologam ir jābūt tādām, kas spēj skatīties lietas no vienas puses nedalīti, kā vienu veselumu, no otras puses viņš spēj izdalīt lietas un spēj kaut kā analizēt, un objektīvi novērtēt.” (Agnese)

Par daudzpusīgumu tika runāts arī saistībā ar zināšanām un velmi tās nemitīgi papildināt.

„В социологии такое есть, что надо знать много, везде по чуть-чуть.. надо же разбираться, хоть немножко, но во всем!” (Rita)

„...zinošam... ja ne visās jomās visu, bet tā – par visu vismaz kaut ko zināt, aptuveni!” (Liene)

„...jābūt tādām nevis ziņkārīgam, bet zinātkāram, ka viņš vēlas noskaidrot, vēlas zināt, vēlas saprast un vēlas saprast nevis no viena skatupunkta, bet no dažādiem.” (Agnese)

„Interesei par kaut kādām lietām, kas notiek apkārt.” (Liene)

Daudzi nosauca virkni īpašību, ko var apzīmēt par labām komunikācijas spējām.

„Brīvi runāt, jebko! ..skaidru dikciju..” (Liene)

„...очень таким активным быть, коммуникабельным, общаться очень уметь..” (Rita)

„Komunikablam, nedrīkst kautrēties, jābūt runīgam.. jābūt komunikablam.” (Alīna)

„Jo vairāk valodas cilvēks zina, jo bagātāks viņš ir, jo vieglāk komunicēt ar citiem un jo vieglāk izprast to, ko citi viņam saka! (..) Bija arī cilvēki, kam valodas barjera traucēja! Krievu meitenes bija un saprata, nu, nevar pamācīties!” (Stasis)

„Iemaņas kontaktēšanās arī ir ļoti vajadzīgas sociologam..” (Alīna)

„Arī jābūt korektam, it īpaši, ja tu runā ar speciālistu, tur vispār ir jāsaskaņo jautājumi, ko var jautāt, ko nedrīkst jautāt!” (Jeļena)

„...допустим, мне надо идти к ученикам в школы, да, тоест я уже должна подстраиваться, что я должна разговаривать простым языком. Я иду к преподавателям, допустим, опрашивать, я уже разговариваю по другому, надо подстраиваться.. (Rita)

Daži norādīja uz drosmi kā īpašību, kas ir nepieciešama socioloģijā.

„..ja tu esi kautrīgs, tad tev nav ko te darīt!” (Alīna)

„В-первую очередь, наверное, всё-таки не бояться людей, уметь общаться, уметь расположить человека, что бы он ответил!” (Helēna)

„У нас очень многие девчонки стесняются разговаривать даже с соседней группой, они боятся подойти, потеют ладошки, как у него что-то спросить! Ну это же не социолог!” (Rita)

Respondenti pieminēja arī cita veida profesijai nepieciešamās prasmes.

„Mācēt aizstāvēt savu viedokli.. arī analizēt...” (Alīna)

„...tīri egoistiski cilvēki nevarētu būt sociologi, jo tur kaut kādā mērā ir jābūt arī empātijai, lai tu spētu iejusties un saprast kā jūtās citi cilvēki un kā ir iespējams dzīvot savādāk, nevis tā kā es dzīvoju, ka es gribu, bet iedomāties kā dzīvo jebkurš cits cilvēks. Kaut kāda spēja tā iejusties.” (Agnese)

Pēc dažu respondentu domām, radošums ir nepieciešamā rakstura īpašība, kas attiecas uz sociologa profesijas specifiku kopumā.

„Man patīk darbam atdoties visai, kā saka ar dvēseli strādāt, bet..vienu un to pašu darīt man nepatīk! Es to izsecināju un sapratu, ka man ir vajadzīgs radošais darbs! Un te pēkšņi parādās tā socioloģija! (..) Radošais darbs! It sevišķi, ja mēs ķeramies pie secinājumiem..” (Jeļena)

„Un tas ir arī tāds radošs darbs un arī grūtāk ir, ja tu esi, pieņemsim, tāds... nu, ļoti statisks cilvēks, bet, ja tu esi tāds radošs, tad es domāju, ka tā profesija varētu likties interesanta!” (Agnese)

„Без творчества здесь в социологии никак, кстати! Если сам себе ничего не навдумываешь, это не механическая работа, механическая это вводит в СПСС данные, остальное это всё творчество.” (Rita)

Savukārt citu respondentu apmierinātības iemesls ir meklējams cita veida profesiju raksturojošā īpatnībā, tas ir, ka ar socioloģiju saistīts darbs ir daudzveidīgs – nav rutīna darbs.

„Daudzpusīgs darbs! Nav rutīna darbs! (..) Esmu tāds cilvēks, strādāju daudzos darbos, man nepatīk, ja darbs ir rutīna. (..)Visu laiku mainās tā darbība, visu laiku kaut kas mainās! Kaut arī pētījumi, var teikt, notiek pēc vienas shēmas, vienalga viņi mainās, vienalga viņi ir dažādi! Kaut viņi var atkārtoties, bet vienalga tu komunicē ar citiem cilvēkiem, katru reizi tas notiek savādāk!” (Jeļena)

„...tas nav rutīna darbs, bet tas ir darbs ar informāciju, visu laiku tu meklē kaut ko jaunu, tu uzzini kaut ko jaunu, tu kaut ko atklāj un tas noteikti ir tas interesantākais vispār šajā darbā, man liekas.” (Ieva)

„Katru dienu atklāj kaut ko jaunu!” (Liene)

„Kas man patīk socioloģijā ir tas, ka es plānoju pati savu darba grafiku! Tas man ļoti patīk! (..) Man sanāk tas brīvais grafiks, kad es izvēlos, kad man strādāt, kā man strādāt! Tas ir patīkami! (Jeļena)

Pretstatā nepieciešamajām prasmēm, studējot socioloģiju, veidojas tikai šai profesijai raksturīgā prasme, kad, kā atzīmē daži respondenti

„tu spēj labāk saprast, kas notiek, un kaut kādā mērā... tu nejuties kā muļķis sabiedrībā.” (Agnese)

„Socioloģija iemāca skatīties uz dažām lietām, ko citi nemaz neievēro.” (Alīna)

„Socioloģija padara cilvēkus par personībām, kurām ir savs stingrs, argumentēts viedoklis.” (Alīna)

Lielākoties iepriekšminētais sakrīt ar rakstura īpašībām, ko nosauca LU studenti starp kurām visbiežāk tika atzīmētas tādas kā zinātkāre, ieinteresētība, objektivitāte, analizēšanas un komunikācijas spējas, radošums.⁴⁹

Iepriekšminētais var kalpot par labu atbalsta punktu priekšstatu radīšanā attiecībā uz socioloģiju, tās specifiku, nepieciešamajām rakstura īpašībām un prasmēm. Līdzās tam, svarīgi atzīmēt tos respondentu padomus indivīdiem, kas vēlas nākt studēt socioloģiju. Tas ir būtiski tādēļ, ka respondentu padomi ir pieredzē balstīti, tādējādi mazinot profesionālās izvēles kļūdas iespējamību, nožēlu par pieņemto lēmumu studēt socioloģiju.

Respondentu ieteikumi bija visai izvērsti un plaši, taču ir saskatāmas kopīgas iezīmes. Vairākums norādīja uz nepieciešamību laicīgi paaugstināties par to, kas ir socioloģija, saprast tās specifiku un noskaidrot, kādas iepriekšējās zināšanas paredz studiju programma.

„Tā tomēr ir tāda, man liekas, tā ir diezgan specifiska lieta! Bet ,nu, ir pirms tam jāpaaugstinājas, par visu, protams, ir jāpaaugstinājas.” (Arta)

„Ja cilvēkam nav pilnīgas sajēgas, kas tas ir, tad nu, iespējams viņam patīks, bet iespējams viņš pēc tam ļoti nožēlos! ..mums pirmajā kursā drausmīgi daudz cilvēku nobīra, jo daudzi saprata, ka viņi nepavelk to slodzi, daudzi saprata, ka socioloģija... uzzināja, kas ir socioloģija un tas nav tas, kas viņiem vajadzīgs.” (Stasis)

„Tātad, pirmais, noteikti vajadzētu saprast, kas ir socioloģija, nevis sociālais darbs!” (Agnese)

„Ka te būs matemātika un ir diezgan sarežģīti!” (Alīna)

Daudzi norādīja, ka viena no būtiskākajām kļūdām ir nerēķināšanās ar programmas akadēmisko raksturu.

„Tas, ko es gribētu ieteikt topošajiem studentiem - arī tiem, kuri domā studēt socioloģiju - uzzināt vai izvēlēta programma ir profesionālā vai akadēmiskā programma. Teorijas, teorijas, teorijas un tas, kas no praktiskās dzīves arī tikai pāris teikumus (RSU ir akadēmiskā programma). Tas ir ļoti nogurdinoši.” (Arta)

⁴⁹ Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; 2008. 31. lp.

„Tad vajadzētu pievērst uzmanību tam, ka socioloģiju bakalaura studiju programmā jebkurā universitātē Latvijā māca vairāk no teorētiskā aspekta, tieši teorija, to fundamentālo pamatu, jo daudziem cilvēkiem nepatīk teorija, daudzi ir tādi praktiķi un viņi tikai gaida, kad būs tie pētījumi. Nu, viņiem nepatīk tās daudzās teorijas grāmatas lasīt un studēt šo teoriju. Tam noteikti vajadzētu pievērst uzmanību, ka ar to ir jārēķinās! Tas noteikti būs bakalaura programmas studijās!” (Agnese)

„Pirmkārt, ir jāpievērš uzmanība, ka ļoti liels apjoms vēstures, jābūt gatavam klausīties to un iegaumēt to, jo viss ir sasaistīts kopā un jābūt labai atmiņai un nevis jāiekaļ, bet jāsaprot to visu!” (Alīna)

Tam par krasu piemēru ir intervija ar vienu no DU studentēm, kas vienīgā atklāti pauda neapmierinātu ar izdarīto izvēli studēt socioloģiju (skat. 4. pielikumu). Par to liecina arī dažas LU studentu atbildes, pamatojot savu neapmierinātību ar izdarīto izvēli studēt socioloģiju anketas atvērtā jautājumā, kas vēlāk tika kodētas zem tāda neapmierinātību raksturojoša koda kā „nepatīk studiju process” (skat. 1. pielikumu).

Starp ieteikumiem tika minēta nepieciešamība iziet praksi, ko var attiecināt uz vienu no Fukujamas apzinātās izvēles posmiem – profesionālo pārbaudījumu, tas ir, pieredzes iegūšanu izvēlētajā profesijā.

„Tas nav saistīts ar studijām, bet es noteikti ieteiktu aiziet pastrādāt, nu, varbūt ne pirmajā kursā, bet pirmā kursa beigās vai otrā kursa sākumā, jo es esmu sapratusi, ka tie cilvēki, kuri aiziet pastrādāt kaut ko saistītu ar profesiju, tiem ir daudz lielāka interese pēc tam strādāt šajā sfērā un vispār interesēties vairāk! Bet tie, kas nepastrādā un vispār to savu praksi neizjūt, man liekas, tiem pilnīgi tā interese pazūd!” (Ieva)

„...если ты очень хочешь быть социологом, надо идти и сразу требовать где-то практику, вернее не требовать, а искать.” (Rīta)

Viens no respondentu vispārīgiem ieteikumiem attiecās uz nepieciešamību apzināties izvēles svarīgumu un ņemt vērā savas vēlmes un intereses, tādējādi rīkojoties racionāli.

„В-первую очередь решить для себя, надо ли это ему!” (Helēna)

„Padomāt, ko tu gribi!” (Jeļena)

„Vēl noteikti vajadzētu pievērst uzmanību tam un saprast pašam cilvēkam, vai viņam tiešām interesē, kas notiek apkārt, jo tu nevari būt sociologs, ja tev ir pilnīga vienaldzība pret to, kas notiek tavā tuvākajā mikrovidē un kas notiek sabiedrībā kopumā! Ja tev ir vienalga, tad labāk es ieteiktu neizvēlēties socioloģiju, jo tad noteikti visticamāk būs vilšanās!” (Agnese)

„Ja cilvēkam patīk, interesē, kas notiek sabiedrībā varbūt, ja viņš grib kaut ko mainīt tajā un grib izglītoties, tad viņam ir vieta socioloģijā vai arī kaut kādā citā sociālā zinātnē!” (Stasis)

Iepriekš citētā nozīmi apstiprina cita respondenta teiktais:

„Es aizgāju studēt socioloģiju, jo vienmēr gribēju mainīt pasauli.” (Alīna)

SECINĀJUMI

Ņemot vērā abu pētījumu rezultātus, zemāk ir apkopoti galvenie secinājumi, kā arī mēģinājums tos skatīt savstarpēji saistīti, identificējot iespējamās cēloņsakarības.

- Abu pētījumu rezultāti apstiprina tendenci, ka socioloģiju izvēlas studēt pārsvarā sievietes, taču lielākoties LU studenti piekrita apgalvojumam, savukārt, RSU un DU studenti pamatoti norādīja, ka tas nav saistīts ar dzimumstereotipiem.
- DU un RSU studentu augstskolas izvēli noteica lielākoties tās atrašanās vieta, savukārt, LU studentiem bija nozīmīgi tādi faktori kā „sniegto zināšanu kvalitāte” un „universitātes prestižs”. Tā kā RSU un LU augstskolas atrodas vienā pilsētā, tad kā otru nozīmīgu apstākli universitātes izvēlē RSU studenti minēja nevēlēšanos studēt LU.
- LU un RSU studenti norādīja, ka Latvijas iedzīvotāju vidū trūkst izpratnes par socioloģiju un tās nozīmi sabiedrībā. Tāpēc, pēc studentu domām, no vienas puses, sociologa profesija nav prestiža, bet no otras puses, sabiedrībā pastāv maldīgs priekšstats, saistot to biežāk ar sociālo darbu.
- Ir apstiprinājusies sociālo tīklu ietekme izvēlē studēt socioloģiju. Lielākoties vecāki ir atbalstījuši savu bērnu izvēli. Trešdaļai aptaujāto LU studentu vidū pirms studijām bija paziņas sociologu vidū, savukārt, DU un RSU augstskolu pārstāvji norādīja uz citu cilvēku (paziņas, skolotāji u.c.) lomu izvēles brīdī, kā arī daudzi atklāja, ka studēt aizgāja kopā ar kādu pazīstamu cilvēku.
- Abu pētījuma rezultāti liecina par to, ka lielākoties izvēle studēt socioloģiju nebija studentu prioritāte. No otras puses, studentu zināšanas par socioloģijas zinātni, tās specifiku raksturojamas kā trūcīgas. Kopsummā tas norāda uz visai neapdomīgu rīcību, tomēr objektīvi un subjektīvi pamatotu, kas norāda uz racionālu izvēli.
- Lielākoties izvēli par labu socioloģijai noteica tās humanitārais raksturs un studentu interese. Par to liecina, ka aptaujāto LU studentu vidū būtiskākais izvēli noteicošais faktors bija „iespēja strādāt ar cilvēkiem”, ko var attiecināt uz DU un RSU studentu velmi studēt kaut ko saistībā ar cilvēkiem vai izvairīšanās no eksaktām zinātnēm. Lai gan LU studenti interesi par socioloģijas priekšmetu novērtēja kā vidēji nozīmīgu, DU un RSU studentu vidū tai izrādījās izšķirošā loma.
- Pragmātiski apsvērumi socioloģijas izvēlē ir raksturīgi to augstskolu pārstāvjiem, kuru studijas tiek finansētas no valsts budžeta. Lielākā daļa LU studentu „iespēju studēt par valsts līdzekļiem” novērtēja kā vienu no būtiski ietekmējošiem apstākļiem lēmuma

pieņemšanā studēt socioloģiju. Arī DU studenti intervija laikā norādīja uz to kā uz izšķirošo iemeslu, atzīstot, ka pretējā gadījumā nemaz arī nestudētu.

- Abu pētījumu dati liecina par situāciju, ka lēmuma pieņemšanas brīdī studenti neņēma vērā darba tirgus situāciju, tādējādi jau pašā sākumā apsverot iespēju nestrādāt pēc izvēlētās profesijas. Atsaucoties uz veiksmīgas profesijas izvēles formulu, studenti izvēloties studēt socioloģiju skatījās to divu komponentu saistībā – „gribu” un „varu”, kur pirmais raksturo viņu interesi un velmi iegūt noteikta veida zināšanas un prasmes, bet otrais – iespējas to realizēt, studējot par valsts līdzekļiem.
- Lielākoties studenti apsver iespēju studijas turpināt maģistrantūrā, taču tikai daļa to vēlētos iegūt tieši socioloģijā, pārējie – citā programmā.
- Darba perspektīvas saistībā ar socioloģiju DU un RSU studenti raksturoja kā vairāk pozitīvas nekā negatīvas. Kopumā studenti, lai arī nenoliedz iespēju savu nākotni saistīt ar studiju priekšmetu, tomēr neizrādīja vēlēšanos ilgtermiņā strādāt saistībā ar socioloģiju, nedz zinātniskā laukā, nedz socioloģiskās firmās, veicot lauka darbus.
- Kopumā studenti ir apmierināti un nenožēlo savulaik pieņemto lēmumu iegūt bakalaura grādu socioloģijā, ko pamato socioloģijas sniegto zināšanu un iegūtās pieredzes lietderīgums. Daudzi studenti, pamatojot savu apmierinātību, socioloģiju pielīdzināja vispusīgais izglītībai, norādot uz zināšanām, kas pielietojamas jebkurā dzīves sfērā.
- Ņemot vērā iepriekšminētos secinājumus, jāatzīmē, ka par lēmumu studēt socioloģiju ir jārunā nevis kā profesijas izvēli, bet drīzāk kā par izglītības izvēli, tas ir, velmi un iespēju iegūt noteikta veida zināšanas.

Viens no šī pētījuma nozīmīgiem devumiem ir saistīts ar pašu studentu norādēm uz apstākļiem, kam būtu jāpievērš uzmanība, izvēloties studēt socioloģiju, tādējādi mazinot risku nākotnē būt neapmierinātam ar savu rīcību.

- Lai veiktu pamatotu izvēli un vēlāk nenožēlotu savulaik pieņemto lēmumu, pirmkārt, ir jāapzinās izvēles svarīgums, ko akcentē Attīstības teorija, arī Š. Fukujama, analizējot profesijas izvēli racionālas rīcības kontekstā. Tad ir nepieciešams saprast, kas ir socioloģija, apzināties tās specifiku. Otrkārt ir jāņem vērā savas intereses un vēlmes, kas attiecas uz profesijas izvēles formulas „Gribu – Varu – Vajag” pirmo daļu, kas bija raksturīgs viesiem respondentiem, pamatojot savu izvēli studēt socioloģiju.
- Attiecībā uz formulas otro komponentu „Varu”, kas paredz gan iespējas burtiskā nozīmē, gan norāda uz nepieciešamību ņemt vērā izvēles priekšmetam nepieciešamās prasmes, var atzīmēt tās īpašības, kam būtu jāpiemīt sociologam. Lielākoties tās ir

labas komunikācijas spējas plašākā nozīmē, radošums un daudzpusīgums ne tikai attiecībā uz nepieciešamām īpašībām un prasmēm, bet arī zināšanām, turklāt pēdējās divas arī raksturo socioloģijas specifiku kopumā.

- Neviens no respondentiem nav izteicis nepieciešamību ņemt vērā formulas trešo komponentu „Vajag” jeb situāciju darba tirgū un ar to saistītās perspektīvas, kā to norādīja autore sava pirmā pētījuma laikā. Tādējādi, tas tikai vēlreiz pamato, ka par lēmumu studēt socioloģiju ir jārunā kā par izglītības izvēli, vismaz attiecībā uz bakalaura programmas studentiem, jo starp tiem lielākā daļa savus nākotnes plānus saista ar studijām maģistrantūrā.
- Viena no būtiskākajām kļūdām socioloģijas izvēlē ir nerēķināšanās ar programmas akadēmisko raksturu.

PATEICĪBA

Autore izsaka savu pateicību sekojošiem cilvēkiem:

- bakalaura darba vadītājam, profesoram Aivaram Tabunam, par konsultācijām darba izstrādes procesā;
- RSU KF Socioloģijas un psiholoģijas katedras sekretārei, Inārai Telnerai, DU SZF Socioloģijas katedras lietvedības sekretārei, Kristīnai Romancevičai, un LLU SZF Socioloģijas katedras speciālistei pilna laika studiju jautājumos, Ingai Birkavai, par sadarbību un sniegto informāciju;
- respondentiem par viņu atsaucību, atklātību un intervijām veltīto laiku;
- saviem tuviniekiem par morālu un finansiālu atbalstu bakalaura darba izstrādes laikā.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

1. Kazimirjonoka, Terēza. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF; zin. vad. Aivars Tabuns. Rīga, 2008.
2. Kroplijs, Artūrs, Rašcevska, Malgožata. *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. [Rīga] : RaKa, 2004.
3. *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2006/2007. Clvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta?* Galv. red. Aija Zobena. Rīga : LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2007.
4. *Latvijas Republikas Satversme*. [Rīga] : Zvaigzne ABC.
5. Liepiņa, Kristīne. *Socioloģijas bakalaura programmas studentu karjeras plānošana* : bakalaura darbs. Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte; zin. vad. Aivars Tabuns. Rīga, 2006.
6. *Svešvārdu vārdnīca*. Sast. Jura Balduņčiks, Kornēlija Pokrotniece, red. J. Balduņčiks. [Rīga] : Jumava, 1999.
7. Vaivode, Dace. *Pedagogu profesionālās karjeras izvēles motivācija* : maģistra darbs. Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte; darba zin. vad. Ineta Daiktere. Rīga, 2006.
8. Zepa, Brigita, Zobena, Aija (zin. red.). *Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca* : skolām un pašmācībai. Rīga : Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra, 1997.
9. Abercrombie, Nicholas, Hill, Stephen, Turner, Bryan S. *The Penguin Dictionary of Sociology*. Penguin Books, 2006.
10. Baert, Patrick. *Social Theory in the Twentieth Century*. Cambridge : Polity Press, [2000].
11. Bolles, Robert C. Preface. In: *Theory of Motivation*. Robert C. Bolles. New York; Evanston; London : Harper & Row Publishers, 1967.
12. Bolles, Robert C. *Theory of Motivation*. New York; Evanston; London : Harper & Row Publishers, 1967.
13. Hagen, Roar. Rational Choice. In: *Classical and Modern Social Theory*. H. Andersen, L. B. Kaspersen, [ed.]. Malden : Blackwell Publishers, 2000. p. 197-212.
14. Jary, David, Jery, Julia [eds]. *Collins Dictionary of Sociology*. Harper Collins Publishers, 1991.
15. Kuper, Adam, Kuper, Jessica (eds). *The Social Science Encyclopedia*. London : Routledge & Kegan Paul, 1985.

16. Punch, Keith P. *Introduction to Social Research : Quntitative and Qualitative Approaches*. London; Thousand Oaks, New Delhi : Sage Publications, 1998.
17. Rubin, Herbert J., Rubin, Irene S. *Qualitative Interviewing : The Art of Hearing Data*. Thousand Oaks; London; New Delhi : Sage Publications, 2005.
18. Готлиб, Анна С. *Введение в социологическое исследование : качественный и количественный подходы : методология, исследовательские практики : учебное пособие*. Москва : Флинта : Московский психолого-социальный институт, 2005.
19. Ильин, Евгений П. *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург : Питер, 2000.
20. Комаров, Михаил С. *Социология : [учебное пособие]*. Москва : Аспект Пресс, 2003.
21. *Социология : энциклопедия*. Сост. А.А. Грицанов [и др.], ред. А.А. Грицанов [и др.]. Минск : Книжный Дом, 2003.
22. Тюшев, Юрий. *Выбор профессии : тренинг для подростков*. Санкт-Петербург : Питер, 2006.
23. Фукуяма, Сигэкадзу. *Теоретические основы профессиональной ориентации*. Е. Н. Жильцова, Н. Н. Нечаева [ред.]. [Москва] : издательство Московского университета, 1989.
24. Latvijas Republikas Labklājības ministrijas mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-03-18]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>
25. Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departamenta mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 2009-04-11]. Pieejams: <http://80.232.229.54/karjerasIzvelesPamatnosacijumi.aspx>
26. Profesiju klasifikators. [tiešsaiste]. [skatīts 2009-03-20]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>
27. Hodkinson, P., Sparkes, A. C. Careership: a sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education* [online]. Vol. 18, Nr. 1, Mar. 1997 [cited 2009-02-25], p. 31-32. Available: <http://web.ebscohost.com>

PIELIKUMI

Apmierinātības un neapmierinātības iemesli ar izdarīto izvēli

Esmu apmierināta, jo radusies liela interese par socioloģijas nozarēm, pētniecības iespējām; tas bija tas, ko vēlējos apgūt padziļināti; mācos to, kas mani patiešām interesē; jo vairāk „ esmu tajā iekšā un, piemēram, lasu par tēmu, kļūst interesantāk; esmu apmierināta ar izdarīto izvēli, jo pirmajā kursā jau sapratu, ka patīk socioloģija; man patīk kurss; esmu apmierināta, jo interesē šī joma; patīk izvēlētais priekšmets.	1	1	1	Interese par studiju priekšmetu	1	1	Apmierina studiju priekšmets/iegūtās zināšanas
Esmu apmierināta ar izdarīto izvēli, jo socioloģija ir ļoti interesanta zinātnes nozare, kas sniedz plašas zināšanas, ko var izmantot arī citās dzīves sfērās; esmu apmierināta, jo socioloģija skar ļoti plašu problēmu loku, kas palīdz izprast tās; sniegtās zināšanas man šķiet interesantas un paplašina redzes loku; studiju gaitā ir izveidojusies stabila izpratne par pasaules kārtību; interesantas, padziļinātas studijas, kas ļauj izprast sabiedrību, procesus, kas valda sabiedrībā; es ieguvu intelektuālas zināšanas daudzās jomās; jūtu, ka tiešām apgūstu jaunas iemaņas; laba iespēja iegūt augstāko izglītību, iegūtā izglītība aptver visas zinātnes; saņemtā izglītība ir ļoti vispusīga;	2	2	2	Apmierina iegūtās zināšanas	1	2	Jūtas profesionāli piemērots
Pa šiem gadiem iepazīstot socioloģijas priekšmetu, es sapratu, ka šī ir tā joma, kur es varu pielietot savas spējas, analītisko domāšanu, komunikāciju ar cilvēkiem; tāpēc, ka esmu komunikabla, patīk strādāt grupās, radoši izpausties	3	→ 3	→ 3	Jūtas profesionāli piemērots	→ 2	→ 3	Patīk studiju process
Esmu diezgan apmierināta, jo nav ļoti daudz jāmācās; samērā vieglas studijas; interesantas studijas, nav arī pārāk sarežģītas vai nesaprotamas; apmierina studiju kvalitāte; ļoti patīk SZF kā tāda. Patīk atmosfēra un veids kā tiek pasniegtas zināšanas; esmu apmierināta, jo varu veiksmīgi apvienot studijas ar darbu; esmu apmierināts, jo studēju par valsts līdzekļiem (bezmaksas grāds)	4	4	4	Patīk studiju process	3	4	Nepatīk studiju priekšmets
Patīk gandrīz visi priekšmeti, bet dažās ir grūtības, patīk vairākums studiju kursi; man patīk visi priekšmeti, kursi ko piedāvā mums; vidēji apmierināta, jo studijas (lekcijas) patīk, bet neesmu pārliecināta par tālāko darbību šajā profesijā; patīk prakses un mācības	5	5	5	Patīk studiju priekšmeti	3	5	Nepatīk studiju process

...tabulas turpinājums

Esmu apmierināta ar profesionāliem pasniedzējiem; man patīk pasniedzēji; pasniedzēji ir interesantas personības, no kurām var daudz mācīties	6	6	6	Apmierinātība ar pasniedzējiem	3	6	Neapmierina nākotnes perspektīvas
Pašlaik jau strādāju socioloģijas nozarē un nedaudz saprotu, kas gaida mani nākotnē.	7	3					
Saprotu, ka profesija mani nesaista; socioloģija nav īsti domāta man; īsti nejūtos piederīga sociologa profesijai; es sapratu, ka visa tā izlases veidošana un datu apstrāde nav gluži priekš manis; tāpēc, ka mācoties otrajā kursā, sapratu, ka šis nav mans dzīves aicinājums	8				4		
Ļoti neapmierināta esmu, jo nepatīk izvēlēta profesija. Tā bija liela kļūda, ka es šeit iestājos. Ļoti nožēloju, taču vienīgais, kas mani šeit vēl tur ir tas, ka esmu budžetā; nav īsti tas ko es gaidīju	9				4		
Nav saistošs mācību process, pārāk daudz teorētisko zināšanu; manuprāt ir ļoti daudz „sausas teorijas” ; studijas ir ļoti garlaicīgas, manuprāt, nav piemērotas man; garlaicīgi priekšmeti, lekcijas nav aizraujošas un interesantas; pārāk daudz referātu un mājasdarbu;	10	→	→		5	→	
Tāpēc, ka sociologiem nav pārāk lielas iespējas realizēt sevi darba tirgū; neesmu apmierināts ar zemu darba dinamiku; biedē zemais atalgojums un nelielas izaugsmes iespējas	11				6		
Jo vēlējos studēt komunikācijas zinātņi	12				4		

Avots: Kazimirjonoka, T. *Sociologa profesijas izvēle un to ietekmējošie faktori Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas bakalaura studentu vidū* : kursa darbs. LU SZF, 2008.

Intervijas jautājumi

- **Pastāsti mazliet par sevi un savām studiju gaitām!** Kur mācījies pirms studijām? Kurā kursā studē? Kas apmaksā tavas studijas augstskolā? Vai pašlaik strādā?
- **Pamēģini atceries kā tu izdomāji studēt socioloģiju un to detalizēti aprakstīt!** Vai studēt socioloģiju bija tava prioritāte vai bija arī citi varianti, ko studēt? Kā tu novērtētu savas zināšanas par sociologa profesiju pirms studijām? Vai tev bija skaidrs priekšrats par to, ko nāc studēt?
- **Kādi apstākļi izrādījās būtiski lēmuma pieņemšanā un kāpēc?** Kāpēc socioloģiju izvēlējies studēt tieši šajā mācību iestādē? Cik lielā mērā tavu izvēli ietekmēji tādi faktori kā (tika piedāvāti atkarībā no situācijas): „iespēja strādāt ar cilvēkiem”, „iespēja studēt par valsts līdzekļiem”, „intelektuāls darbs”, „sabiedriski nozīmīgs darbs”, „radošs darbs”, „interese par socioloģijas priekšmetu”, „manu spēju atbilstība sociologa profesijai”, „iespēja strādāt ārvalstīs”, „ieprasījums darba tirgū”, „profesijas prestižs”, „augsts atalgojums”?
- **Ko par tavu lēmumu teica citi?** Vai ņēmi vērā vecāku viedokli? Kāda bija draugu reakcija? Vai pirms studijām tev jau bija paziņas socioloģijas studentu vidū?
- **Cik apmierināta jūties ar izdarīto izvēli? Kāpēc?** Kā tu rīkotos, ja būtu iespējams laiku pagriezt atpakaļ?
- **Pastāv tendence, ka socioloģiju kā studiju priekšmetu biežāk izvēlas studēt sievietes! Kāds, tavuprāt, tam varētu būt skaidrojums?** Vai tas varētu būt saistīts ar dzimumstereotipiem? Vai sociologa profesija ir piemērota vairāk sievietēm vai tomēr vīriešiem? Vai jūties piemērots sociologa profesijai? Kādām īpašībām būtu jāpiemīt sociologam?
- **Pastāsti par saviem nākotnes plāniem attiecībā uz mācībām un profesionālo karjeru pēc bakalaura grāda iegūšanas socioloģijā!** Vai turpināsi studijas maģistrantūrā? Kāpēc? Vai apsver iespēju nākotnē strādāt pēc izvēlētas profesijas? Kā tu novērtētu darba perspektīvas izvēlētajā profesijā?
- **Intervijas nobeigumā, ko tu ieteiktu cilvēkam, kas vēlas studēt socioloģiju, lai vēlāk nenožēlotu savu rīcību?!**

Intervija ar Agnesi (RSU)

Iesākumā pastāsti mazliet par sevi un savām studiju gaitām!

Mani sauc Agnese, man ir 21 gads, esmu no Rīgas, studēju Rīgas Stradiņa universitātē! Šobrīd trešajā kursā, rakstu bakalaura darbu, socioloģiju tieši studēju!

Kas finansē tavas mācības?

Es finansēju pati, esmu paņēmusi studiju kredītu un pati maksāju, jo Stradiņa universitātē nav budžeta vietu vispār nevienā fakultātē un līdz ar to katrs pats maksā! Vai nu vecāki vai nu kredīts paņemts!

Vai pašlaik strādā?

Es strādāju uz pusslodzīti, jā! Tas ir tā kā ziņu aģentūra LETA un es tur naktīs strādāju! Sanāk katra trešā nakts, lai es varētu ar studijām apvienot! Nu, tagad ir tā kā pēdējais pusgads no janvāra, jo lekcijas nav un ir brīvāks, bet pirms tam, kad es studēju trīs gadus, bija ļoti viegli apvienot ar studijām!

Bet tas kaut kādā veidā ir saistīts ar to, ko tu studē, proti, socioloģiju?

Nē, nav! Bet es esmu strādājusi tā kā piestrādājusi socioloģijas jomā arī, SKDS datos. Nu, tas ir, ja kaut kādi pētījumi, kaut kas ir jāpalīdz, jāveic, tad es darbojos.

Skaidrs! Vai tu apsver iespēju nākotnē strādāt pēc profesijas, ar socioloģiju saistītu darbu?

Nu, tas ir tā, kad...nu, tagad es būšu ieguvusi tā kā bakalaura grādu, bet es priekš sevis pati nejūtu, kad... jā, es varētu kaut kā, teiksim, SKDS datos vai kur te Rīgā kaut kādā aģentūrā strādāt, bet es nejūtu, ka man būtu pietiekoši daudz zināšanu un tādēļ es apsveru domu studēt maģistrantūrā, bet ne Latvijā! Bet es vēl neesmu izlēmusi cik daudz tas būs saistīts ar socioloģiju, bet, es domāju, ka socioloģija kaut kādā mērā noteikti varētu būt, kur es varētu strādāt!

Maģistrantūrā tu vēlētos studēt ārpus Latvijas un nesaistītu ar socioloģiju?!

Es vēl nezinu īsti, bet tas ir atkarīgs, jo ārzemēs ir tik daudz interesantu programmu, tu teiksim neizvēlies tieši socioloģiju, bet tur ir socioloģija kā pamats un tu izvēlies vienu kaut kādu novirzienu, nu, vai kaut kādu feminismu vai kaut ko tādu! Nu, tas laiks rādīs!

Vēl tā īsti nav izdomāts, jā?!

Konkrēti vēl nav! Es dzīvoju tā, kad vajag pabeigt vienu un tad es domāšu tālāk!

Tagad pamēģini atcerēties kā tu izdomāji studēt socioloģiju un soli pēc soļa apraksti tos notikumus!

Jā! Bija tāda lieta, ka bija pavasaris 12. klase, bija jāizdomā, kur iet studēt! Sākumā man ļoti interesēja Austrumu kultūra un visas tādas lietas un es biju pieteikusies Latvijas Universitātē uz japāņu valodu. Tur es tiku budžeta vietā, bet tad es sāku domāt... man vienmēr ir interesējušas tādas, nu, fundamentālas pamatlietas, kā notiek sabiedrība un kādi vispār procesi sabiedrībā notiek un tā, un tad man, tad es kaut kā nejauši uzdūros, neviens man neieteica par šo studiju universitāti un man neviens šeit nebija mācīties, studējis pazīstams, uzdūros kaut kā RSU mājas lapā uz tādu socioloģijas programmu. Man likās diezgan interesanti, jo es domāju bakalaura grāds ir vairāk tā, ka tu iegūsti pamatiņu, tev nevajag iet uz kaut ko vienu konkrētu ļoti, un tad es izdomāju, ka tā ir ļoti laba sākumam tā kā profesija, ne profesija vai kā to nosaukt un... Nu, jā, un tad es pieteicos, bet par cik es uzzināju, ka šeit nav tā kā budžeta vietas iespējamās un es tā kā biju dabūjusi japāņu valodu budžetā, bet es kaut kā... Bija, man liekas, pēdējā iesniegšanas diena, kad dokumentus šeit varēja iesniegt un es kaut kā atnācu, iesniedzu un nekad neesmu nožēlojusi pa šiem trim gadiem!

Bija arī citi varianti izņemot japāņu valodu? Bet tu japāņu valodā dabūji budžeta vietu?

Jā, dabūju! Šeit tā kā nav budžeta vietu, bet tad es izdomāju, ka es labāk... nu, it kā zaudēju kaut ko, ka man pašai ir jāmaksā, bet no otras puses es uzskatu, ka nu, ja paskatās atpakaļ, tad es esmu daudz, daudz vairāk ieguvusi pa šiem trim gadiem nekā man... jo es esmu runājusi ar

tiem, kas tagad teiksim mācās japāņu valodu, nu, viņiem nav tādu zināšanu kā man! Viņi zina ļoti šauru sfēru, teiksim, japāņu valodu kā tādu, nu, tā nav šaura sfēra vai nē, bet es darba tirgū varu vairāk iegūt pēc tam un vairāk iespēju, ko studēt, jo man ir bakalaura grāds sociālajās zinātnēs un pēc tam paveras plašs spektrs, kur maģistros studēt.

Tad tu teiktu, ka nenožēlo savu rīcību?!

Nē, nē, nekad! Es esmu ļoti priecīga, ka es studēju socioloģiju, jo arī visa tā dzīves uztvere ir mainījies vispār par lietām! Daudz plašāks redzējums ir!

Kāpēc socioloģiju izvēlējies studēt tieši šajā universitātē?

Viens no apstākļiem noteikti bija tas, ka es negribēju studēt Latvijas Universitātē.

Kāpēc?

Latvijas Universitātē es negribēju studēt, jo likās... arī no manas vidusskolas, no manas klases lielākā daļa aizgāja uz Latvijas Universitāti! Un Latvijas Universitātē cik man bija visi cilvēki pazīstamie studējuši, stāstījuši, ka tur iet tā kā pēc konveijera! Nu, ļoti daudz cilvēku, ļoti lielas masas un tā! Šeit man likās arī kaut kāda... mājīgāka nedaudz tā universitāte, jo viņa mazāka! Un arī viens no apsvērumiem tas, ka diezgan tuvu pie mājām nekā salīdzinot, piemēram, Latvijas Universitātes fakultāti! Un vēl viens no apsvērumiem noteikti bija, ka es arī biju palasījusi kādi pasniedzēji šeit pasniedz un arī tas man likās tā diezgan saistoši! Latvijas Universitātē arī ir ļoti labi pasniedzēji socioloģijas programmā, bet es kaut kā... bet man pat īstenībā neienāca prātā, ka es varētu Latvijas Universitātē studēt kaut kā!

Kā tu novērtētu savas zināšanas par sociologa profesiju pirms studijām? Vai tev bija skaidrs priekšstats par to, ko tu nāc studēt?

Tieši par socioloģiju, es zināju, kas ir socioloģija, jo es biju... man liekas vidusskolā bija kaut kāds arī kurss sociālās zinātnes kaut kas tāds un tur kaut ko arī minēja par socioloģiju un jau tad man bija tāda doma aizķērusies. Nu, bet jā, es zināju, ka tā ir zinātne par sabiedrību, nu, daudz plašāka...teiksim pretstats psiholoģijai un es zināju uz ko es nāku, jā! Es arī apzinājos, ka būs matemātika, kas mani tā kā nedaudz biedēja, jo man nepatīk matemātika, bet viss ļoti izdevās un viss bija labi!

Vai varētu teikt, ka tā bija mērķtiecība izvēle?

Es domāju, ka tas nebūtu bijis tik ļoti pamatots, ka es būtu meklējusi intensīvi, kur ir socioloģijas programma, bet es domāju, ka tas bija kaut kāds tāds, nu, teiksim, iekšēja nojausma, ka man vajadzētu studēt socioloģiju un tad tas dabiski viss notika, ka es iestājos universitātē! Nebija tā, ka es ļoti traki, intensīvi meklētu vai domātu par to! Tā vienkārši!

Vai bija vēl citi varianti, ko studēt?

Es biju pieteikusies uz japāņu valodu un tur es tiku budžetā! Kur es vēl interesējos? Vēl es pieteicos Latvijas Universitātē uz vides zinātni, bet tur es netiku, jo tur izrādās...nu, es mācījos humanitārajā klasē un tur vajadzēja kaut kādus atsevišķus eksāmenus, tikai beigās pateica, kaut gan viņi jau bija pieņēmuši tos iesniegumus! Un tad uz socioloģiju un viss!

Kad tu izdomāji studēt socioloģiju, ko par tavu lēmumu teica citi? Kāda bija reakcija?

Nu, teiksim, ģimenes locekļi, kas ir vistuvākie, vecāki teica, ka tā ir tā kā laba izvēle, jo viņi arī balstījās uz to, ka socioloģija ir tā kā iedota, pamatu... nu, teiksim, ka tu spēj... tas ir tā kā runā par to vai nu tu studē filozofiju vai tu studē socioloģiju, jo tās ir tādas pamata zinātnes no kā viss pārējais ir veidojies, nu, tur žurnālistika vai sabiedriskās attiecības vai kaut kas tādas, kas mūsdienās populāri! Jā, citi teica, ka... Citi nebija izpratuši, kas ir socioloģija, jauca to ar sociālo darbu un tad teica: „O, ko tu tur iesi bomžus vāksi vai ko?!” To teica vairāk mana vecuma cilvēki. Mani vecāki zināja, kas ir socioloģija un tādi vecāka gājuma cilvēki apzinājās kas tas ir, bet tā kā jaunāki, mani vienaudži teica, nu, jauca to socioloģiju ar sociālo darbu un tad domāja, ka tas ir saistīts ar nelabvēlīgām ģimenēm vai kaut ko tādu!

Īsti izpratnes nebija?!

Nebija, jā, nu arī tā nemaz nav bijusi! Mēs arī universitātē esam veikuši pētījumu par to jēdzienu, vai zina, ko nozīmē un to nekad neviens nav sapratis īsti līdz galam, jo vienmēr ir sociālais darbs un tā!

Tad varētu teikt, ka sabiedrībā nav īsti izpratnes par socioloģiju kā zinātni?!

Jā, viennozīmīgi nav! Jo arī Latvijā kā tādā nav socioloģija kā zinātne attīstījusies tādā mērā salīdzinot, piemēram, ar Skandināviju vai Franciju, kur tas ir pamatu pamats un tad līdz ar to arī jauc tās lietas!

Tad varētu teikt, ka vecāki tevi atbalstīja?!

Jā! Nu, viņi mani vienmēr ir atbalstījuši manās izvēlēs, tā kā es nezinu, vai tas bija attiecināms tieši uz socioloģiju vai vienkārši kā parasti mani atbalsta, bet jā, viņi nekad man nebija teikuši, ka vajadzētu kaut ko citu studēt vai kā! Ā, nu teica, vienīgi teica, es arī biju domājusi par to, ka varbūt vajadzētu studēt jurisprudenci, un tad viņi teica, ka man varbūt vajadzētu padomāt, bet es kaut kā biju nobijusies no tās latīņu valodas... Es vienu gadu biju mācījusies un kaut kā dikti nepatika... un tad es aizgāju uz socioloģiju!

Vai tu ņemtu vērā vecāku viedokli, ja vecāki būtu pret tavu lēmumu studēt socioloģiju?

Manā gadījumā, es domāju, tā nebūtu! Bet, ja nu iespējams, kāds man dikti tā teiktu, ka nevajag iet uz socioloģiju, es noklausītos to pamatojumu... Es noklausītos to pamatojumu tad, ja tas cilvēks būtu strādājis par sociologu vai pats būtu studējis socioloģijā un teiktu, ka tam nav perspektīvas vai ka tas ir ļoti grūti, vai bezjēdzīgi, tad es ieklausītos, jā! Bet, ja tas cilvēks nav saistīts ar socioloģiju un saka, ka nevajag to studēt, tad es to neņemtu par pilnu, jo nav nozīmes ņemt par pilnu, ja cilvēks neapzinās, kas ir sociālais darbs vai socioloģija!

Kādi apstākļi izradījās būtiski lēmuma pieņemšanā un kāpēc? Piemēram, cik sapratu, iespējai studēt budžetā nebija lielas nozīmes?!

Nē, nu, es teiksim iedomājos par to, cik es naudas zaudēju, es taču parēķināju, vai nē, bet jā, es tā teiksim...tas vēl bija pirms trijiem gadiem un neviens nezināja par tādu krīzi un likās, ka reāli naudas vienmēr būs un es paņēmu kredītu un strādāju arī tā kā jau no pirmā kursa, lai nebūtu uz vecākiem tas viss, kaut gan viņi teica, ka viņi var maksāt! Bet man kaut kā patstāvīgāk gribējās un es paņēmu! Es vienkārši sapratu, ka jāņem kredīts! Man likās tas normāli, jo visi ņēma kredītu un pirms trīs gadiem tas nekas nebija!

Vai nebija nevienu mirkli tā, ka tu nožēlotu un gribētu iet prom?

Nē, nevienu brīdi! Arī tad, kad bija grūti, ja kaut kādi kursi tādi, nu, kas tiešām ļoti smagi bija un grūti. Tu varbūt esi informēta kā mums ir Stradiņa universitātē, tie kopsavilkumi slavenie, varbūt esi dzirdējusi, mums nav sesija kā tāda, mums ir moduļu sistēma un nedēļā sanāk uzrakstīt aptuveni kaut kādus 15 darbus! Nu, tas ir tā, ka katru dienu raksti vismaz trīs darbus, lasi angļiski kaut kādas 100 lapas un tā katru dienu! Un daudz kas likās grūti, bet, ja paskatās atpakaļ, tad nekas neliekas grūti un neko es nenožēloju! Un arī tad, tajā procesā, nebija tā, ka man ir SPSS, matemātika un es tagad iešu prom! Nē, man tā nebija! Grūti bija kādu brīdi, bet nē, es nenožēloju!

Kad tu pieņēmi lēmumu studēt socioloģiju, vai tu ņēmi vērā darba tirgus situāciju un cik liela loma bija atalgojumam?

Nē, nebija tāds apsvērums, ka es pirms izvēlējos studēt socioloģiju, būtu domājusi, kur es pēc tam atradīšu darbu, cik es varēšu nopelnīt, jo es nācu uz socioloģiju tieši, lai iegūtu zināšanas. Es viennozīmīgi zināju, ja man ir tādas zināšanas, kas ir, nu, kā pamats iedots, kur es pēc tam varēšu maģistrantūrā attīstīties, kaut kādu specifikāciju ņemt vai atkal kaut ko citu no sociālajām zinātnēm! Es domāju, ka tās zināšanas ir tādas universālas, ka tu varēsi jebkurā darbā pielietot un tu naudu nopelnīsi! Nebija tā, ka es domāju, cik tagad sociologs pelna! Un Latvijā jau vispār, es uzskatu, socioloģija kā tāda vienkārši nav un līdz ar to man jau kaut kādā pirmajā kurā bija tā doma, ka es ap Ziemassvētkiem pirmajā kursā skatījos kādas ir programmas iespējamās maģistrantūrā, nu, ārzemēs tieši socioloģijas jomā, ko vispār socioloģijā dara ārzemēs, tad es sapratu, ka ar to naudu var nopelnīt! Un tie nav tikai tādi pētījumi tā kā Latvijā mēs tagad ejam un prasām, kurš teātris labāk patīk, Dailes vai Nacionālais?! Bet tur ir tā zinātne pilnīgi saistīta ar sabiedrību, un tur pēta ne tikai sabiedrību, bet tur arī skaidro procesus, nu, ļoti daudz un komplicētas darba iespējas ir!

Vai varētu teikt, ka sociologi ir sabiedriski nozīmīgi?

Viennozīmīgi jā! Tas, ka teiksim Latvijā to nenovērtē, nu, Latvijas sabiedrība vispār ir tāda kaut kādā ziņā ļoti materiāli... tādā ziņā, ka vairāk no socioloģijas viedokļa orientējas uz mārketingu, izrauj no socioloģijas mārketingu ārā un līdz ar to socioloģija kā tāda nav! Ir tikai kaut kādi mārketinga pētījumi, bet ja runā par ārzemēm, tā ir liela atšķirība, kur sociologiem ir ļoti, ļoti nozīmīga loma, jo viņi strādā pilnīgi visur - valsts iestādēs, privātajās struktūrās, medijos, nu, visur, jo viņi ir tiešā sasaistē starp to institūciju un cilvēkiem, viņi spēj izskaidrot, kas ir vajadzīgs sabiedrībai!

Kā tu domā, kādām īpašībām būtu jāpiemīt sociologam?

Lai būtu labs sociologs, manuprāt, cilvēkam jābūt atvērtam pret sabiedrību, līdzcilvēkiem. Sociologs nevar būt cilvēks, kurš ir ieņēmis vienu kaut kādu domu galvā vai vienu virzienu... nu, tā kā latviešu teiciens – kā zirgam klapis uz acīm, jo sociologam ir jābūt tādām, kas spēj skatīties lietas no vienas puses nedalīti, kā vienu veselumu, no otras puses viņš spēj izdalīt lietas un spēj kaut kā analizēt, un objektīvi novērtēt! Sociologam ir jābūt tādām, kas nav pārāk jūtīgs uz tādām lietām, jo sociologa darbs pieprasa arī reizēm saskarties ar nepatīkamām lietām, pētīt tos pašus narkomānus vai kaut kādas nelabvēlīgas ģimenes, vai nabadzību vai nāvi, vienalga ko. Sociologam ir jābūt tādām, kas spēj būt kā vērotājs, nevis kā procesa dalībnieks, kaut gan viņš ir dalībnieks, bet, ka viņš visu neuzņem uz sevis, lai nav tā, ka aiziet uz mājām un raud. Sociologam ir jābūt aktīvam noteikti, jābūt tādām nevis ziņkārīgam, bet zinātkāram, ka viņš vēlas noskaidrot, vēlas zināt, vēlas saprast un vēlas saprast nevis no viena skatupunkta, bet no dažādiem. Sociologs, manuprāt, ir tāds dzīvīgs cilvēks, ka viņam interesē, jautā, viņš vēro, viņš skatās un viņam patīk kaut kādā mērā viss, kas notiek, jā!

Vai jūties piemērota šai profesijai?

Es domāju... es jūtos piemērota. Es nezinu, tādā aspektā es par to nedomāju, es sevi nesaucu: „Es esmu sociologs”, bet mani interesē, jā, no tāda aspekta es esmu, man piemīt šīs īpašības, kad es vēroju, man patīk, mani interesē un es tās lietas kaut kā atvērti visas skatos un uztveru, bet es nezinu vai... Latvijā es noteikti nevēlētos strādāt par sociologu! Ne jau tikai dēļ tā atalgojuma, bet teiksim sabiedrības attieksmes ziņā, jo Latvijā cilvēki ir ļoti... tādi stereotipiski un tas traucē absolūti jebkādi attīstībai! Bet man vairāk interesē, lai būtu nevis tikai kvantitāte, lai es tikai varētu ražot pētījumus un pēc tam viņus pārdot, bet lai es varētu ar saviem pētījumiem vai to savu darbību, ne tikai pētījumiem ar jebkādu socioloģisku darbību kaut ko mainīt vai kaut ko jaunu ieviest nevis tikai ražot, ražot.

Pastāv tendence, ka socioloģiju kā studiju priekšmetu biežāk izvēlas studēt sievietes!

Kāds, tavuprāt, tam varētu būt skaidrojums? Vai tas varētu būt saistīts ar dzimumstereotipiem?

Tā, pirmkārt, ir jārūnā par to, ka sievietes, meitenes tā kā vispār vairāk studē jebkurā universitātē, faktiski jebkurā arī programmā. Mūsdienās arī pat uz matemātiskām zinātnēm vairāk aiziet meitenes. Un runājot par dzimuma kaut kādiem stereotipiem, nē, es domāju... patiesībā tas noteikti darbojas, jā, bet tas ir vairāk attiecināms nevis uz dzimumu, bet tas atkal saistās ar to aspektu, ko es iepriekš minēju par to, ka tiek jaukts sociālais darbs ar socioloģiju un tad liekas, ka sievietes ir jau iejūtīgākas un it kā labāk sapratīsies ar tiem nelabvēlīgajiem bērniem (..) tas nostrādā! Jo tiek jaukti tie jēdzieni un tās profesiju atšķirības. Es zinu sociologus, kas ir vīrieši, kuri daudz, daudz spēcīgāki savā jomā nekā sociologi sievietes. Es domāju, kaut kādā mērā iespējams tas ir saistīts ar to stereotipu, bet tikai tad, ja tie jēdzieni tiek sajaukti, kad tiek jaukti. Bet tā es vairs nevarētu iedomāties kāds vēl varētu būt aspekts.

Kā tev šķiet, vai sociologa profesija ir vairāk piemērota vīriešiem vai sievietēm?

Viennozīmīgi es tā nedalu, jo tā būtu kaut kāda dzimuma diskriminācija. Es tā nespēju sadalīt! Es arī neuzskatu, ka vīrietim ir jābūt, teiksim, darbā un sievietei mājās ar bērniem un līdz ar to es arī neuzskatu, ka vīrietis sociologs ir kaut kādā mērā sliktāks vai labāks par sievieti un otrādi, bet es uzskatu nav atšķirības no dzimuma ir būtiskāks, ja pats cilvēks, sociologs kā

pētnieks, ja viņam interesē tā sava joma un ja viņš spēj kaut ko saprast un darīt savā jomā, tad jebkurš var būt labs, gan sievietes, gan vīrieši.

Runājot par pasniedzējiem, kā tu vērtētu viņu darbu šajā fakultātē? Vai esi apmierināta?

Ar tiem pasniedzējiem ar kuriem man ir bijusi saskarsme tādā visā visumā esmu apmierināta. Protams, ir gadījumi, kad kāds pasniedzējs ir paticies vairāk, kāds mazāk, bet tie ir tādi tīri subjektīvi faktori, jo citiem studentiem atkal ir otrādāk, vieniem patīk, citiem nepatīk un otrādi. Jā, iespējams, tas, kas man pietrūkst ir... ka es gribētu varbūt, ka tie pasniedzēji vairāk, nu, ka es redzu viņu darbu, piemēram, kad es zinu, jā, ir tāds pasniedzējs, kas piedalās Eiropas Savienības kaut kādos pētījumos un ļoti aktīvi to socioloģiju veido un uztur Latvijā. Gribētos, lai viņi ir tādi aktīvāki, lai nav tikai, ka tu atnāc uz lekcijām, novadi un ej mājās zupu vārīt un tā! Bet to pieprasa Latvijas sabiedrība, kad mums ir tāda situācija, ka jāpelna nauda un ka tu nevari tikai darīt savas lietas, ko tu varbūt gribētu darīt. Bet visā visumā jā, es esmu apmierināta ar pasniedzējiem, jo katrs savā jomā, es uzskatu, ir vairāk vai mazāk sasniedzis un spēj dot studentiem. Ir tādi pasniedzēji, kuri ar doktora grādu, viņi ir zinātnieki savā jomā kā paši par sevi, viņiem varbūt ir grūtāk iemācīt to studentiem, izstāstīt tādā „mierīgā” valodā nevis zinātniskā, bet es domāju, arī pie tā pierod. Tas grūtāk liekas pirmajā kursā, bet trešajā tu spēj jau ar visiem komunicēt.

Cik liela nozīme ir pasniedzējiem studentu intereses veidošanā par socioloģiju?

Es domāju, ka noteikti ir, tam ir viennozīmīgi viena no primārajām nozīmēm universitātē kā tādā, ja nebūs ieinteresēti studenti, nebūs pasniedzējiem ko darīt un arī naudas aspektā nevarēs pastāvēt fakultāte, ja nebūs pietiekošs studentu skaits. Tam ir nozīme! Cik daudz un kurš pasniedzējs kā to īsteno, lai ieinteresētu un piesaistītu studentus, tas jau ir cits jautājums. Bet es nekad ne no viena pasniedzēja, kas mums ir te universitātē neesmu jutusi tādu kaut kādu vienaldzīgu attieksmi: „Man vienalga, ko jūs te dariet!”, tomēr katram vairāk vai mazāk izdodas, bet tomēr cenšas ieinteresēt, lai kaut ko padara un tā!

Ko tu saskati kā sociologa profesijas „rozīnīti”?

Rozīnīte sociologa profesijā noteikti ir tas, ka tu spēj lietas redzēt... kaut kādā ziņā iespējams pat skaidrāk un varbūt pat labāk nekā vidusmēra cilvēks, kas dzīvo sabiedrībā. Un arī tu labāk redzi tās lietas kā sociologs, objektīvāk nekā, piemēram, kad tu esi tikai kaut kāds žurnālists vai sabiedrisko attiecību speciālists, jo ir tās teorētiskās zināšanas par sabiedrību kā tādu un ir tā praktiskā puse, kas ir tie pētījumi, kas notiek tā kā visu laiku. Tā rozīnīte ir tā, jā, ka tu spēj labāk saprast, kas notiek, un kaut kādā mērā... tu nejuties kā muļķis sabiedrībā, jo tu saproti, kurš grib tevi piemānīt un tādi, kuriem ir motīvi un tu vari būt kā tāds vērotājs un izmantot no sabiedrības tik daudz, cik tev vajadzīgs!

Un tad intervijas pēdējais jautājums! Ko tu ieteiktu cilvēkam, kas vēlētos studēt socioloģiju, lai vēlāk viņam nebūtu vilšanās sajūtas? Kam būtu jāpievērš uzmanība?

Tātad, pirmais, noteikti vajadzētu saprast, kas ir socioloģija, nevis sociālais darbs! Tad vajadzētu pievērst uzmanību tam, ka socioloģiju bakalaura studiju programmā jebkurā universitātē Latvijā māca vairāk no teorētiskā aspekta, tieši teorija, to fundamentālo pamatu, jo daudziem cilvēkiem nepatīk teorija, daudzi ir tādi praktiķi un viņi tikai gaida, kad būs tie pētījumi. Nu, viņiem nepatīk tās daudzās teorijas grāmatas lasīt un studēt šo teoriju. Tam noteikti vajadzētu pievērst uzmanību, ka ar to ir jārēķinās! Tas noteikti būs bakalaura programmas studijās! Vēl noteikti vajadzētu pievērst uzmanību tam un saprast pašam cilvēkam, vai viņam tiešām interesē, kas notiek apkārt, jo tu nevari būt sociologs, ja tev ir pilnīga vienaldzība pret to, kas notiek tavā tuvākajā mikrovidē un kas notiek sabiedrībā kopumā! Ja tev ir vienalga, tad labāk es ieteiktu neizvēlēties socioloģiju, jo tad noteikti visticamāk būs vilšanās! Jo tas būs tā, ka tev piespiedu kārtā vai nu mazāk piespiedu kārtā kaut kas jāpēta vai par kaut ko jāinteresējas un ja tev neinteresē... Protams, neinteresē jau visas jomas – kāda vairāk, kāda mazāk, bet, ja tev ir tāda kopēja vienaldzība attieksmē, galvenais kā es jūtos un ko es daru, tad es neieteiktu studēt socioloģiju! Tad būs vilšanās, jā! (..)

Расскажи немного о себе, о своей студенческой жизни?

Меня зовут Рита, мне 26 лет. Я долго очень шла к этой студенческой жизни, не собиралась учиться в университете никогда! Я как-то к этому не стремилась! Закончила торговое училище на коммерческого работника, думала буду торговать. Через год мне всё это надоело, не понравилось и потом... У меня есть такая знакомая, она работает в университете, ну вообще она предложила кое-какую работу помочь сделать. Помогала, помогала, пока не встретила с деканом и он говорит: „Ну, иди уже учись!“ Ну ладно, пойду! Знала бы, не пошла бы, честно говоря! Наверно не пошла бы!

Почему?

Потому что я разочаровалась в социологии! И вообще в нашем преподавании в нашем университете! Я не довольна! Я заканчиваю, я потратила три года на эту учёбу, удовольствие получала я первые полгода и то только потому, что я думала, что это будет реально интересно! Оставшаяся время, значит, преподаватели всё что преподают, они это делают через силу. Ну, от силы есть несколько преподавателей, которые читают лекции полностью, от начала до конца и им это интересно, и они работают со студентами нормально. Остальные или для своих целей используют студентов, то есть мы пишем рефераты, а они используют это в своих научных работах или просто приходят, потому что им надо отчитать свои лекции. Я не вижу стремления и соответственно я получаю такие же знания! Если я сама сижу, читаю что-то, сама себя заинтересую в этом, тогда что-то даст. Три года и тем более, куда после этих трёх лет идти работать непонятно! Нам ничего не предоставляют, делай что хочешь! Вот такая студенческая жизнь!

В данный момент ты работаешь?

Да, такие вот заработки, там где-то интервью провожу, где-то анкетирование. Ну, такие, временные!

Нравится?

Да, нравится, но это практика. Эта теория бесконечная, которая... Может быть и надо, да, но если она с интересом преподаётся! Я говорю, да, у нас есть один преподаватель, мужчина, молодой, красивый! Так он реально нормально рассказывает, видно, что ему это интересно делать! Другие приходят, читают, лишь бы отчитаться и всё.

Разочарования это от самого процесса учёбы?

Да! Мне сам процесс учёбы не нравится! Сами все темы очень даже интересны! Если их нормально преподаватели будут подходить к этой учёбе именно по-людски, а не как звери относятся к студентам.. Они над нами издеваются и не потому что они от нас требуют! Взять того же преподавателя, он от нас требует, но и даёт нам что-то. Остальные только - приходим, двадцать минут посидим, они нам двадцать минут ерунду какую-то рассказывают, анекдоты какие-то. Целую лекцию мы выбираем, о чем мы каждый будем писать реферат! Следующую лекцию он каждому из нас объясняет, кто о чем должен примерно написать. То есть сам преподаватель ничего не даёт! Ну и зачем мне такая учёба, я всё равно сижу после этого сутками в Интернете и ищу эту информацию, ползаю по библиотекам? Ну и что они мне дают? Знала бы, я бы... Лучше может быть, где-то есть, такое заплатить, но ты понимаешь, но ты что-то получаешь! Я особо не требую, потому что я не плачу! Но в принципе три года этих... Единственное что тоже – у меня муж работает, зарабатывает деньги и у меня дети! И меня в принципе это устраивает! Но если я была бы одинокая и мне надо было бы содержать себя, я бы никогда бы три года здесь не сидела бы... за это образование.

Расскажи, как ты решила пойти учиться на социолога? Где ты узнала о такой профессии?

Я там работала с подружкой, она там работает преподавателем, ну, так скажем преподавателем и просто, я говорю, декан: „Приходи, у нас бесплатно попадешь!” Ну, и у меня после школы оценки хороши были... Ну как-то знаешь, заняться особо в жизни таким серьёзным нечем было, у меня ребенок был совсем маленьким, годик, ну реально найти работу какую-нибудь... (..) Я думаю, ну что не поучиться, если есть возможность и говорят, что это реально хорошо?! И так там всё расписано! Ну, так я решила, знаешь, нигде особых реклам я не видела никогда в жизни этой социологии! Никто мне не рассказывал вообще, что это такое, и когда мы пришли в первые дни, нас спрашивали, зачем мы пришли, никто ответить на это не может! Видимо так случайно пришли. „Ай, да, наука об обществе, ай, ну давай посмотрим, что это такое!”, тем более, если ты попадаешь бесплатно. Одна девчонка у нас попала на платный, она там полгода заплатила, ей повезло потом, теперь она тоже на бесплатном. Скорее всего, она тоже ушла бы, ещё полгода и она бы не училась дальше, я просто в этом уверена даже глядя сейчас на неё! В принципе со всеми с кем мы разговаривали, с моими однокурсниками, ну я не знаю сколько человек, может несколько человек и остались бы, остальные, я думаю, если бы было бы платное, то ушли! Разочаровались, просто разочаровались! Не знали толком, что это, а когда узнали примерно, понимаешь, что ты получаешь какое-то не профессиональное образование, какого-то академика, и что я буду с ним делать после? У меня есть практика, я знакома уже там с такими-то людьми, где-то я уже работала с опросами и всё такое! Остальные девчонки это даже бояться делать! И что им дальше делать! Они получили какое-то знание, оно никогда лишним не будет, но что дальше?! Я пойду торговать на базар после этого, потому что нам же ничего не предоставляют! Даже места практики нам не предоставляют! Это должны мы идти искать себе сами! (..) То есть, у всех преподавателей нет какого-то общего мнения по этому поводу! По каким-то вопросам элементарно, что такое объекты и предметы, когда мы пишем эти курсовые работы, я иду к одному, он мне говорит одно, я иду ко второму, он говорит другое, а третий: „Ай, ты знаешь, мы сами ещё не определились!” Что это за преподавание такое?! Как я в этом могу не разочароваться, если они такие люди, которые сами не могут понять, что они преподают! И потом нам следующий курс, допустим, читает и говорит преподаватель: „А вы должны же это знать! Вам читали, у вас была такая лекция”. Мы, конечно же, не хотим подставлять преподавателя, как бы люди они все не плохие, но я сижу и думаю: „Сказать бы тебе, как ты преподаешь, так же и они преподают! Никак!” Я как не знала там половину, так и не знаю! (..)

Почему именно в ДУ?

Потому что бесплатное больше негде так учиться, высшее образование получать. У нас, по-моему, нет нигде как в ДУ. (..)

Когда ты решила учиться на социолога в ДУ, что о твоём решении говорили окружающие?

Половина не понимала и до сих пор не понимает, кто такие социологи! Как я не объясняю, мне всегда все говорят – социальный работник, социальный работник! Муж был в принципе рад, если у меня есть какое-то занятие он рад, лиш бы только на мозг не капала. Обязательное условие, что бы я всегда смогу смотреть за детьми, то есть всегда, что бы я могла забрать с садика вовремя, ну все как положено. (..) Ну, родители, конечно, были очень довольны, что я учиться пошла, но особо не вникали!

Им все равно было на кого идёшь учиться?

Да, потому что я уже пожила отдельно, если бы я жила с родителями, может быть они и переживали бы как там устроить дочку. (..) Мы так договорились с родителями, что это моя жизнь уже и я сама всё решаю! (..)

Если бы ты не попала на бюджет, ты бы пошла учиться на социолога?

Я бы не пошла бы сюда учиться, если бы я не попала на бюджет, я бы не платила бы и не пошла бы учиться, я бы тогда лучше что-то другое делала бы – пошла бы работать или пошла бы в техникум тот же поступать на секретаря, что-нибудь да я бы придумала бы конечно. Никто меня не отговаривал и не уговаривал! Это был чисто мой выбор и всё что я делаю, я советуюсь только с мужем! Никаких больше разговоров не с родителями, ни с бабушками, вообще ни с кем. Единственное, конечно же, спрашивают, что ты там делаешь, кто ты? Объясняешь, объясняешь, а дети гор ничего не понимают! Ну, не хотите и не надо!

Если бы муж был бы против твоей учёбы, пытался бы отговорить, какое было бы твое решение?

Конечно, бы я прислушалась бы! Во-первых, он мой кормилец, во-вторых, если бы он мне такое сказал бы, значит, он предложил бы мне какой-нибудь другой вариант. Он по-другому не мог меня отговаривать! Ну, мы уже довольно взрослые люди, мы понимаем, что что-то надо делать, а не сидеть друг на друга дышать, надо заниматься чем-то.

Можно ли сказать, что твой выбор был целеустремлённым?

Да, на тот момент был! На тот момент я хотела что-то узнать новое, мне казалось, что это будет что-то такое новое, интересное. Я получила много нового, интересного, со многими людьми познакомилась, стала более открытой, больше общаюсь, как-то без проблем пойдёшь, интервью возьмёшь, с человеком поговоришь. Я в принципе всегда такая болтливая была! Конечно, дало, много дало, но я бы никогда бы эти годы и не хотела бы вычёркивать из жизни, да они есть, они прошли, всё нормально. Ну, если в итоге предположить, что я должна написать эту дипломную работу, и если я её не пишу, ну там не защитила, то я не буду особо переживать по этому поводу, потому что что-то я для себя получила. К какой-то лекции я готовилась, я знаю объяснения к такому-то феномену, или другому, это интересно конечно. Цель была, конечно, узнать много, я люблю много чего узнавать.. не пошла на психологию, потому что как говорят, когда читаешь сам какие-то психологические книжки, это одно, когда ты учишься, видимо точно так же как социология – ты читаешь со стороны и это классно, проникаешь в эту всю теорию, дефиниции, это так нудно, это так противно! Я больше практик! Я люблю больше делать, а не вот эту нудность вычитывать! Для себя да, я читаю очень много психологии, интересное много что.

Интересовалась ли ты социологией, перед тем как пойти учиться?

Специально, нет, мне за пару месяцев до того как подавать документы декан дал книжку. Почитала, конечно, примерно себе прикидываю, ну нормально всё, вроде как интересно! Да мне и сейчас интересно, но если я это делаю сама, но не с нашими преподавателями! Они тебе дают только так, обидно, что они используют тебя всё время, или просто прикрываются. Допустим к нам приходит преподаватель говорит: „Так, что там у нас, лекция должна быть? Не будет сегодня лекции, идите домой.” А другой преподаватель говорит: „Ну что, смысл, я буду вам преподавать на первом курсе, если вы ничего не понимаете! Придете ко мне через полгода ко мне на экзамен. Почитайте что-нибудь и приходите!” Мы пришли, он даёт нам этот тест, и говорит: „Заполняйте!” Что мы можем заполнять, если ты нас послал! Он говорит: „А пользоваться можете, чем хотите, вот вам час на заполнение!” Ну что, все студенты схватили эти листочки и пошли по преподавателям! Два варианта было – один повезло, второй не повезло. Преподаватели одни ответили на семь баллов по моему, а другие на пять баллов, но он еще по баллу добавил. То есть это нормально? Может быть мне это лекция, эта тема была бы интересно, если бы этому преподавателю было бы... А он то за это деньги получал, все эти полгода! И он не единственный такой был кстати! Ну, вот и весь интерес пропадает.

Есть мнения, что учиться на социолога идут преимущественно женщины! По твоему мнению, почему так происходит? Связано ли это со стереотипами?

Я бы сказала бы точно 100 %, что мужчине здесь делать нечего! Может быть в практике да, организовывать там какие-нибудь исследования, да это нормально. Но чем мы занимаемся три года, бездельничаем все, круг наших женщин, допустим наша группа тринадцати человек и один парень. И хорошо если у нас есть возможность, хотя мы как бы на дневном и как бы мы каждый день должны учиться, такого нет, но всё равно! То есть парень, молодой, красивый просиживает, извините нечего ему тут делать! Конечно, ему нужны эти знания потом, может быть применять, но я что-то не верю, глядя на наших парней, которые заканчивают социологов, что без знакомств, вот так вот закончив социологию, они могут чего-то добиться. Нам как женщинам просидеть можно эти три года и возможно тоже через знакомых, скорее всего, можно будет куда-то устроиться. Но мужчинам вот это образование... Мне кажется, можно попасть даже на эту социологию как наш декан, он вообще инженер, по моему, по образованию. То есть самообразование, как он получал, сам читал, что-то узнавал и вот он стал нашим деканом, и занимается сейчас социологией. (..) А обучение для мужчин здесь, по крайней мере в нашем университете это глупо! Я так считаю! Ну просто мужчина должен работать, он должен зарабатывать, а не после школы идёт ещё три – четыре года сидеть в университете ради теории, у нас же никакой практики нет. Да, может быть если у него есть родители, которые могут оплачивать, и то я не представляю, куда после этой теории без знакомств ты можешь устроиться.

То есть ты считаешь, что можно стать социологом без специфических знаний?

Да, легко, легко! У нас сколько работает в нашей социологии, экономисты, инженеры, не одного социолога нет! С СПСС работает магистр математики, другой там экономист, третий инженер. Где все социологи? Они получают профессиональные знания, допустим с СПСС надо математический склад ума, они знают, что там делать, а что нам преподавали в этом СПСС? Я уже потом, когда для себя делала, для своей работы как бы, а не для учёбы, я эту практику в СПСС получила чисто потому, что с этим мне надо было работать, я деньги на этом зарабатывала, я поняла, как это делается. А то, что они преподают... Они ничего не преподают, они говорят только – тыкни на кнопочку. А что это мне даст? И потом я не могу здесь оставаться, вот почему не работают социологи, потому что они ничего не получают в итоге! А остаются вот эти учёные, извините, вот эти математики и экономисты, и то знакомых, у которых много.

Какие планы на будущее?

Вообще я, конечно, хочу закончить сейчас всё это побыстрее и найти хорошую работу.

А дальше учиться не будешь?

Честно говоря, не хочу. Если можно будет совместить, конечно, с работой, может быть. Но пока я не получу бакалавр, я даже думать об этом не хочу. Я настолько разочаровалась в этом, что тратить ещё два – три года на то чтобы я сидела и просто училась, мне не хочется вообще. Мне хочется просто работать, организовать что-то, я практику люблю, а не сидеть. (..)

В будущем ты хотела бы работать социологом?

Да, я бы хотела, что бы это было связано, допустим с интервью, организацией каких-то там проектов исследовательских, это всё, это мне нравится! Я даже напишу, опишу всё это красиво, да, я могу это сделать, это на 100%, но если это будет интересно! Мне нравится всё такое, я люблю пообщаться, там походить, с кем-то поговорить, но я предпочитаю, так знаешь в офисе, так красиво сидишь, а не на базаре, да, допустим, но хотя ты знаешь, я не знаю, где половина будет работать наших студентов закончивших социолога, куда они могут пойти?

Может быть какие-то перспективы?

А какие перспективы? У нас один институт. В Ригу? Ну, ты знаешь, в Ригу, я думаю, мало кто сейчас поедет. Если поедет, то я не думаю, что вот так вот после нашего университета, у нас практически все русские и все русские как разговаривали по-русски так практически и говорят, то есть и куда я поеду, допустим в Ригу? Ну, я то работаю в этих рижских фирмах, я то с ними договарюсь, все в порядке, но всё равно я остаюсь в Даугавпилсе, да! Возможно, что со временем придется уехать, конечно, вот, ну связанной с социологией я бы работала. Обработка данных, знаешь это всё описание там, интервью, все это мне нравится. Ну, опять же я говорю, у нас нет перспективы, у нас один институт тока, наш исследовательский (...).

Как ты считаешь, профессия социолога общественно значимая?

Да! Если это реально проводятся нормальные исследования, не всякие там, значит анкеты левые.. это значимо, но если это реально делается нормально. Дай Бог, если так делается, хотя в половине случаев, я думаю, очень много не соблюдается. ..они несут какую-то пользу конечно, если они честные, чем дальше, по-моему, тем больше я в этом убеждаюсь, что это такое всё... Вот наверное если на диктофон реально записано, я даже не знаю, может даже заснято на камеру, может тогда в это больше можно верить, честно! Остальное как-то это всё... своих опросишь и всё, кто там знает, как это исследования проходят. (...)

Какие умения, по твоему, ещё нужны, чтобы быть хорошим социологом?

Надо очень в психологии разбираться, очень таким активным быть, коммуникабельным, общаться очень уметь, ну естественно не хамом быть, очень вежливым, всё красиво, аккуратно. Каким ещё должен быть? Не знаю, как я! Ну, не знаю, наверное, не дураком, надо же разбираться, хоть немножко, но во всём! Ну, это тоже, это всё сразу не появляется и наше образование, может конечно, оно нас к этому, что мне надо учить, для этого, да, но всё остальное я должна сама, я должна видеть, как мне общаться с человеком, допустим, я иду в ту среду, да, и если мне там допустим надо опрашивать, там не знаю, или если я просто ввожу данные, мне ничего не надо, но это не интересно тогда, это даже уже не обязательно быть социологом (...) а вот если всё вместе делать, то я уже смотрю, допустим, мне надо идти к ученикам в школы, да, то есть я уже должна подстраиваться, что я должна разговаривать простым языком. Я иду к преподавателям, допустим, опрашивать, я уже разговариваю по-другому, надо подстраиваться, знать психологию, поэтому я много на эту тему читаю, мне просто это интересно, вот такие качества. Математику для этого сильно знать не надо, биологию!

В будущем ты намерена продолжать сотрудничать и работать с теми фирмами, с которыми сотрудничаешь и работаешь теперь?

Ну, я думаю, что буду. Я думаю, что буду, если я.. пока я не найду нормальную, стабильную работу, когда я найду нормальную работу, то есть вот я буду просто работать и я скорее всего не буду это делать.

Допустим, какую работу ты имеешь в виду?

Допустим, я буду уже конкретно, мой оклад будет уже поставлен, я не знаю, в фирме какой. (...)

Значит, ты готова идти на любую работу, даже не связанную с социологией?

Если стабильная, нормальный заработок, то я, скорее всего не буду возиться с этими анкетами и портить себе зрение, зачем мне это надо. (...) Конечно, я не хочу этим заниматься вот так вот всю жизнь! Я хочу стабильную, нормальную работу, что бы мне люди вот так вот не трепали мозг, вот и всё. (...) Но у нас работа социолога... а эти анкеты, которые присылают – это не надо быть социологам, я эти анкеты делала целый год уже до того как пошла учиться на социолога. Зачем мне ради этого получать теорию, что бы компостировать мозги эти преподаватели, если я могу делать и так?! Я портала года это делала! Как делала, так и могу делать дальше..

А те, кто организуют эти проекты...

Но там, конечно же, люди посерьёзнее будут.

Хотела бы быть на их месте?

Я не знаю, конкретно, как это всё делается, у нас нет такой практики, понимаешь!

Нет никакого представления?

Представление как это всё... Я тебе скажу, нет! Как организовать мне, допустим, исследование, я три года здесь отучилась, я не знаю! И практику в итоге нам пройти негде, что бы понять и конкретно хотя бы попридти в этом, с чего начинается, пишется какой-то проект, договариваешься ты с какой-то фирмой, которая хочет провести, допустим, этот проект. У нас этого нет, и никогда не было, в нашем университете!

Но дипломная работа получается как маленький проект, маленькая практика?!

Или это не считается?

А что? Нас этому учат? Я составляю анкету и прихожу к преподавателю и говорю: „Посмотрите, пожалуйста!“ Она: „Вот, что ты хочешь изучать, то ты, пожалуйста, сама и думай, что тебе надо в эту анкету вводить.“ Это что разве преподавание такое? Это объяснение того, что я должна делать? Я говорю: „Сколько мне надо человек опросить?“ Считай, думай! Откуда я могу это знать?! И так говорит каждый: „Ты подумай внимательно, посмотри!“ Где посмотреть? В книжке я это найти не могу! Если я не могу, я к тебе иду! А преподаватели один к другому толкают, один к одному толкает, другой к другому, а в итоге третий говорит: „А ты знаешь, мы ещё сами не договорились, мы ещё сами не знаем, мы же не социологи!“ Там у нас философы, кто угодно преподаёт! У нас социологов нет. Один преподаватель реально только социолог. (..) Где взять преподавателя социолога? Где его взять? Я три года отучусь, плюну и пойду! Кто-то пять лет отучиться, в итоге найдёт работу! Но преподавать идти?! Это надо быть любителем этой теории, что бы быть социологом преподавателем. Это надо именно любить теорию! А я не люблю этого, я люблю что-то делать.

Значит, тебе нравится одна сторона профессии, практика?

Да! (..)

Перед началом обучения у тебя были друзья среди студентов социологов?

Да, была одна, мы вместе пошли! А так, конечно же, нет, мы познакомились, девчонки конечно моложе нас, мы то уже мамы с двумя детьми туда пришли. Кстати есть с одной стороны какой-то плюс, потому что преподаватели считают нас более серьёзными, мы пошли на учёбу с такими серьёзными мыслями, что мы уже выросли, и мы так серьёзно обучаемся. Ну, может быть оно так и есть, я не спорю, конечно! Я подхожу к работе так серьёзно, если я пишу какую-то работу, я пишу её, долго думаю над каждым предложением, тем более я потом ещё должно перевести на-латышский. Больше знакомых, конечно, не было, ну кроме как преподавателей и декана, который как бы мне посоветовал сюда пойти.

Если бы подруга не пошла учиться на социолога, ты бы всё равно поступала?

Я пошла бы конечно! Просто так получилось, что мы пошли вместе, работали тогда вместе, работали тогда, эту работу делали, ну предложили, мы мамы как-то всё вместе обсуждаем. (..) И так получилось, что подруге подвернулась работа с анкетами, и она мне предложила тоже поработать. Так получилось, что всё время вместе.

Попробуй оценить, насколько следующие факторы повлияли на твое решение? В какой мере на твоё решение повлиял такой фактор как возможность работать с людьми.

Ну, да! (..)

Интеллектуальная работа?

Это очень важно! (..) Для меня это очень важно! Интеллект развивать это важно! И тут конечно я не спорю, в плане того, что здесь мне толчок всё время дают, что я должна идти, учить и искать информацию, это очень важно.

Можно ли сказать, что это творческая работа?

Конечно! Без творчества здесь в социологии никак, кстати! Если сам себе ничего не навидумываешь, это не механическая работа, механическая это вводит в СПСС данные, остальное это всё творчество!

Интерес к предмету социология?

Интерес был, конечно, но не как к предмету, а просто к обучению чего-то нового. Но не как к предмету. Я бы там четыре, пять.. я бы не поставила, потому что меня не предметы интересовали, а именно что-то новое, то о чём у нас обычно не слышно. (..)

Почему ты все-таки пошла учиться на социолога?

Почему я пошла? Ну не знаю. Потому что у меня маленькие дети, у мужа хорошая зарплата и мне не надо... конечно я хочу получать, но не было у меня такого, что я закончу социолога, и буду получать тысячи. Я даже не думала об этом. Я думаю о деньгах, но я не думаю, что на это обязательно повлияет именно социология. Почему все идет на экономистов. Юристов. Они думают. Всё, я вот экономист, стану директорам банка! А я не знаю, кем я стану! По идеи, закончу я этого социолога, что я могу какие-то проекты делать?! Нам же этого не учат, у нас нет этого! Мы же чисто теоретики, мы не практики.

Есть ли у тебя представление о том, что такое социология и кто такой социолог?

Ну конечно есть!

В какой момент оно появилось?

В первые полгода где-то появилось. Понимаешь, я как бы связана с этим была!

А у других?

Может быть, другие до сих пор этого не понимают. Скажу точно, потому что не знают люди, что делать с этим образованием! Они только живут с родителями и родители за них рады, что они принесут сейчас бумажку, что у них высшее образование! Мы поспрадуем это дело, мы социологи с высшим образованием?! У нас половина собирается ехать за границу на грядки картошку собирать или клубнику.

В таком случае, что бы ты рекомендовала человеку, который думает пойти на социолога?

Конечно, если бы это захотела моя дочка, я её всеми силами отговаривала бы от этого! Я и сейчас уже ребёнку объясняю, что надо учить много – и математику, и физику, и химию, надо знать, что бы ты уже после средней школы мог бы решить и не идти теорию учить! Я считаю, что этого делать не надо. Я вообще бы никому не рекомендовала бы! Да, если я беременная, я пошла бы! Только в таком случае можно, если ты с детьми. Если ты молодой, красивый, и просиживать, то это бессмысленно! (..)

Если человек настырный, и он всё равно хотел бы пойти на социолога, что бы ему надо было брать во внимания? Что бы ты ему подсказала?

Ну, хорошо, я тогда бы сказала бы пускай учиться, читает книги, если это ему интересно, пускай идёт на курсы английского языка, обязательно связывается с этими социологическими фирмами, тем более что мы можем работать через телефон и Интернет! Хоть какую-нибудь теорию, представление иметь! Обязательно заниматься дополнительно психологией и языками, потому что этого не дают нам, не дают нам этого в университете! Не знаю, как там допустим в Риге, но у нас этого нет, но без этого никуда! У нас очень многие девчонки стесняются разговаривать даже с соседней группой, они боятся подойти, потеют ладошки, как у него что-то спросить! Ну, это же не социолог! Пусть я боюсь, но мне надо идти, говорить с этим человеком. Поэтому, если ты очень хочешь быть социологом, надо идти и сразу требовать где-то практику, вернее не требовать, а искать. Я искала все фирмы, бывала, какие-то фирмы преподаватели нам называли, записываю, иду и ищу в Интернете, и отправляю своё CV. Вот сколько времени я назад отправила, ну где-то год уже точно наверное, и вот только сейчас позвонили и предложили работу. Там никогда нет постоянной работы, тем более для студентов, хотя, по-моему, они толком не смотрят.

То есть практика важна?

Практика очень важна, иначе ты после... у нас же всё теоретическое обучение, в принципе, если ты три года ничего не делал, ты свое исследование провёл, и что дальше?! (..) Мне надо было провести опрос, я даже не знала, что это делают обязательно социологи, это же многие делают – экономисты те же, у них тоже есть эти лекции, их тоже учат каким-то навыкам, ну не обязательно быть для этого социологам! Если я хочу реально уже быть, если у меня есть такая возможность, что меня допустим моя подруга работает в конкретной социологической форме и она говорит: „Ты знаешь, ты закончишь, и мы тебя возьмём!“ Я буду у них какую-нибудь уже практику проходить, я буду стремиться к этому. Тогда конечно! Тогда я и дочке своей скажу – иди учиться, учись. Это без проблем, если я буду уверена в этом! А то, что я сижу и совершенно не уверена до сих пор, мне осталось защитить диплом, и я не уверена ни в чём, то смысл?! Ну, так! Такое пессимистическое интервью, но оно такое есть. Потому что я люблю практику, я люблю много всего узнавать! В социологии такое есть, что надо знать много, везде по чуть-чуть, но не с нашим преподаванием, я не знаю, если бы все преподаватели были бы, как наш, вот есть один, который хорошо ко всем относится, преподаёт интересно и, причем всё, что надо по полочкам, он всё разложит, и ты уже потом не забудешь. Но таких одарённых мало, все делают в принципе это, потому что надо.

Вообще если бы вернуться во времени назад...?

Я не скажу, что я была бы против! Я не жалею об этих трёх годах, которые здесь учусь!

Просто нет перспектив и нет стимула продолжать учёбу?

Стимула нет! Я хочу работать, просто нормальную работу. Конечно же, если мне это было бы надо, допустим мне сказали бы: „Мы тебя возьмём в исследовательский институт, но тебе надо закончить магистратуру, но мы тебе дадим конкретную работу.“ То, конечно же, я училась, бесспорно! Но так, нет.

Ради образования, нет?

Я его сама могу получить! Как наш декан, получал сам образование, он читал книжки. Я этим люблю заниматься, зачем мне для этого нужны преподаватели и трепать себе нервы на экзаменах!

Я предполагала, не хочешь ли ты получить документ об окончании магистратуры?

Документ? Сколько он стоит?! Я этот документ могу пойти и купить! Как бы там ни было, сейчас я могу купить диплом любого образования, только мне этого не надо! Я же для себя учусь!

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Sociologa profesijas izvēle” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Terēza Kazimirjonoka

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: profesors Aivars Tabuns

Recenzente: lektore Ilze Lāce

Darbs iesniegts Socioloģijas bakalaura studiju nodaļā 25.05.2009.

Metodiķe: Arita Skarnele

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē

03.06.2009. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: lektors Mareks Niklass